

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 40

(2001-2002)

Om lov om endringer i lov 12. mai 1995
nr. 22 om universiteter og høyskoler og
lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell

*Tilråding fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 15.
mars 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Utdannings- og forskningsdepartementet har startet et omfattende og helhetlig arbeid knyttet til oppfølgingen av Stortingets behandling av St.meld. nr. 27 (2000-2001) «Gjør din plikt - Krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning», jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001). Departementet ønsker gjennom forslag om endringer i lov om universiteter og høyskoler og lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler, forslag knyttet til nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler, gradvis innføring av nettobudsjettering, innføring av ny studiestøtteordning, omlegging av gradsstruktur og innføring av nye evalueringsformer å nå de målene som er satt for Kvalitetsreformen. Disse målene er blant annet økt studieintensitet og gjennomstrømming, bedre studiekvalitet, økt internasjonalisering og bedre studiefinansiering. Kvalitetsreformen skal gi institusjonene større frihet, men også mer ansvar for strategisk styring og bedre ressursutnyttelse.

For å styrke det helhetlige læringsmiljøet ved utdanningsinstitusjonene inneholder proposisjonen følgende forslag til lovendringer:

- Det stilles krav om at institusjonene skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring. Studentevalueringer av utdanningen skal inngå i kvalitetssikringssystemene.
- Studenter som er tatt opp til studier av 60 studiepoengs omfang eller mer, har krav på en utdanningsplan for å sikre tettere forhold mellom institusjon og student.
- Studentene sikres større representasjon i styre og utvalg under styret.
- Institusjonens ansvar for det helhetlige læringsmiljøet presiseres blant annet ved at det stilles konkrete krav til det fysiske arbeidsmiljø. Det skal opprettes egne læringsmiljøutvalg ved institusjonene.
- Institusjonen skal så langt det er mulig og rimelig legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov uten at det fører til reduksjon av de faglige krav.
- Studieåret skal normalt være 10 måneder.
- Det innføres en felles nasjonal karakterskala i tråd med European Credit Transfer System.
- Det legges til rette for nye vurderingsformer ved at det åpnes for andre former for evaluering av studentene enn den tradisjonelle bruken av sluttekamen og ekstern sensor. Det kreves imidlertid ekstern vurdering av evalueringsordningene, ekstern sensor ved bedømmelse av selvstendig arbeid i høyere grad og ekstern sensor ved ny sensur etter klage.

For å fremme institusjonenes frihet og styrke ledelse og styring ved institusjonene inneholder proposisjonen følgende forslag til lovendringer:

- Antall styremedlemmer fastsettes til elleve (fire vitenskapelig tilsatte, en fra de teknisk/administrativt tilsatte, to studenter og fire eksterne). Styreperioden utvides til fire år.
- For å styrke styrets mulighet til strategisk og overordnet styring av institusjonen er lovkravet om at institusjonen skal ha et råd, fjernet.
- Styret gis myndighet til å fastsette den interne organiseringen ved institusjonen. Studenter og tilsattes innflytelse vil imidlertid bli ivaretatt.
- Leder for avdeling eller grunnenhet kan velges eller tilsettes på åremål.

- Styret får myndighet til å regulere adgangen til det enkelte studium innenfor de rammer og mål som gis av overordnet myndighet.
- Styret får utvidet adgang til selv å fastlegge kompetanse- og oppgavefordeling på ulike nivåer ved at delegasjonssperren «styret selv» er fjernet i en rekke bestemmelser.
- Institusjonene gis utvidet adgang til åremålstilsetting i undervisnings- og forskerstillinger i forbindelse med prosjekter.
- Kun institusjonskategorier (universitet, vitenskapelig høyskole, statlig høyskole og kunsthøyskole), ikke institusjonsnavn, vil bli lovfestet. Myndighet til å endre institusjonskategori legges til Kongen.
- Dagens fire universiteter gis rett til å etablere og nedlegge fag, emner og emnegrupper på alle nivå. Andre utdanningsinstitusjoner gis tilsvarende faglige fullmakter innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad, og rett til å etablere og nedlegge fag, emner og emnegrupper på lavere grads nivå.

I tillegg inneholder proposisjonen forslag om at det opprettes et uavhengig organ for akkreditering og evaluering som skal kontrollere kvaliteten ved norske institusjoner som tilbyr høyere utdanning.

Som en oppfølging av NOU 2001:11, «Fra innsikt til industri» (Bernt-utvalget), inneholder proposisjonen et forslag om en mindre endring i bestemmelsen om institusjonenes virksomhet.

Proposisjonen inneholder også et forslag Utdannings- og forskningsdepartementet har utarbeidet i samarbeid med Helsedepartementet om at myndighet til å utstede autorisasjon skal kunne delegeres til den enkelte utdanningsinstitusjon og andre med utdanningsansvar. Det foreslås at dette bare skal gjelde for studenter som tar sin utdanning i Norge, og som ikke skal ut i praktisk tjeneste.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Kvalitetsreformen

Regjeringen Bondevik oppnevnte i 1998 et utvalg for høyere utdanning. Våren 1999 leverte utvalget de to delutredningene NOU 1999:17 «Realkompetanse i høyere utdanning» og NOU 1999:18 «Organisering av oppdragsvirksomhet». Våren 2000 leverte utvalget NOU 2000:14 «Frihet med ansvar. Om høgere utdanning og forskning i Norge». Utredningene ble sendt på alminnelig høring.

Våren 2001 la Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet frem St.meld. nr. 27 (2000-2001) «Gjør din plikt - Krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning» for Stortinget. På bakgrunn av stortingsmeldingen og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001), har departementet utarbeidet forslag om endringer i lov om universiteter og høyskoler for å bidra til gjennomføringen av Kvalitetsreformen.

Kvalitetsreformen er en omfattende reform av høyere utdanning i Norge. En viktig målsetning med reformen er å styrke utdanningsinstitusjonenes evne til å møte nye utfordringer og foreta raske omstillinger. For å oppnå dette vil institusjonene få økt frihet og økt ansvar. En annen viktig målsetning er å bedre studiekvaliteten ved norske universiteter og høyskoler. Lærestedene skal legge til rette for en tettere oppfølging av hver enkelt student, og studieløpene skal være effektive og målrettede.

Stortinget ba i Innst. S. nr. 337 (2000-2001) regjeringen om å legge frem en felles lov for statlige og private utdanningsinstitusjoner. For å ha nødvendig regelverk klart til høstsemesteret 2002 har departementet valgt å gjennomføre prosessen mot felles lov i to trinn. Våren 2002 vil departementet fremme to odelstingsproposisjoner for Stortinget; denne, samt en med forslag om de endringer i privathøyskoleloven som er nødvendig for at også de private høyskolene kan sette i gang innføring av Kvalitetsreformen fra høstsemesteret 2002. Arbeidet med felles lov vil starte i løpet av 2002. Parallelt med dette har departementet satt i gang en prosess som vil åpne for at enkelte statlige høyere utdanningsinstitusjoner skal kunne organiseres som selvstendige rettssubjekter.

2.2 Oppfølging av NOU 2001:11 Fra innsikt til industri

I siste forskningsmelding, St.meld. nr. 39 (1998-99), ga daværende regjering uttrykk for et ønske om bedre kommersiell utnyttelse av forskningsresultater fra universiteter og høyskoler. Stortinget sluttet seg til dette. Regjeringen oppnevnte i 2000 et utvalg ledet av professor Jan Fridtjof Bernt til å utrede eventuelle endringer i lov- og regelverk for å nå dette målet. Utredningen NOU 2001:11 «Fra innsikt til industri» ble avlevert våren 2001 og ble så sendt på alminnelig høring. Som oppfølging av utredningen inneholder denne proposi-

sjonen forslag til en endring i lov om universiteter og høyskoler § 2 om institusjonenes virksomhet.

Departementet vil i egen sak til Stortinget komme nærmere tilbake til de øvrige virkemidler for å fremme kommersialisering av forskningsresultater ved universiteter og høyskoler. Det vil i den sammenheng bli lagt vekt på tiltak som ikke svekker grunnforskningens del av den samlede forskning eller forskerens frihet til selv å velge både sitt forskningstema og innretningen på forsknings- og formidlingsarbeid.

2.3 Høringen

Det ble sendt ut tre høringsbrev om endringer i universitets- og høyskoleloven i løpet av høsten 2001. Hovedhøringsbrevet som ble sendt ut 10. september 2001, ble supplert med et mindre høringsbrev 15. oktober om organ for akkreditering og evaluering og skikkethetsvurdering og autorisasjon i helse- og sosialfagutdanningene. 26. november sendte departementet ut et kort høringsbrev om at deler av loven skal kunne gjøres gjeldende for andre statlige institusjoner som gir utdanning på faglig nivå med universiteter og høyskoler.

Følgende høringsinstanser har kommet med merknader til høringsbrevene:

- Agderrådet Universitetskomiteen
- Akademikerne
- Aker sykehus
- Ansgar Teologiske Høyskole
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Arkitektshøyskolen i Oslo
- Aust-Agder fylkeskommune
- Barne- og familiedepartementet
- De juridiske studentutvalg ved universitetene i Bergen og Tromsø
- Det Norske Radiumhospital
- Diakonhjemmets høyskolesenter
- Diakonissehjemmets Høyskole
- Dronning Mauds Minne
- Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Fylkeslegen i Buskerud
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus
- Handelshøyskolen BI
- Haukeland Sykehus
- Hedmark fylkeskommune
- Høyskolen i Agder
- Høyskolen i Akershus
- Høyskolen i Bergen
- Høyskolen i Bodø
- Høyskolen i Buskerud
- Høyskolen i Finnmark
- Høyskolen i Gjøvik
- Høyskolen i Harstad
- Høyskolen i Hedmark

- Høgskolen i Lillehammer
- Høgskolen i Molde
- Høgskolen i Narvik
- Høgskolen i Nesna
- Høgskolen i Nord-Trøndelag
- Høgskolen i Oslo
- Høgskolen i Sogn og Fjordane
- Høgskolen i Stavanger
- Høgskolen i Sør-Trøndelag
- Høgskolen i Telemark
- Høgskolen i Tromsø
- Høgskolen i Vestfold
- Høgskolen i Volda
- Høgskolen i Østfold
- Høgskolen i Ålesund
- Høgskolen Stord/Haugesund
- Juridisk studentutvalg ved Universitetet i Oslo
- Justervesenet
- Justis- og politidepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Kristne Friskolers Forbund
- Kunsthøgskolen i Bergen
- Kunsthøgskolen i Oslo
- Landsorganisasjonen i Norge
- Likestillingsombudet
- Likestillingssenteret
- Lånekassen
- Mediehøgskolen Gimlekollen
- Menighetssøsterhjemmets Høgskole
- Misjonshøgskolen
- Møre og Romsdal fylkeskommune
- Nasjonalt råd for utøvende musikkutdanning
- Nemnda for godkjenning av sivilingeniørgraden
- Nettverk for private høyskoler
- Noregs Mållag
- Norges Apotekerforening
- Norges Astma- og Allergiforbund
- Norges Farmaceutiske Forening
- Norges forskningsråd
- Norges handelshøgskole
- Norges Handikapforbund
- Norges idrettshøgskole
- Norges ingeniørorganisasjon
- Norges landbrukshøgskole
- Norges musikkhøgskole
- Norges Optikerforbund
- Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet
- Norges veterinærhøgskole
- Norgesnettrådet
- Norsk Audiografforbund
- Norsk Ergoterapeutforbund
- Norsk Forening for Pedagogisk Psykologi

- Norsk forskerforbund
- Norsk Helse- og Sosialforbund
- Norsk Helsesekretærforbund
- Norsk Kommuneforbund
- Norsk Lærerakademi
- Norsk Lærerlag
- Norsk Lærerstudentlag
- Norsk språkråd
- Norsk Studentunion
- Norsk Sykepleierforbund
- Norsk Tannpleierforening
- Norsk Tjenestemannslag
- Norske Fysioterapeuters Forbund
- Norske Sivilingeniørers Forening
- Nærings- og Handelsdepartementet
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Oslo kommune
- Regionsykehuset i Tromsø
- Riksbibliotek tjenesten
- Rogaland fylkeskommune
- Rudolf Steinerhøyskolen
- Sametinget
- Samisk høyskole
- Samordna opptak
- Samskipnadsrådet
- Sentralorganet for fleksibel læring i høgre utdanning
- Sosial- og helsedepartementet
- Statens autorisasjonskontor for helsepersonell
- Statens helsetilsyn
- Statens helspersonellnemnd
- Statens råd for funksjonshemmede
- Statistisk sentralbyrå
- Stiftelsen Sørlandets TeknologiForum
- Studentenes Landsforbund
- Studentparlamentet i Oslo
- Studentsamfunnet ved Den Polytekniske Høyskolen
- Synshemmede Akademikeres Forening
- Sør-Trøndelag fylkeskommune
- Telemark fylkeskommune
- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Tromsø
- Universitets- og høyskolerådet
- Veterinærmedisinsk studentutval
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

3 Virkeområde og formål

3.1 Institusjoner loven gjelder for

3.1.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 1 gjengir navnene på alle institusjoner som loven gjelder for, gruppert i fire kategorier: universiteter, vitenskapelige høyskoler, statlige høyskoler og kunsthøyskoler. Navngjengivelsen sikrer at endring av institusjoners egennavn eller som institusjonkategorisering bare kan skje gjennom lovendring. Dette medfører også at sammenslåing og oppsplitting av dagens institusjoner krever lovendring.

Loven inneholder i dag ingen hjemmel til å gi andre statlige institusjoner enn dem som er nevnt i § 1, rett til å tildele grader og titler.

3.1.2 Forslag i høringsbrevet

I NOU 2000:14 s. 349 foreslo Mjøs-utvalget at institusjonene på visse vilkår skal kunne få endret institusjonskategori. Utvalget kom med forslag til krav som må være oppfylt for at en institusjon skal kunne betegnes som universitet eller vitenskapelig høyskole.

I St.meld. nr. 27 (2000-2001) s. 46 ble det fremmet forslag om å fjerne kategorien vitenskapelig høyskole. Stortinget vedtok, jf. Innst. S. nr. 337 (2001-2002) vedtak VII, at det skal etableres en adgang for høyere utdanningsinstitusjoner til å få tilkjent universitetsstatus og -navn, og ba regjeringen legge til grunn de kriterier, forutsetninger og prosedyrer som ble trukket opp av Mjøs-utvalget.

På bakgrunn av dette foreslo departementet at institusjonsnavnene ikke skal lovfestes fordi en endring da vil bli unødig komplisert, ved at endret institusjonskategori eller nytt navn vil måtte fremmes for Stortinget som en lovendring. Det ble foreslått at Kongen skal avgjøre spørsmålet om status som vitenskapelig høyskole eller universitet på grunnlag av en faglig vurdering fra organ for akkreditering og evaluering.

Departementet foreslo også en hjemmel som gir Kongen rett til å bestemme at deler av loven skal gjelde for andre statlige institusjoner som gir utdanninger som vurderes som faglig jevn gode med universiteter og høyskoler.

3.1.3 Høringsinstansenes merknader

Mange høringsinstanser støtter forslaget om ikke å nevne alle institusjoner ved navn i loven, slik at endringer i institusjonsstruktur og -status kan skje uten lovendring. Noen få har merknader til betegnelser på de ulike kategoriene. De vitenskapelige høyskolene ønsker at det går frem av loven at de er en del av universitetssektoren. Kunsthøyskolene mener at de bør omtales sammen med de vitenskapelige høyskolene.

Alle høringsinstanser som uttaler seg om forslaget om å gjøre deler av universitets- og høyskoleloven gjeldende for andre statlige utdanningsinstitusjoner, støtter forslaget. *Forskerforbundet* forutsetter at det blir foretatt en grundig faglig vurdering av de statlige institusjoner dette kan være aktuelt for.

3.1.4 Departementets vurdering

Stortingets vedtak forutsetter at dagens fire institusjonskategorier beholdes. At de vitenskapelige høyskolene sammen med universitetene har et særlig nasjonalt ansvar på sine fagområder, fremgår av § 2 nr. 7.

Det vises til lovforslaget § 1 nr. 1 og 2.

Departementet viderefører forslaget i høringsbrevet om at Kongen skal kunne bestemme at deler av loven skal gjelde for statlige institusjoner som gir utdanning på faglig nivå med universiteter og høyskoler. Et slikt vedtak skal bygge på faglige vurderinger som allerede er foretatt av Norgesnettrådet eller faglige akkrediteringer fra organ for akkreditering og evaluering.

Det vises til lovforslaget § 1 nr. 3.

3.2 Institusjonenes virksomhet

3.2.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 2 inneholder en angivelse av institusjonenes viktigste oppgaver og ansvarsområder.

3.2.2 Forslag i høringsbrevet

For å synliggjøre den samfunnsoppgave institusjonene har, foreslo departementet en bestemmelse som pålegger institusjonene å samarbeid med samfunns- og arbeidsliv. I tillegg ble det foreslått flere presiseringer i lovteksten. Bestemmelsen om at undervisningsspråket til vanlig er norsk, ble foreslått opphevet, fordi både departementet og Stortinget, jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001) s. 19, ønsker at institusjonene skal bygge opp fagtilbud på engelsk og eventuelt andre språk for å sikre internasjonalisering. Det ble foreslått en bestemmelse som pålegger institusjonene å ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring.

NOU 2001:11 Fra innsikt til industri

For å få til bedre kommersiell utnyttelse av forskningsresultater ved universitetene og høyskolene foreslo Bernt-utvalget, NOU 2001:11 kapittel 7.2, at § 2 nr. 4 endres til:

«Institusjonen har ansvar for å formidle kunnskap om virksomheten og utbre forståelse for vitenskapens metoder og resultater. Den skal legge vekt på å legge forholdene til rette for at forskningens resultater blir forvaltet slik at de på en best mulig måte kommer samfunnet til gode, både i offentlig forvaltning, i kulturlivet og i næringslivet.»

Som begrunnelse for forslaget skrev utvalget i kapittel 5.2:

«Etter utvalgets oppfatning må kommersialisering ses på som en del av institusjonenes formidlingsforpliktelse og dermed som en del av de-

res samfunnsansvar. Kommersialisering av forskningsresultater må derfor ses på som en like naturlig del av en forskers aktiviteter som undervisning og deltagelse i oppdragsprosjekter. Imidlertid bør loven endres slik at denne forpliktelsen blir klarere uttrykt.»

3.2.3 Høringsinstansenes merknader

Flere av institusjonene med profesjonsutdanninger, samt profesjonsorganisasjonene, mener at det er uheldig at ordet «erfaringskunnskap» er byttet ut med «kunnskap og kompetanse» i nr. 1. De fleste høringsinstansene er meget positive til ny bestemmelse om samarbeid med samfunnsliv og presiseringen i bestemmelsen om etter- og videreutdanning. De som uttaler seg om krav til kvalitetssikringssystemer er positive - noen ønsker frihet til å utvikle egne systemer, andre ønsker sentral forskrift. *Studentenes Landsforbund* og *Norsk Studentunion* mener at et krav om at studentevalueringer skal inngå i de interne systemer for kvalitetssikring, bør lovfestes.

Mange høringsinstanser er imot å oppheve gjeldende nr. 7 om at undervisningsspråket til vanlig er norsk. De mener at institusjonenes ansvar for å styrke norsk språkkultur og bevare og videreutvikle norsk fagterminologi bør lovfestes. Flere høringsinstanser påpeker at det bør fremkomme at Samisk høyskole har et tilsvarende ansvar for samisk språk. *Norsk språkråd* mener at i stedet for at bestemmelsen oppheves, bør den suppleres med et krav som sikrer forsvarlig tilbud om undervisning på andre språk enn norsk i sammenhenger hvor det reelt er behov for slike.

NOU 2001:11 Fra innsikt til industri

Et flertall av høringsuttalelsene til Bernt-utvalgets utredning, inkludert de fire universitetene, går inn for at kommersialisering skal anses som en del av universitets- og høyskolesektorens forpliktelser overfor samfunnet og som del av sektorens formidlingsforpliktelse. En forankring i lovverket anses som nødvendig for å sikre at kommersialisering blir tatt på alvor i institusjonene. Samtidig advares det fra mange hold mot at økt kommersialisering kan gå ut over sektorens tradisjonelle kjerneoppgaver: forskning og utdanning. Flere høringsinstanser går imot en sidestilling av de tre oppgavene og oppfordrer til at kommersialisering underordnes forskning og utdanning.

3.2.4 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til profesjonsutdanningenes innvendinger mot å erstatte ordet «erfaringskunnskap», og foreslår at det blir stående i lovteksten. Videre slutter departementet seg til forslaget fra studentorganisasjonene om at det tas inn i loven at studentevalueringer av utdanningen skal være en del av de interne systemer for kvalitetssikring.

Når det gjelder norsk språkkultur og videreutvikling av norsk fagterminologi, er departementet enig med høringsinstansene i at dette er en viktig oppgave for landets høyere utdanningsinstitusjoner. Dette er imidlertid kun en av mange viktige oppgaver som følger med det ansvar for høyere utdanning og forskning som følger av § 2 nr. 1. Etter departementets vurdering kan gjeldende bestemmelse om at undervisningsspråket til vanlig skal være norsk, være til hinder for at utdanningsinstitusjonene bygger opp fagtilbud på andre

språk og ivaretar sitt ansvar for internasjonalisering av norsk utdanning og forskning. Departementet opprettholder derfor forslaget om at denne bestemmelsen oppheves.

Se lovforslaget § 2 nr. 1, 2, 3 og 8.

NOU 2001:11 Fra innsikt til industri

Departementet er av den oppfatning at institusjonene må spille en mer aktiv rolle for at forskningsresultatene som frembringes ved institusjonene, i større grad anvendes slik at de kommer samfunnet til gode. Departementet ser imidlertid også at næringsmessig utnyttelse av forskningsresultater i enkelte sammenhenger kan komme til å gå på bekostning av de tilsattes formidlingsforpliktelse.

Anvendelse av forskningsresultater kan skje i form av åpen formidling, men også ved næringsmessig utnyttelse gjennom patentering og lisensiering. Næringsmessig utnyttelse av forskningsresultater er ofte en krevende og kostbar prosess, og det er grunn til å tro at ideer og oppfinnelser i forskermiljøene ikke blir fullt utnyttet i dag. For å få til en bedre næringsmessig utnyttelse av forskningsresultater er institusjonene avhengig av å styrke kontakten og samarbeidet med næringslivet. Departementet foreslår derfor at loven endres for å få frem institusjonenes ansvar for at forskningens resultater blir utnyttet på en slik måte at de best kommer samfunnet til gode.

Det vises til lovforslaget § 2 nr. 4.

3.3 Oppdragsvirksomhet

3.3.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 17 kan en institusjon innenfor generelle retningslinjer fastsatt av departementet, opprette eller delta i selveiende tiltak eller selskap når slik deltakelse er av interesse for institusjonens faglige virksomhet og til nytte for samfunnet. Institusjonen må ikke begrense sin selvstendighet i faglige spørsmål og kan ikke skille ut sine ordinære undervisnings- og forskningsoppgaver. Institusjonene er pålagt å rapportere til departementet om deltakelse i slike tiltak, og departementet kan pålegge institusjonene å tre ut av samarbeidet hvis det anses nødvendig. Etter gjeldende ordning er det departementet som godkjenner opprettelse av slike tiltak eller at staten ved institusjonene deltar som deleiere, mens institusjonene regelmessig gis fullmakt til å ivareta statens eierbeføyelser. Kongen er etter Grunnloven § 19 ansvarlig for forvaltningen av statens eiendommer, herunder statsaksjeselskaper og lignende.

3.3.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet skrev i høringsbrevet at departementet i dialog med universitets- og høyskolesektoren har satt i verk en prosess for å øke institusjonenes handlingsrom når det gjelder randsoneraktivitet. Stortinget har uttalt at universiteter og høyskoler skal være forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Ved utarbeidelsen av utdanningsinstitusjonenes fullmakter til å organisere randsoneraktiviteter, vil departementet sørge for at det har mulighet til å

ivareta ansvaret etter Grunnloven § 19. Departementet vil arbeide for å finne løsninger innenfor gjeldende lovverk.

3.3.3 Høringsinstansenes merknader

Kun tre høringsinstanser har uttalt seg om spørsmålet om organisering av oppdragsvirksomheten. *Norges forskningsråd* har merknader til at universiteter og høyskoler skal gis anledning til å opprette aksjeselskaper for oppdragsvirksomhet, først og fremst fordi det er grunn til å frykte en utvikling mot flere forskningsinstitusjoner som skal konkurrere innenfor et trangt oppdragsmarked. Forskningsrådet ber om at styret ved institusjonene selv skal ta ansvaret for virksomheten i slike aksjeselskaper. Forskningsrådet anbefaler at § 17 i lov om universiteter og høyskoler endres, slik at det skapes avstand mellom de politiske myndighetene og selskapene. *Høgskolen i Stavanger* viser til Stortingets vedtak IX, jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001), og ber om at løsningene som departementet arbeider med, skal være dekkende for de muligheter og anbefalinger som ligger i NOU 1999:18. *Høgskolen Stord/Haugesund* har reagert på at § 17 ikke er foreslått endret etter Stortingets klare vedtak. Høgskolen mener at bestemmelsen i fremtiden må praktiseres på en annen måte enn departementet har gjort hittil. Intensjonen om autonomi må blant annet føre til at styredeltakelse i slike foretak kan håndteres av institusjonen, og da med vanlige habilitetsregler for saksbehandling og vedtak når samarbeidet skal håndteres i institusjonens styrende organ.

3.3.4 Departementets vurdering

Departementet har lagt til grunn Stortingets vedtak om at universitetene og høyskolene skal være forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Videre har departementet lagt til grunn det ansvar for statens eierinteresser som følger av Grunnloven § 19. Med dette som utgangspunkt er departementet i samarbeid med universitetene og høyskolene i ferd med å utarbeide fullmakter og regelverk som innebærer at universitetene og høyskolene kan få delegert myndighet til selv både å opprette nye og forvalte eksisterende og fremtidige randsoneneenheter for å ivareta eksternt finansiert virksomhet. Regelverket vil bli utformet slik at institusjonene, innenfor gitte rammer, selv kan velge den organisasjonsform som vil passe best i den enkelte situasjon, herunder organisere oppdragsvirksomhet som en del av institusjonens interne virksomhet eller legge den ut i en randsoneneenhet.

Opprettelse av et selskap eller kjøp av andeler i et eksisterende selskap kan skje etter at Stortinget har bevilget midler til formålet. Departementet antar at institusjonene bør kunne gis fullmakt til å bruke inntjent overskudd fra oppdragsvirksomhet til stiftelseskapital når de skal opprette nye selskaper eller gå inn som deleiere i selskaper. Departementet vil komme tilbake til Stortinget i forbindelse med budsjettforelegget for 2003 med forslag til nødvendige vedtak.

I forbindelse med at departementet vil vurdere om institusjonene i fremtiden skal kunne få status som særlovselskaper, vil det være naturlig også å vurdere styringen av randsoneneenheter. Departementet vil særlig se på om det er behov for å revurdere myndigheten til de institusjoner som eventuelt ikke blir særlovselskaper, og om en eventuell endring av myndighet vil kreve lovendringer.

4 Institusjonens ledelse

4.1 Innledning

I St.meld. nr. 27 (2000-2001) s. 56 signaliserte departementet at styrets evne til strategisk og overordnet styring av institusjonen må styrkes ved at styret selv må definere arbeidsform og beslutningsnivå, og at det må unngås dobbeltarbeid i ulike organer og på ulike nivåer. Departementet foreslo at antallet eksterne representanter ble øket til fire. De vitenskapelig tilsatte skal ha fire representanter, inkludert rektor og prorektor, studentene skal ha to representanter, og de teknisk og administrativt tilsatte skal ha en representant. I meldingen ble det lagt vekt på at gjeldende ordning med valgt rektor sikrer legitimitet og kompetanse til denne lederfunksjonen. Departementet mente også at faglig leder på avdelings- og grunnnivået burde tilsettes på åremål.

I Innst. S. nr. 337 (2000-2001) s. 26 støttet Stortingets flertall forslaget i St.meld. nr. 27 (2000-2001) om å utvide antallet eksterne medlemmer i styret og at ingen av gruppene skal ha flertall alene. De gikk også inn for å beholde gjeldende ordning med valgt rektor. Stortinget ba departementet legge frem forslag til nødvendige lovendringer for at institutt- og fakultetsleder skal tilsettes på åremål.

4.2 Øverste styringsorgan

4.2.1 Gjeldende rett

Styret

Etter universitets- og høyskoleloven § 6 skal styret ha 9, 11 eller 13 medlemmer. Styrets størrelse og nærmere sammensetning fastsettes av universitets- eller høyskolerådet. Dersom institusjonen ikke har eget råd, fastsetter departementet styrets størrelse og sammensetning etter forslag fra styret. Gjeldende ordning er at flertallet av styrets medlemmer skal være tilsatte ved institusjonen. Departementet kan imidlertid fastsette en annen styresammensetning, for eksempel med eksternt styreflertall.

Universitetsråd og høyskoleråd

Etter universitets- og høyskoleloven § 8 skal styret selv fastsette rådets størrelse og nærmere sammensetning etter å ha hørt avdelingenes og rådets mening. Rådet skal i utgangspunktet ha minst 15 medlemmer, prosentvis fordelt mellom grupper av tilsatte og studenter. Styret kan imidlertid, når særlige hensyn ved institusjonen tilsier det, fastsette en annen størrelse og sammensetning av rådet enn det loven foreskriver. Rektor, prorektor og styrets øvrige medlemmer har møte- og talerett i rådet. Rådets leder og nestleder velges blant dets medlemmer.

4.2.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo i høringsbrevet at gjeldende § 4 nr. 4 endres, slik at myndigheten til å fastsette virksomhetens interne organisering flyttes fra departementet til institusjonens styre. Myndigheten vil omfatte organiseringen på alle nivåer i virksomheten. I den forbindelse ble det foreslått en endring som sier at organiseringen skal sikre at studentene og de tilsatte blir hørt.

Styrets sammensetning ble foreslått endret i tråd med forslagene i St.meld. 27 (2000-2001). Forslaget innebærer at styret får i alt elleve medlemmer, med fire eksterne representanter, to studentrepresentanter, en representant fra de teknisk og administrativt tilsatte og fire representanter fra de vitenskapelig tilsatte. Det skal fortsatt være en åpning for at departementet kan fastsette en annen styresammensetning.

Lovfestingen av ordningen med interne universitets- eller høyskoleråd i universitets- og høyskoleloven § 8 ble foreslått avviklet for å styrke styrets styringsevne. Ettersom styret ble foreslått tildelt myndighet til å fastsette virksomhetens organisering, vil det etter forslaget stå fritt til selv å opprette faglige organer og eventuelt delegerer beslutningsmyndighet til disse.

4.2.3 Høringsinstansenes merknader

Høringsinstansene er positive til at institusjonene selv skal fastsette sin interne organisering. De fleste er også positive til den foreslåtte styresammensetningen, men flere av høringsinstansene mener det bør være opp til den enkelte institusjon selv å fastsette styresammensetningen, og at forslaget i så henseende er unødig detaljert og bindende. Det er få merknader til at lovkravet om universitets- eller høyskoleråd oppheves.

4.2.4 Departementets vurdering

Departementet mener det er viktig at institusjonene selv kan fastsette den interne organiseringen og tilpasse denne etter institusjonens størrelse og behov. Det er institusjonens styre som har de beste forutsetninger for å kjenne institusjonens omstillingsbehov og faglige utfordringer. Gjeldende system, hvor departementet fastsetter avdelingsinndelingen, er etter departementets vurdering unødig tungvint og medfører at arbeid med organisering og omstilling blir svært omfattende og tidkrevende. Departementets viser til at forslaget om å gi styret utvidede fullmakter i den interne organiseringen støttes unisont av høringsinstansene, og forslaget i høringsbrevet fremmes derfor uendret.

Forslaget i høringsbrevet vedrørende styresammensetningen fastsetter i utgangspunktet en fast størrelse og sammensetning av styret, men gir hjemmel til at departementet i særlige tilfeller kan fastsette en annen styresammensetning. Departementet mener det vil styrke styrets posisjon og legitimitet ved institusjonen at ingen enkelt gruppering har flertall alene, og at en økning i antallet eksterne medlemmer vil være viktig for å tilføre styret nødvendig kompetanse og impulser utenfra. Departementet legger vekt på at den foreslåtte styresammensetningen ble støttet av et bredt stortingsflertall i Innst. S. nr. 337 (2000-2001) s. 26, og flertallet av høringsinstansene har heller ikke hatt innvendinger mot en slik fast styresammensetning.

Det vises til lovforslaget § 4 nr. 4 og § 6 nr. 1

4.3 Avdeling og grunnenhet

4.3.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven kapittel 3 inneholder bestemmelser om organisering av institusjonene i avdelinger og grunnenheter. Den faglige virksomheten ved institusjonene skal i utgangspunktet være organisert i avdelinger. Departementet fastsetter avdelingsinndelingen og betegnelsen på de enkelte avdelinger etter innstilling fra styret. Departementet kan bestemme at det ikke skal være avdelinger, og i stedet legge funksjoner som loven legger til avdelingene, til institusjonens styre eller et utvalg eller styre underlagt institusjonens styre. Institusjonens styre kan selv opprette grunnenheter underlagt den enkelte avdeling.

Avdelinger skal ledes av et avdelingsstyre og grunnenheter skal ledes av et grunnenhetsstyre. Institusjonens styre fastsetter styrenes sammensetning innenfor rammer gitt i loven. Det skal velges en faglig leder for avdelingen blant de fast tilsatte i undervisnings- og forskerstilling. Lederen av avdelingen er leder av avdelingens styre og fører på styrets vegne tilsyn med avdelingens virksomhet. Lovens regler om avdelingsleder gjelder tilsvarende for leder av grunnenhet, hvis ikke institusjonens styre har bestemt noe annet.

Universitets- og høyskoleloven § 19 nr. 3 bestemmer at studentene skal ha minst to medlemmer i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet, hvis ikke det delegerende organ enstemmig bestemmer noe annet.

4.3.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo i høringsbrevet at gjeldende kapittel 3 oppheves, som en konsekvens av at myndigheten til å fastsette institusjonens interne organisering foreslås lagt til institusjonens styre. Styret vil etter forslaget stå fritt til å opprette styringsorganer og råd for institusjonens enheter. For å sikre studentrepresentasjonen i større kollegiale organer ble det foreslått en endring i § 19 nr. 3 som sikrer studentene en representasjon på minst 15 prosent, og aldri mindre enn to av medlemmene i slike organer. Hensynet til studentdemokratiet ble foreslått ivaretatt gjennom det generelle kravet om at organiseringen skal sikre at studentene blir hørt.

Det ble foreslått en ny bestemmelse om leder for avdeling og grunnenhet. Leder for avdeling eller grunnenhet skal etter forslaget være ansvarlig for både den faglige og den administrative virksomheten ved avdelingen eller grunnenheten. Forslaget innebærer en fjerning av gjeldende skille mellom faglig valgt leder og en administrativt tilsatt leder. Departementet foreslo i ny § 30 a at leder for avdeling og grunnenhet tilsettes på åremål for en periode på fire år, se pkt. 5.2.

4.3.3 Høringsinstansenes merknader

De fleste høringsinstansene mener det vil styrke den faglige ledelsen med en samling av administrativt og faglig lederskap på avdelings- og grunnenhetsnivå. En rekke høringsinstanser mener imidlertid at institusjonene selv bør få velge om det skal være en åremålstilsatt leder, eller en valgt leder som i dag. *Universitets- og høyskolerådetsier i sin høringsuttalelse:*

«Prinsipielt mente UHR at institusjonene selv skulle få velge den ledelses- og styringsform de ser seg best tjent med. UHR kom likevel fram til å ville støtte forslag om at instituttstyrere og dekaner kan tilsettes på åremål.»

Flere av høringsinstansene mener at det ikke kommer klart frem i høringsforslaget om det vil være mulig å opprette besluttsende organer på avdelings- og grunnenhetsnivået, og hvordan myndighetsfordelingen mellom slike organer og avdelings- eller grunnenhetsleder eventuelt skal være.

Noen høringsinstanser hevder at det generelle kravet om at organiseringen skal sikre at studentene og de tilsatte blir hørt, ikke i tilstrekkelig grad ivaretar disse gruppenes rett til medbestemmelse. Flere mener at det må sikres at det finnes styringsorganer med beslutningsmyndighet utover institusjonens øverste styre.

De fleste som uttaler seg om § 19 nr. 3 om studentrepresentasjon, støtter forslaget. Studentorganisasjonene og *Universitets- og høyskolerådet* mener at minimumsrepresentasjonen bør være 20 prosent i styrer og utvalg under institusjonens øverste styre. Fagorganisasjonene mener at det bør være en tilsvarende bestemmelse for de teknisk/administrativt tilsatte.

4.3.4 Departementets vurdering

Helt sentrale utfordringer i Kvalitetsreformen har vært å gi institusjonene større grad av frihet og selvstyre, samt å styrke styrets posisjon som det overordnede styringsorgan på institusjonene. Departementet ser derfor at det kan være uheldig hvis institusjonene bindes opp av en obligatorisk styringsordning for avdeling og grunnenhet, uten muligheter for lokale tilpasninger. Departementet mener at det beste vil være å gi institusjonene frihet også til å fastsette ledelses- og styringsform for avdeling og grunnenhet. Valgfrihet på både avdelings- og grunnenhetsnivået vil gi institusjonene det handlingsrom de ønsker. Det vil også kunne gi institusjonene mulighet til å lage løsninger spesielt tilpasset den enkelte institusjons størrelse og behov. Etter departementets vurdering er det en viktig forutsetning for at denne modellen skal innebære en reell reform ute ved institusjonene, at institusjonene foretar en fullstendig ny gjennomgang av sine organisasjoner med tanke på eventuelle endringer basert på de nye mulighetene som nå gis. Styret på den enkelte institusjon bør foreta en «nullstilling» av organisasjonen ved ikrafttreddelsen av lovendringene, og realitetsbehandle den samlede organisasjonens endringsbehov. Departementets forslag i høringsbrevet om lovfesting av avdelings- og grunnenhetsleders ansvar videreføres ikke.

Det vises til lovforslaget § 4 nr. 4.

En studentrepresentasjon på 20 prosent slik studentorganisasjonene går inn for, innebærer et generelt krav om studentrepresentasjon som er større enn den andelen studentene har av styremedlemmene etter ny styresammensetning, jf. § 6. Styrer og utvalg under institusjonens styret vil imidlertid som regel ha en lavere andel eksterne representanter enn det øverste styre har, og det er derfor ikke urimelig at studentene sikres en høyere andel av medlemmene i slike kollegiale organer. Departementet foreslår derfor at det lovfestes at studentene skal ha minst 20 prosent og aldri mindre enn to av medlemmene i alle kollegiale organer under institusjonens styre, med mindre det delegerende organ enstemmig bestemmer noe annet. Etter departementets vurde-

ring bør det fortsatt være opp til det opprettende organ å bestemme hvorvidt de teknisk/administrativt tilsatte skal være representert. Dette vil være avhengig av hva slags oppgaver det kollegiale organet skal ha, og det bør derfor ikke lovfestes minimumsregler for representasjon for denne gruppen.

Det vises til lovforslaget § 19.

4.4 Valg av rektor og styre

4.4.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 11 velges institusjonens styre for en periode på tre år. Medlemmer til styret som skal velges blant institusjonens tilsatte, velges ved særskilte valg for de to gruppene fast og midlertidig tilsatte i undervisnings- og forskerstilling og tilsatte i teknisk eller administrativ stilling. Studentmedlemmer velges for ett år. Eksterne styremedlemmer og varamedlemmer for disse oppnevnes av departementet etter innstilling fra institusjonens råd og fylkestinget i det fylket hvor institusjonen ligger.

Rektor og prorektor velges for tre år av gangen. Rektor og prorektor velges blant institusjonens fast tilsatte i minst halv undervisnings- og forskerstilling. For valg til avdeling og eventuelle grunnenheter gir institusjonens styre regler om valg og funksjonstid for medlemmer av styrene. Institusjonens styre gir også regler for valg til leder og nestleder av avdeling og grunnenhet.

Departementet kan gi utfyllende regler for valg til rektor og prorektor og til institusjonens styre og råd. Dette er gjort i eget reglement for valg til de øverste styringsorganer ved universiteter og høyskoler, fastsatt av departementet 17. juni 1996. Det nasjonale valgreglementet gir institusjonene anledning til å gi utfyllende regler, som skal sendes departementet for orientering og eventuelle merknader.

4.4.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo i høringsbrevet at funksjonsperioden for rektor og prorektor utvides til fire år, og at styrets funksjonsperiode blir utvidet tilsvarende. Åremålstilsett leder for avdeling eller grunnenhet gjøres valgbar til rektor eller prorektor. Det ble foreslått i høringsbrevet at departementet, etter forslag fra styret, kan fastsette at rektor tilsettes på åremål. Denne adgangen til åremålstilsetting er en videreføring av gjeldende ordning med åremålstilsett rektor for kunsthøgskolene. Også andre institusjoner som ønsker åremålstilsett rektor, skal kunne søke departementet om dette.

Departementet foreslo at det tas inn en presisering i § 11 om valg av styret, om at departementet oppnevner eksterne styremedlemmer på fritt grunnlag. Departementet er ikke bundet av innstillingene slik loven er formulert, men dette kommer ikke godt nok frem i nåværende lovtekst.

I høringsbrevet ba departementet høringsinstansene vurdere om det er nødvendig med et nasjonalt valgreglement, eller om dette kan fastsettes av institusjonens styre. Alternativt viste departementet til muligheten for å gjøre det nasjonale valgreglementet mindre omfattende, for å gi styret større spillerom i fastsetting av lokale utfyllende regler.

Bestemmelser i § 11 om valg til universitets- eller høyskoleråd ble foreslått tatt ut som en konsekvens av at det lovfestede kravet om interne råd foreslås opphevet.

4.4.3 Høringsinstansenes merknader

Nær samtlige høringsinstanser støtter en utvidelse av funksjonsperioden for rektor og styret til fire år. De fleste høringsinstansene mener at det fortsatt vil være behov for et nasjonalt valgreglement, men at dette bør utformes mer som retningslinjer med rom for lokale tilpasninger. Et mindretall av høringsinstansene, deriblant *Universitets- og høyskolerådet*, er imot et nasjonalt valgreglement.

De fleste høringsinstansene har kommentert systemet for oppnevning av eksterne styrerepresentanter selv om dette ikke ble tatt opp i høringsbrevet. Alle høringsinstanser som kommenterer dette, er imot at fylkestinget skal innstille kandidater overfor departementet. Mange mener at styret alene burde innstille overfor departementet, eller at styret selv eller et eget råd ved institusjonen oppnevner disse medlemmene. *Universitets- og høyskolerådet* støtter ikke at fylkestinget skal ha anledning til å fremme kandidater til styret. Det sier i sin høringsuttalelse:

«Det er å bemerke at ingen av institusjonene er fylkesinstitusjoner, og mange av institusjonene har et nasjonalt ansvar uten å ha et utdannings- og forskningspolitisk forhold til et fylke».

4.4.4 Departementets vurdering

Funksjonsperioden

Departementet viser til at det store flertall av høringsinstansene er positive til at funksjonsperioden utvides til fire år, og viderefører forslaget fra høringsbrevet.

Det vises til lovforslaget § 10 nr. 1 og § 11 nr. 1.

Valgreglement

På bakgrunn av at departementet legger frem forslag som innebærer at institusjonene får større frihet, mener departementet at institusjonene selv bør utforme regler om valg. Overordnede regler om valg, som er så viktige at de bør gjelde generelt, bør etter departementets vurdering fastsettes i loven. Konkret gjelder dette bestemmelsen om vektning av stemmer ved valg av rektor og prorektor og bestemmelsen om at likestillingslovens krav om representasjon av begge kjønn gjelder for den enkelte valgkrets ved valg til styre. Disse bestemmelsene foreslås tatt inn i loven. Bortsett fra disse bestemmelsene behandler gjeldende nasjonale valgreglement en rekke forhold som departementet mener at institusjonene selv kan regulere. Institusjonenes styrer er nærmest til å vurdere hvilke regler for valg som passer for den enkelte institusjon, og de institusjonene som ønsker overordnede retningslinjer for valg, kan etter departementets vurdering samarbeide om å utforme slike, eller bygge videre på de prinsipper som er fastsatt i gjeldende nasjonale valgreglement.

Det vises til lovforslaget § 10 nr. 3 og 4 og § 11 nr. 6 og 7.

Oppnevning av eksterne styremedlemmer

I St.meld. nr. 31 (2000-2001) s. 54 gikk den daværende regjeringen inn for at fylkestinget fortsatt foreslår eksterne styremedlemmer ved høyskolene. I Innst. S. nr. 307 (2000-2001) s. 34, ga stortingskomitéens medlemmer fra Høyre uttrykk for at institusjonene selv må få oppnevne eksterne styremedlemmer. De øvrige partiene kommenterte ikke dette spesielt. Spørsmål om endringer i dette systemet ble ikke tatt opp i høringsbrevet. Likevel har de fleste av høringsinstansene kommentert dette. På bakgrunn av den massive kritikken fra høringsinstansene mener departementet at det bør foretas endringer i bestemmelsen om innstilling av eksterne styremedlemmer nå.

Hensynet bak ekstern styrerepresentasjon er å tilføre styret kompetanse utenfra og impulser fra næringsliv, kulturliv og samfunnsliv, jf. Innst. O. nr. 40 (1994-95) s. 17. Etter departementets vurdering har ordningen med at fylkestinget innstiller overfor departementet i så henseende ikke fungert tilfredsstillende. Erfaringen departementet har fra saker med oppnevning av eksterne styremedlemmer, er at de som innstilles fra fylkestingene i all hovedsak er hentet fra det politiske liv, og i svært liten grad fra det øvrige samfunnsliv.

Departementet er enig med *Universitets- og høyskolerådet* i at institusjonene ikke er fylkesinstitusjoner, men vil samtidig understreke betydningen av at den enkelte institusjonen har et godt samarbeid med samfunns- og arbeidsliv i regionen, blant annet når det skal utvikles utdannings- og kompetansepolitiske planer, og gjennom innovasjon og næringsutvikling.

Departementet legger frem forslag om at styret ved institusjonene foreslår eksterne medlemmer overfor departementet. Departementets erfaring er at institusjonene legger ned et stort arbeid i å finne kompetente eksterne kandidater. Det er også departementets erfaring at institusjonene selv legger vekt på å få inn impulser utenfra, fra andre sektorer og samfunnslivet generelt. Det kan oppstå habilitetsspørsmål når styret selv innstiller overfor departementet, og styret må selv vurdere om det er hensiktsmessig at arbeidet med å finne frem til kandidater delegeres til egne utvalg eller lignende som styret selv oppnevner.

Departementet foreslår også en presisering i lovteksten om at departementet oppnevner eksterne styremedlemmer på fritt grunnlag.

Det vises til lovforslaget § 11 nr. 3.

4.5 Administrerende direktør

4.5.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 15 fastsetter at institusjonene skal ha en administrerende direktør, som skal være øverste leder for den samlede administrasjonen ved institusjonen, også ved avdeling og grunnenhet, innenfor de rammer institusjonens styre fastsetter. Direktøren er ansvarlig for iverksettning av de vedtak som treffes i institusjonens styringsorganer, og for disponeringen av ressurser og eiendom i samsvar med styrets vedtak. Direktøren er ansvarlig for at den samlede økonomi- og formuesforvaltning skjer i samsvar med departementets generelle bestemmelser og forutsetninger for tildeling av bevilgninger. Direktøren utarbeider budsjettforslag for styret, og skal holde rektor løpende orientert om regnskapet ved institusjonen og andre for-

hold av betydning. Etter samråd med rektor skal direktøren forberede og gi tilråding i saker som legges frem for styret, og fungere som sekretær for styret. Direktøren eller en av direktørens underordnede er også sekretær for øvrige styringsorgan ved institusjonen. Direktøren har generell anvisningsmyndighet og er legitimert til å inngå avtaler om institusjonens eiendommer. Ved siden av administrerende direktørs ansvar har rektor, på styrets vegne, det overordnede ansvaret for og ledelse av institusjonens virksomhet og tilsyn med denne. Rektor er institusjonens rettslige representant og institusjonens talsperson overfor offentlige myndigheter og allmennheten.

Ordningen med valgt rektor og tilsatt administrerende direktør innebærer at det foreligger to styringslinjer ved institusjonen - en faglig og en administrativ. Valgte ledere for avdeling og grunnenhet utøver sin myndighet etter delegasjon fra institusjonens styre, rektor og avdelings- eller grunnenhetsstyre, og er ikke underlagt administrerende direktørs styringslinje.

4.5.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo i høringsbrevet endringer som begrenser administrerende direktørs lederfunksjon til ledelse av den sentrale administrasjonen ved institusjonen. Forslaget innebærer at det vil etableres en styringslinje som går fra styret med rektor som leder til avdelingsledere og derfra videre til eventuelle ledere for grunnenheter.

Etter forslaget skal åremålstilsatte avdelingsledere og ledere av grunnenheter ha ansvaret for det administrative apparat på enheten, i tillegg til det faglige ansvaret for virksomheten ved avdelingen eller grunnenheten.

4.5.3 Høringsinstansenes merknader

Nesten alle høringsinstansene mener at det ikke er samsvar mellom det ansvaret direktøren har for den samlede økonomi- og formuesforvaltningen, og den begrensede myndigheten direktøren gis i forslaget til endringer i § 15. Flere hevder at direktøren må ha en myndighet, som eventuelt kan være begrenset, overfor avdelings- og grunnenhetsnivået for å kunne ivareta et ansvar for den samlede økonomi- og formuesforvaltningen. Mange høringsinstanser går inn for å beholde gjeldende modell med todelt ledelse på det øverste nivået. Der som direktørens ansvar skal snevres inn slik det foreslås i høringsbrevet, mener mange av høringsinstansene at rektors administrative ansvar må klarlegges og utvides, og at rektors habilitet som styrets leder i den sammenheng må vurderes.

4.5.4 Departementets vurdering

Departementets forslag i høringsbrevet vedrørende direktørens rolle, var utarbeidet under forutsetning av at det ble innført en obligatorisk ordning med åremålstilsatte ledere for avdeling og grunnenhet. Når departementet nå foreslår en ordning med full frihet i valg av styrings- og ledelsesform ved avdeling og grunnenhet, krever dette etter departementets vurdering at administrerende direktør utstyres med tilstrekkelig myndighet til å ivareta ansvaret for institusjonens samlede administrative virksomhet innenfor det mandat styret gir. Departementet foreslår at direktørens ansvars- og myndighetsområde beholdes som etter gjeldende modell, med enkelte lovtekniske justeringer.

En klar, lovfestet rolle for direktøren vil i større grad gjøre det mulig å legge ansvar for og utførelse av administrative oppgaver og støttefunksjoner til institusjonens sentrale nivå i de tilfeller der dette best legger til rette for å heve kvaliteten på disse tjenestene. Ved å legge slike oppgaver og funksjoner til det sentrale nivået kan det settes mer vekt på faglig orientering i ledelse og styring på underliggende enheter. Departementet viser også til at flere av høringsinstansene har påpekt at direktørens rolle bør være som i dag.

Det vises til lovforslaget § 15.

4.6 Studentorganene

4.6.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 27 skal valg til studentorgan avholdes som urnvalg. Bestemmelse ble tilføyd av stortingskomitéen under henvisning til at urnvalg vil gi større valgdeltakelse og er viktige for representativitet og politisk tillit, se Innst. O. nr. 40 (1994-95) s. 20. § 27 inneholder også en bestemmelse om at institusjon skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte.

4.6.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet er kjent med at kravet om urnvalg i varierende grad blir fulgt, fordi studentene mener at dette gir en komplisert valgordning og redusert valgdeltakelse. Departementet mener at det absolutte kravet om urnvalg er for rigid og kan virke mot intensjonen om økt valgdeltakelse. På den annen side er det viktig at studentorganene har den nødvendige tillit, og at studentorganet er politisk representativt i forhold til egen velgermasse. Departementet foreslo derfor at urnvalg fortsatt skal være hovedregelen, men at et enstemmig allmøte kan fastsette en annen valgordning. Dette vil føre til at studentene på den enkelte institusjon selv kan finne frem til den mest hensiktsmessige ordningen.

Høringsbrevet inneholdt ikke forslag til endringer i bestemmelsen om institusjonens plikt til å tilrettelegge for studentorganenes arbeid.

4.6.3 Høringsinstansenes merknader

De fleste utdanningsinstitusjonene hevder at kravet om enstemmighet er for strengt, kvalifisert flertall bør være tilstrekkelig. Studentorganisasjonene hevder at det bør være et krav om enstemmighet, men at et vedtak om å fravike hovedregelen om urnvalg må fattes før hvert enkelt valg. Flere av høyskolene mener at fastsettelse av valgordning bør overlates til studentene ved den enkelte institusjon.

Norsk Studentunion og *Studentenes Landsforbund* mener at kravet om at institusjonene skal legge til rette for studentorganenes arbeid er, for vag og mener at et minimum må være at institusjon og studentorgan inngår en fristasjonsavtale.

4.6.4 Departementets vurdering

Kravet om enstemmighet innebærer at et lite mindretall på et allmøte kan stanse en annen ordning enn urnevalg. Departementet er imidlertid av den oppfatning at urnevalg skal være den klare hovedregel, og at selv en liten andel av studentene skal ha adgang til å kreve at det avholdes urnevalg, hvis de mener at dette er nødvendig for å sikre sine demokratiske rettigheter. Departementet slutter seg til studentorganisasjonenes forslag om at et slikt vedtak kun skal gjelde for det enkelte valg.

Loven inneholder allerede i dag en forpliktelse for institusjonene til å legge forholdene til rette slik at det lokale studentdemokrati kan drives på en tilfredsstillende måte. I merknadene til denne bestemmelsen i Ot.prp. nr. 85 (1993-94) s. 57 står det:

«I bestemmelsen ligger at institusjonene i samråd med studentorganet i hvert enkelt tilfelle må vurdere behovet for lokaliteter, kontorutstyr og eventuelle dekning av studentorganets utgifter.»

Departementet ønsker ikke å konkretisere institusjonenes ansvar, fordi institusjonene og studentorganene har best forutsetning for å vurdere hva som er nødvendig for at studentdemokratiet kan fungere på en tilfredsstillende måte. Men det er etter departementets vurdering rimelig at institusjonene selv konkretiserer sine forpliktelser overfor studentene i en avtale. Dette vil sikre større forutberegnelighet for studentorganene.

Det vises til lovforslaget § 27 nr. 2 og 3.

4.7 Styrets klagenemnd

4.7.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 25 nr. 1 skal styrets klagenemnd ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. For å være vedtaksfør må leder og tre andre medlemmer være til stede, jf. § 26 nr. 1.

4.7.2 Forslag i høringsbrevet

I høringsutkastet foreslo departementet at bestemmelsen om varamedlemmer ble strøket, med den begrunnelse at det er uheldig at det ved leders fravær trer inn en annen person som ikke tidligere har vært med på nemndas møter.

4.7.3 Høringsinstansenes merknader

De aller fleste av utdanningsinstitusjonene går i mot at det ikke skal velges vara for leder. De hevder at en varaleder er nødvendig for å sikre nemndas effektivitet. Noen høringsinstanser hevder at de har ordninger hvor varaleder mottar alle dokumenter og deltar som observatør på møter, og at dette medfører at varaleder er fullt kvalifisert til å tre inn som nemndas leder.

4.7.4 Departementets vurdering

Av hensyn til studentenes rettssikkerhet er det viktig at klagenemnda er i stand til fatte raske beslutninger. Av denne grunn bør derfor leder fortsatt ha

en vararepresentant, slik at nemnda kan fungere selv om leder har lengre fravær. Departementet slutter seg derfor til de høringsinstansene som ønsker at gjeldende ordning videreføres, og forslår at bestemmelsen om klagenemndas sammensetning beholdes uendret.

På bakgrunn av at styret gis adgang til å delegere saker om annullering av eksamen og utestenging på grunn av fusk til klagenemnda, se pkt. 8.2, foreslås det at bestemmelsen om nemndas oppgaver endres noe.

Det vises til lovforslaget § 24 nr. 1 og § 25 nr. 1.

5 Tilsettingsforhold

5.1 Innledning

Universiteter og høyskoler forvalter store personalressurser, og personalet er institusjonenes viktigste ressurs. Kunnskap og kompetanse hos de tilsatte ved institusjonene er helt avgjørende for virksomhetens drift, kvalitet og resultat innenfor målsettingen om å drive forskningsbasert undervisning. I St.meld. nr. 27 (2000-2001) s. 51 signaliserte departementet at det er en viktig utfordring for institusjonene å øke mulighetene for å omdisponere ressursbruken og rette den inn mot nye forsknings- og undervisningstilbud.

5.2 Utlysning og tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger

---

5.2.1 Gjeldende rett

Tilsetting

Utgangspunktet er at reglene i tjenestemannsloven med forskrift gjelder ved tilsetting ved høyere utdanningsinstitusjoner, med mindre særregler er fastsatt i universitets- og høyskoleloven.

Etter universitets- og høyskoleloven § 30 nr. 1 foretar styret selv tilsetting i professorstillinger og fatter vedtak om opprykk til professor. Ved institusjoner med mange professorstillinger må styret behandle mange tilsettings- og opprykkssaker. Tre av universitetene har med hjemmel i forsøksbestemmelsen i loven fått adgang til å praktisere en avvikende ordning.

Ved tilsetting i andre kategorier undervisnings- og forskerstillinger inneholder universitets- og høyskoleloven § 30 detaljerte bestemmelser dersom styret selv ikke skal treffe vedtak om tilsetting. Hvis det skal være tilsettingsutvalg, skal disse velges av og blant medlemmene av avdelingsstyret. Styret selv kan imidlertid selv fastsette at det skal være felles tilsettingsutvalg og sammensetningen av det. Tilsettingsorganet utlyser selv undervisnings- og forskerstillinger dersom ikke medlem av avdelingens styre eller tilsettingsutvalget krever at styret selv foretar utlysingen. Loven regulerer hvem som skal avgi innstilling når styret selv skal foreta tilsetting. Styret selv fastsetter hvem som skal innstille når et annet organ tilsetter.

Sakkyndig bedømmelse

Etter universitets- og høyskoleloven § 30 nr. 4 skal tilsetting skje på grunnlag av sakkyndig bedømmelse ut fra den stillingsbeskrivelse som er gitt i utlysning og betenkning. Begge kjønn skal være representert blant de sakkyndige. Styret kan bestemme at det skal holdes prøveforelesninger eller andre prøver før tilsetting foretas.

Åremålstilsetting

Hovedregelen i tjenestemannsloven § 3 nr. 2 er at en tjenestemann skal tilsettes fast. Tjenestemannsloven gir blant annet adgang til midlertidig tilsetting når tjenestemannen trengs bare for et bestemt tidsrom eller for å utføre et bestemt oppdrag. Etter fire år i stillingen får en midlertidig tilsatt tjenestemann samme stillingsvern som en fast tilsatt tjenestemann. I medhold av tjenestemannsloven med forskrift er det adgang til å benytte åremålstilsetting for øverste administrative leder, og ved tilsetting i faglig lederstilling der det er særlig behov for faglig nyorientering. Åremålsperioden skal i utgangspunktet være seks år. I åremålsperioden kan tjenestemannen ikke sies opp på grunn av virksomhetens forhold. Tilsatt på åremål fratrer uten oppsigelse når tiden er ute.

Tjenestemannsloven med forskrift inneholder også flere særskilte regler for universitets- og høyskolesektoren som gir anledning til midlertidig tilsetting utover det som følger av de alminnelige reglene. De viktigste er tilsetting på åremål i utdanningsstillinger og postdoktorstillinger, og i undervisnings- og forskerstillinger når skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse inngår som et vesentlig element i kompetansekravet. Det er også visse særregler om midlertidig tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger. Den viktigste er regelen om midlertidig tilsetting i bistilling inntil 20 prosent av full stilling. Dette gir hjemmel til midlertidig tilsetting i professor II-stilling.

5.2.2 Forslag i høringsbrevet

Tilsetting

Ved institusjoner med mange professorstillinger har det vært påpekt at det blir for mange tilsettings- og opprykkssaker i styret. På bakgrunn av dette foreslo departementet at universitetene ved tilsetting i professorstilling eller ved vedtak om opprykk til professor gis adgang til å nedsette et tilsettingsutvalg bestående av et utvalg av styrets medlemmer. Dersom minst ett av utvalgets medlemmer krever det, skal styret selv avgjøre saken. Adgangen gjelder bare universitetene.

Som en følge av at departementet foreslo å oppheve bestemmelsene om organisering i avdelinger og grunneheter, se punkt 4.3, må organiseringen av tilsettingsmyndigheten internt ved institusjonen tilpasses den styringsstruktur institusjonen velger. Dersom styret bestemmer at det selv ikke skal treffe vedtak om tilsetting eller opprykk i andre undervisnings- og forskerstillinger enn professorstillinger, kan styret bestemme at tilsettingsmyndigheten legges til et underordnet organ eller særskilt tilsettingsorgan. Styret selv fastsetter sammensetningen av tilsettingsutvalget. For å sikre studentenes rett til medbestemmelse ble det i høringsforslaget tatt inn et eget punkt om at studentene skal være representert i tilsettingsorganet.

Sakkyndig bedømmelse

Departementet foreslo å erstatte bestemmelsen om at tilsetting skjer på grunnlag av sakkyndig bedømmelse, med en ny formulering om at tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger skjer på grunnlag av innstilling, og at innstilling skjer ut fra sakkyndig bedømmelse. Hensikten var å tydeliggjøre at sakkyndig vurdering av søkerne er en del av, men ikke hele, grunnlaget inn-

stillingsorganet skal bygge sin innstilling på. Departementet viste til at det absolutte kravet om sakkyndig bedømmelse i alle undervisnings- og forskerstillinger er upraktisk og vanskelig å etterleve, og at det ved tilsetning på høyskolelektornivå ofte bare kreves en helt normal vurdering av vitnemål og attester. På grunnlag av dette foreslo departementet en oppmyking av bestemmelsene om sakkyndig bedømmelse ved at styret selv kan bestemme at kravet om sakkyndig bedømmelse kan fravikes for undervisnings- og forskerstillinger som ikke er førstestillinger og professorstillinger. Departementet foreslo en forenkling av reglene om innstilling ved at styret selv kan fastsette hvem som skal innstille, og gi nærmere regler om innstilling med mer.

Åremålstilsetting

Departementet varslet i St.meld. nr. 27 (2000-2001) s. 52, at det ville legge til rette for mer fleksibel bruk av personalressurser. På bakgrunn av dette foreslo departementet at tilsetning på åremål i undervisnings- og forskerstillinger kan skje når tjenestemenn skal delta i et prosjekt av lengre varighet eller trengs for et lengre, men begrenset tidsrom. Åremålsperioden kan være fire til seks år, og ingen kan være tilsatt i stillingen med hjemmel i den foreslåtte paragrafen i mer enn til sammen tolv år. Denne bestemmelsen kan anvendes når varigheten på en midlertidig tilsetning skal være fra fire til tolv år. Tjenestemannsloven kan anvendes når oppdraget varer kortere tid enn fire år eller tjenestemannen skal utføre et bestemt oppdrag.

5.2.3 Høringsinstansenes merknader

Tilsetting

Universitetene gir uttrykk for at de ønsker fullmakt til at tilsetting av professor kan foretas på avdelingsnivå. *Universitetets- og høyskolerådet* uttaler at det vil være en ytterligere styrking av den faglig ledelse, dersom avdelinger får anledning til å tilsette vitenskapelig personale på toppnivå. Dette forutsetter imidlertid fakulteter med en viss størrelse. Forut må det ha vært en strategisk dialog mellom institusjonens styre og de aktuelle avdelinger. *Høgskolen i Stavanger* og *Høgskolen i Oslo*, samt *Akademikerne* og *Forskerforbundet*, mener at bestemmelsen må gjelde også for høyskolene. Begrunnelsen er den samme som for universitetene, at styret behandler for mange tilsettings- og opprykksaker. Enkelte institusjoner mener at styret selv må bestemme hvilket organ som skal tilsette professor.

Høgskolen i Buskerud, *Høgskolen i Harstad* og *Høgskolen i Oslo* uttaler at de ikke ser grunn til at studentene skal delta i særskilte tilsettingsutvalg. Dette begrunnes blant annet med at dette er tidkrevende arbeid som krever kontinuitet og innsikt i kompliserte prosesser og rutiner. Studentorganisasjonene er opptatt av at studentene må sikres representasjon i alle innstillings- og tilsettingsorganer, og at dette må presiseres i loven.

Sakkyndig bedømmelse

Et stort flertall av høringsinstansene er positive til forslaget om oppmyking av reglene om sakkyndig bedømmelse. Enkelte mener imidlertid at regelen om kvinnerepresentasjon i sakkyndig utvalg må gjøres mer fleksibel. *Akademikerne*, *Norsk tjenestemannslag* og *Forskerforbundet* tar avstand fra forslaget om

å avvike fra kravet om sakkyndig bedømmelse. De mener at det vil svekke den vitenskapelige forankringen til høyskoleutdanningene. *Forskerforbundet* viser til Stortingets eksplisitte vedtak om at undervisning og forskning fortsatt skal være forskningsbasert.

Åremålstilsetting

Utdanningsinstitusjonene støtter forslaget om utvidet mulighet til bruk av åremål og mener at det vil gi dem større ressursmessig og faglig fleksibilitet. Det gjør også *Universitets- og høyskolerådet*. Tjenestemannsorganisasjonene er imot forslaget. Deres hovedinnvending er at forslaget innebærer en vesentlig svekkelse av de tilsattes rettigheter. De hevder at ingen annen sektor har flere midlertidige tilsatte, og at det ikke er behov for å utvide adgangen til å tilsette midlertidig.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet er skeptisk til forslaget både innholdsmessig og lovteknisk. Det mener i hovedsak at reglene i tjenestemannsloven om midlertidig tilsetting og de nærmere reglene om åremålstilsetting i forskriftene til tjenestemannsloven gir institusjonene tilstrekkelig mulighet for midlertidig tilsetting. Videre påpeker *Arbeids- og administrasjonsdepartementet* at åremålstilsetting i dag benyttes når stillingens art og særpreg fører til at det er behov for utskifting i en ellers permanent arbeidsoppgave. Det er kritisk til forslaget og mener at det innebærer rett til bruk av åremålstilsettinger i situasjoner hvor den reelle begrunnelsen egentlig tilsier en midlertidig tilsetting. Det uttaler også at det ikke kan se at Stortinget har pålagt regjeringen å følge opp St.meld. nr. 27 (2000-2001) med forslag til nye bestemmelser vedrørende undervisnings- og forskerstillinger.

5.3 Departementets vurdering

Tilsetting

Begrunnelsen for å delegere tilsettinger til et tilsettingsutvalg slik det fremgikk av høringsbrevet, er at det er blitt for mange tilsettingssaker i styret. Siden tilsettingsutvalget skal bestå av et utvalg av styrets medlemmer, vil delegasjon til et tilsettingsutvalg bestående av styrets medlemmer avlaste styremøtene, men ikke alle styremedlemmene. Flere høringsinstanser mener at styrene ved samtlige institusjoner bør ha adgang til å delegere tilsetting av professorer. Departementet mener at det vil være mer i samsvar med reformens hovedidé om større frihet til institusjonene, hvis styret får frihet til å bestemme organiseringen av tilsettingsbeslutninger også for professor. Styret vil da få frihet til å velge en organisering som passer institusjonens størrelse og særpreg. Det vil selv kunne vurdere om det skal være ett utvalg for hver avdeling, eller om det skal være et eller flere sentrale tilsettingsutvalg, og om tilsettingsmyndigheten skal delegeres på enkelte fagområder, men beholdes i styret på andre. Departementet forutsetter at institusjonene organiserer arbeidet med disse sakene på en måte som sikrer den nødvendige kvaliteten i saksbehandlingen og beslutningen, og at sakene ikke delegeres så langt ned i organisasjonen at det kan bli en for stor nærhet mellom de som skal tilsette, og de som blir tilsatt. Ved eventuell delegering av tilsettingsmyndighet er det styrets ansvar at de beslutninger som fattes, foretas i samsvar med institusjonens overordnede strategi i forhold til undervisning, forskning og faglig profil.

Etter universitets- og høyskoleloven § 30 nr. 2 kan styret selv fastsette at det skal være felles tilsetningsutvalg og sammensetningen av dette. I dag er det således anledning til å fastsette at studenter ikke skal delta i felles tilsetningsutvalg, dersom styret finner dette hensiktsmessig. Dette praktiseres ved flere av høyskolene. I forslaget i høringsnotatet var kravet om studentrepresentasjon i tilsetningsutvalget absolutt. Dette vil avskjære muligheten for å unnta studenter fra tilsetningsutvalget, selv om både representanter fra studentene og de tilsatte finner dette hensiktsmessig. Kravet er dessuten strengere enn den generelle regelen i § 19 nr. 2 hvor det fremgår at studentene skal ha minst 20 prosent, og aldri mindre enn to av medlemmene i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet, hvis ikke det delegerende organ enstemmig beslutter noe annet. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen endres slik at kravet om studentrepresentasjon kan fravikes av et enstemmig styre. Dette innebærer at studentmedlemmene i styret må samtykke i et unntak fra hovedregelen.

Det vises til lovforslaget § 30 nr.1.

Sakkyndig bedømmelse

Departementet mener at det er viktig å gi institusjonen den fleksibilitet som ligger i forslaget.

Bestemmelsen må imidlertid anvendes på en slik måte at den ikke svekker den vitenskapelige forankringen ved høyskoleutdanningene, slik tjenestemannsorganisasjonene frykter. Styret må påse at en slik utvikling ikke finner sted. Departementet mener imidlertid ikke at det er hensiktsmessig at styret selv er det eneste kompetente organ til å gjøre unntak fra kravet om sakkyndig bedømmelse. Det vil være mer i samsvar med systematikken ellers i loven, som gir styret frihet til å bestemme intern organisering, at det er tilsetningsorganet som tillegges den besluttende myndighet på dette punkt.

Departementet foreslår at bestemmelsen endres i samsvar med dette.

Det vises til lovforslaget § 30 nr. 4.

Åremålstilsetting

Universitets- og høyskolesektoren har store omstillingsbehov, samtidig som store deler av budsjettene er bundet opp i faste lønnskostnader. Technopolis har foretatt en evaluering av Norges Forskningsråd (A Singular Council. Evaluation of the Research Council of Norway, desember 2001). Her rettes det kritikk mot universitetene som har brukt de økte budsjettene til å opprette flere faste stillinger for å håndtere det økte studenttallet. Det påpekes at universitetene ikke er i stand til, eller villige til, å foreta strukturelle reorganiseringer eller kutte ned på antall tilsatte som følge av de reduserte budsjettene, slik at den eneste muligheten er å kutte i forskningsbudsjettene til den enkelte tilsatte. Økt adgang til bruk av åremålstilsetting vil gjøre omstillingsprosessen enklere ved at mindre del av bevilgningene blir bundet opp i lønn til fast tilsatt personale, og utdanningsinstitusjonene signaliserer et sterkt behov for en slik adgang.

Tjenestemannsloven med forskrifter gir institusjonene i universitets- og høyskolesektoren flere muligheter for midlertidig tilsetting. Den bestemmelsen som er viktigst for sektoren er bestemmelsen som gir adgang til å tilsette

tjenestemann for et bestemt tidsrom eller for å utføre et bestemt oppdrag. Tjenestemenn med slik tilsetning oppnår stort sett samme rettigheter som fast tilsatte tjenestemenn etter fire år. I praksis er oppsigelse i staten svært lite benyttet, og det synes å være en høy terskel for å ta dette virkemiddelet i bruk. Dermed oppnår ikke institusjonene noen reell fleksibilitet ved å bruke denne bestemmelsen. Når det gjelder åremålstilsetning i undervisnings- og forskerstillinger, skal Arbeids- og administrasjonsdepartementet etter gjeldende regler i tjenestemannsloven godkjenne dette i hvert enkelt tilfelle. Disse bestemmelsene blir derfor unødvendig tungvinte å benytte. Etter departementets vurdering er gjeldende bestemmelser i tjenestemannsloven med forskrifter ikke tilstrekkelige til å gi universiteter og høyskoler den nødvendige fleksibilitet. For at institusjonene skal få en reell mulighet for fleksibilitet, må de selv få myndighet til å beslutte åremålstilsetning av undervisnings- og forskningspersonale. Tjenestemannsorganisasjonene hevder at det allerede er mye bruk av midlertidige stillinger i sektoren. Dette er et poeng som må tillegges vekt. En altfor stor grad av midlertidighet i tilsettingene vil kunne virke negativt i et rekrutteringsperspektiv. For å imøtekomme noe av denne kritikken foreslår departementet at bestemmelsen om åremålstilsetning beholdes, men at adgangen innskrenkes noe ved at kriteriet «trengs for et lengre, men begrenset tidsrom» tas ut av den foreslåtte lovteksten. Bestemmelsen vil da få en klarere avgrensning og gi mindre mulighet for bruk av åremålstilsetning enn forslaget i høringsutkastet.

Det vises til lovforslaget § 30 nr. 2.

5.4 Tilsetting av leder for avdeling og grunnenhet

5.4.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 14 fastsetter at avdelingsleder skal velges. Tilsvarende gjelder for leder av grunnenhet hvis ikke institusjonens styre har bestemt noe annet.

5.4.2 Forslag i høringsbrevet

I samsvar med Stortingets vedtak XIII, jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001), foreslo departementet en ny bestemmelse om at leder for avdeling og grunnenhet skal tilsettes på åremål. Åremålsperioden skal være fire år. Maksimal tilsetningstid i stillingen ble foreslått til tolv år, noe som innebærer at åremålsperioden kan gjentas inntil to ganger.

Departementet foreslo i høringsbrevet at styret selv foretar utlysning og tilsetter leder for avdeling og grunnenhet. Tilsetting skal skje på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Videre skal studentene og de tilsatte ved avdelingen eller grunnenheten få anledning til å uttale seg.

Departementet valgte å ikke åpne for kallelse, men ba om høringsinstansenes syn på om dette er ønskelig.

5.4.3 Høringsinstansenes merknader

Mange av høringsinstansene har kommentert forslaget om hvorvidt det bør være valgfritt med valgt eller tilsatt ledelse. Dette er omtalt under pkt. 4.3.

Høringsinstansene har i liten grad kommentert den foreslåtte § 30 a utover dette. *Universitetet i Bergen* viser til kvalifikasjonskravene til stillingen som fremgår av merknadene i høringsutkastet, og mener at dette bør fremgå av loven. *Arbeids- og administrasjonsdepartementet* viser til at det i forskrift til tjenestemannsloven allerede er åpnet for åremålstilsetting av ledere for fakulteter og institutter, dersom dette begrunnes med et særlig behov for faglig nyorientering. Ved en mindre forskriftsendring kan også Utdannings- og forskningsdepartementet tillegges myndighet til å avgjøre når dette er oppfylt. *Arbeids- og administrasjonsdepartementet* er av den oppfatning at gjeldende forskrift, eventuelt med mindre justeringer, vil sørge for nødvendig oppfølging av Stortingets pålegg.

Høgskolen Stord/Haugesund og *Kunsthøgskolen Bergen* mener at den foreslåtte bestemmelsen om tilsettingsprosess er unødvendig rigid. Styret må få handlefrihet til utforme en tilsettingsprosess tilpasset den enkelte institusjon. *Høgskolen i Hedmark* og *Høgskolen i Lillehammer* mener at bestemmelsen om at studentene og de tilsatte skal få uttale seg, er uklar i forhold til hvordan dette skal skje, og bør tas ut. Studentorganisasjonene mener at de må få formell påvirkning gjennom representasjon i innstillingsutvalget. Tjenestemannsorganisasjonene uttaler at det er positivt at de tilsatte skal få uttale seg ved tilsetting av åremålstilsatte ledere.

Et stort flertall av institusjonene, samt *Universitets- og høyskolerådet*, er for kallelse når særlige grunner tilsier det. Studentorganisasjonene som uttalte seg om dette, er imot. Tjenestemannsorganisasjonene er delt i dette spørsmålet.

5.4.4 Departementets vurdering

Tilsetting av leder for avdeling og grunnenhet er blant de viktigste tilsettingsbeslutninger som fattes ved institusjonene. I samsvar med føringer gitt i St. meld nr. 27 (2000-2001) s. 57 bør tilsetting og utforming av arbeidsoppgaver og resultatmål for disse stillingene foretas av institusjonens sentrale ledelse. Dette ansvaret vil utgjøre et viktig strategisk styringsmiddel for institusjonens styre. Ved store institusjoner kan det argumenteres for at det kan bli svært mange tilsettingssaker for styret. Departementet er imidlertid av den oppfatning at dersom det gis adgang til å delegerer tilsettingsmyndighet for denne stillingskategorien, er det en fare for at styret mister et viktig styringsinstrument i forhold til å gjennomføre omstillinger. Departementet mener derfor at tilsetting av leder for avdeling og grunnenhet må beholdes i styret.

For å sikre at institusjonene har en reell valgfrihet når det gjelder tilsetting eller valg av avdelings- og grunnenhetsleder, mener departementet at institusjonene selv må få myndighet til å fatte beslutning om åremålstilsetting av leder. En ordning hvor Utdannings- og forskningsdepartementet må godkjenne åremålstilsetting i hvert enkelt tilfelle, slik *Arbeids- og administrasjonsdepartementet* foreslår, vil etter departementets vurdering ikke være formålstjenlig.

Etter departementets vurderinger er det ikke naturlig å stille kvalifikasjonskrav til stillingen i selve loven. Kompetansen som trengs for å fylle de ulike stillingene vil variere i forhold til enhetens størrelse og fagprofil. Bakgrunnen for forslaget i høringsutkastet om at studentene og de tilsatte ved

avdeling og grunnenhet skal få uttale seg, var å sikre at de vedtaket berører får uttale seg. Det fremgikk imidlertid ikke av lovforslaget eller merknader hvordan dette skulle gjøres. For å gjøre bestemmelsen klarere foreslår departementet at et krav om at studentene skal være representert i innstillingsutvalget, dersom ikke et enstemmig styre bestemmer noe annet, tas inn. Departementet tar det for gitt at de tilsatte vil være representert i innstillingsutvalget, og at det er unødvendig å lovregulere dette.

Som hovedregel skal en stilling i staten kunngjøres offentlig for å få den best kvalifiserte kandidaten. Det er et stort flertall blant høringsinstansene som ønsker adgang til tilsetning uten forutgående kunngjøring i særlige tilfeller ved tilsetning av leder for avdeling og grunnenhet, tilsvarende regelen som er gitt i forskrift til tjenestemannsloven § 2 nr. 7. Etter denne bestemmelsen kan styret ved institusjoner som omfattes av lov om universiteter og høyskoler foreta tilsetning i undervisnings- og forskerstillinger uten forutgående kunngjøring når særlige grunner taler for det. Mange av høringsinstansene ønsker den samme ordningen ved tilsetning av leder for avdeling og grunnenhet, fordi det ofte bare finnes et begrenset utvalg kandidater, og de mener at den beste kandidaten ikke vil søke ved en ordinær rekrutteringsprosess med offentlig kunngjøring. Etter departementets oppfatning skal hovedregelen være ordinær rekrutteringsprosess med offentlig kunngjøring også ved tilsetning i stilling som leder for avdeling og grunnenhet. Offentlig kunngjøring, nasjonalt og eventuelt internasjonalt, er viktig for at alle aktuelle kandidater av begge kjønn skal ha mulighet til å melde sin interesse. Det er ikke gitt at institusjonene på forhånd har full oversikt over aktuelle kandidater og dermed over hvem som er best kvalifisert. Det er likevel et faktum at det ved enkelte anledninger er en åpenbar mulighet til å tiltrekke seg en meget høyt kvalifisert og ettertraktet kandidat kun dersom vedkommende kan tilbys stillingen direkte uten ordinær tilsetningsprosess med åpen konkurranse. I tråd med ønsket om å tilrettelegge for et bredt spekter av virkemidler og større fleksibilitet i personalpolitikken mener departementet derfor at institusjonene bør ha mulighet for å tilsette leder for avdeling og grunnenhet uten forutgående kunngjøring når særlige grunner taler for det. Erfaringer med bruken av eksisterende adgang til å tilsette uten forutgående kunngjøring, jf. forskriften til tjenestemannsloven § 2 nr. 7, viser at det i stor grad rekrutteres menn i disse tilfellene. Departementet er derfor opptatt av at institusjonene legger vekt på å ivareta likestillingshensyn i de tilfeller styret beslutter å foreta tilsetning av leder for avdeling eller grunnenhet uten forutgående kunngjøring.

Det vises til lovforslaget § 30 a.

5.5 Tilsetning av rektor

5.5.1 Gjeldende rett

Gjeldende lov gir ikke nærmere regler for tilsetning av rektor.

5.5.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo å ta inn en bestemmelse om tilsetning av rektor hvis departementet i medhold av universitets- og høyskoleloven § 10 nr. 4 har fast-

satt at rektor skal tilsettes på åremål. Det ble foreslått at styret selv foretar utlysning og tilsetter rektor. Tilsetting av rektor skjer på grunnlag av innstilling fra innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Det ble foreslått å ikke gi nærmere regler om innstillingsutvalgets størrelse og sammensetning.

5.5.3 Høringsinstansenes merknader

Ingen av universitetene eller de vitenskapelige høyskolene har merknader til forslaget. *Kunsthøgskolen i Bergen* uttaler at styret må ha handlefrihet til å bestemme organiseringen av tilsettingsprosessen. *Høgskolen i Buskerud* og *Høgskolen i Oslo* savner en nærmere omtale av kriterier som skal tillegges vekt, og kompetansekrav som skal settes for stillingen. De mener at det er viktig med anerkjente kriterier for tilsettingsprosesser for ikke å undergrave rektors legitimitet i stillingen.

5.5.4 Departementets vurdering

Hvis departementet har fastsatt at rektor skal tilsettes på åremål, vil tilsettingen være et av de viktigste strategiske valg styret gjør. Departementet mener at det er utelukket å gi styret adgang til delegerer tilsetting i en så sentral stilling. Bestemmelsen er for øvrig svært lik bestemmelsen for tilsetting av leder for avdeling og grunnenhet. For å sikre studentenes medbestemmelsesrett i forhold til innstillingsutvalget bør det også for denne stillingen være et krav om studentrepresentasjon i innstillingsutvalget. Departementet ønsker ikke at det fastsettes kompetansekrav for stillingen. Med utgangspunkt i at institusjonene er svært ulike, blant annet i størrelse og fagprofil, vil kvalifikasjonskravene som bør stilles til rektor, variere fra institusjon til institusjon.

Det vises til lovforslaget § 30 b.

5.6 Tilsetting i administrative lederstillinger

5.6.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 32 skal styret selv foreta utlysning og tilsette administrerende direktør, samt en rekke andre administrative lederstillinger. Tilsetting i stillingen som administrerende direktør kan skje på åremål, etter nærmere regler fastsatt av departementet.

5.6.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo å stryke omtalen av leder av universitets- eller høyskolebibliotek og avdelingsdirektør eller annen administrativ leder for avdeling i paragrafen som fastsetter hvilke administrative lederstillinger som styret selv skal tilsette i. I stedet ble det foreslått at styret selv kan fastsette hvilke andre administrative lederstillinger det skal foreta tilsetting i. I høringsbrevet foreslo departementet å ta ut bestemmelsen om at departementet fastsetter nærmere regler om tilsetting av administrerende direktør på åremål.

5.6.3 Høringsinstansenes merknader

Det er ikke kommet innvendinger mot forslaget.

5.6.4 Departementets vurdering

For å forenkle regelverket og samtidig gi styret større frihet til å avgjøre hvilke stillinger det ønsker å tilsette i, er det fornuftig å ta ut ovennevnte stillingskategorier i lovteksten. Departementet mener at styret ved den enkelte institusjon kan avgjøre tilsetningsform for administrerende direktør. Departementet viderefører forslaget fra høringsbrevet.

Det vises til lovforslaget § 32.

6 Organ for akkreditering og evaluering

6.1 Innledning

Mjøs-utvalget, NOU 2000:14 kapittel 15, foreslo at det skulle etableres et uavhengig fagorgan med hovedoppgave å evaluere utdanninger og institusjoner innenfor høyere utdanning. I tillegg skulle et slikt organ foreta akkrediteringer av utdanninger og høyere utdanningsinstitusjoner. Utvalget foreslo også at organet skulle overta oppgaver knyttet til innpassing av utenlandsk utdanning i det norske høyere utdanningssystemet. Dette er oppgaver som i dag utføres av Norgesnettrådet ved NAIC og den enkelte høyere utdanningsinstitusjon.

I St.meld. nr 27 (2000-2001) s. 53 varslet departementet at det vil vurdere arbeidsdelingen mellom institusjonene, Norgesnettrådet og departementet. Departementet foreslo å styrke Norgesnettrådet som kvalitetsutviklingsinstrument ved å endre gjeldende ordning med organisering som rådsorgan til fagorgan med eget styre og å gi det et nytt mandat i samsvar med dette.

I Innst. S. nr. 337 (2000-2001) s. 25 ga Stortinget sin støtte til Mjøs-utvalgets forslag om et uavhengig akkrediterings- og evalueringsorgan for høyere utdanning, og ba i vedtak XII regjeringen om å legge frem forslag om opprettelse av et slikt organ.

6.2 Akkreditering og evaluering av studietilbud og institusjoner

---

6.2.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 46 gir departementet myndighet til å bestemme hvilke fag, emner eller lignende som institusjonen kan tilby, og som skal inngå i grunnlaget for en grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram fastsatt med hjemmel i loven. De statlige institusjonene har fått delegert myndighet til å etablere, nedlegge og desentralisere studier på lavere grads nivå på inntil halvannet års normert studietid.

For private høyskoler stilles det i privathøyskoleloven kapittel 2 opp en del generelle krav til styring og krav om regelverk på ulike områder for å oppnå eksamensrett og statstilskudd. Etter privathøyskoleloven § 9 har private høyskoler som oppfyller de generelle kravene etter lovens kapittel 2, rett til å få godkjent sin eksamen eller grad, så lenge det godtgjøres at den aktuelle eksamen eller grad er faglig jevn god med universitets- eller høyskoleeksamen eller grad fastsatt med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler. Eksamensrett kan gis for andre eksamener eller grader når studiene er på faglig nivå med eksamen eller grad fastsatt med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler.

6.2.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo i høringsbrevet endringer som innebærer at de statlige institusjonene i større grad får myndighet til selv å etablere og nedlegge fag, emner og emnegrupper, se pkt. 7.2.

Departementet foreslo at det opprettes et uavhengig statlig organ for akkreditering og evaluering av høyere utdanning, i tråd med Mjøs-utvalgets forslag og Innst. S. nr. 337 (2000-2001). Organet skal ha som overordnet formål å kontrollere kvaliteten ved norske institusjoner som tilbyr høyere utdanning, samt å godkjenne utdanning fra institusjoner som ikke går inn under loven. Det ble foreslått lovfestet at organet ikke kan instrueres av departementet ut over det som fastsettes i lov eller forskrift.

En av organets sentrale oppgaver skal være evaluering av institusjonenes interne systemer for kvalitetssikring. Evalueringen skal foretas på grunnlag av såkalte metaevalueringer (audits). Departementet foreslo å lovfeste et krav om at institusjonene skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring. Institusjonenes rett til å tilby nye studier etter ny § 46 vil forutsette at institusjonen har et slikt tilfredsstillende system. Det ble foreslått at departementet skal kunne trekke tilbake institusjonenes myndighet til å etablere nye studier dersom systemene for kvalitetssikring ikke er tilfredsstillende. Institusjonen vil da ikke miste akkreditering som institusjon eller for sine eksisterende studietilbud, men den myndighet institusjonen er gitt i § 46 til å etablere nye studier, trekkes tilbake.

Organet kan foreta revisjon av akkrediteringer som allerede er gitt, og det kan eventuelt trekke tilbake denne akkrediteringen dersom kvaliteten ikke er tilfredsstillende. Det ble foreslått at organet skal akkreditere studietilbud som institusjonen selv ikke har myndighet til å etablere. Det vil fortsatt være departementet som treffer endelig beslutning om etablering av et nytt studietilbud der slik myndighet ikke er lagt til institusjonen selv.

Det ble foreslått at organet gis myndighet til å akkreditere institusjoner. Dette vil i første omgang være aktuelt ved søknader om endret institusjonskategori, for eksempel fra høyskole til universitet. Kongen vil ha endelig beslutningsmyndighet i disse sakene.

Organet skal ledes av et eget styre oppnevnt av Kongen. Styret skal ha det overordnede ansvaret for organets virksomhet og de beslutninger som organet treffer. Styret skal bestå av fem medlemmer med tre varamedlemmer, hvorav ett medlem og ett varamedlem skal være studenter. Styret skal ha en funksjonstid på fem år, og en leder som oppnevnes av departementet. Styremedlemmene kan etter forslaget ikke inneha ledende stillinger eller verv ved institusjoner under universitets- og høyskoleloven. Styret skal selv tilsette daglig leder på åremål.

6.2.3 Høringsinstansenes merknader

Høringsinstansene er i all hovedsak positive til forslaget om å opprette et uavhengig organ for akkreditering og evaluering. Flere understreker viktigheten av at organet er reelt uavhengig, og at det besitter høy fagkompetanse både i styret og sekretariat. Det må trekkes inn ekstern spisskompetanse i vurderingskomitéene.

Særlig fra universitets- og høyskolesektoren understrekes det at fokus bør flyttes bort fra kontroll og over på evaluering, slik at institusjonene skal ha nytte av evalueringene i eget kvalitetsutviklingsarbeid. Videre fremheves det at institusjonene må få en rimelig frist til å utvikle kvalitetssikringssystemer. Flere høringsinstanser, blant annet studentorganisasjonene, understreker at det er viktig å sikre studentenes rettigheter dersom et studium de er underveis i, blir deakkreditert.

Flere høringsinstanser påpeker at det er nødvendig med en sentral klagenemnd, og at klageadgangen også bør gjelde for offentlige utdanningsinstitusjoner. Det må gis en rimelig frist til forbedring før en institusjon mister retten til å tilby et studium. Et lite mindretall av høringsinstansene foreslår at styret bør utvides til syv medlemmer, og at flere enn de som er nevnt i merknaden til § 14 nr. 4 (rektor, prorektor og øverste administrative leder), bør være inhabile til å sitte i styret. *Norgesnettrådet* foreslår at organet skal ha forslagsrett ved fastsetting av standarder og kriterier.

De private høyskolene mener bestemmelsene må gjelde tilsvarende for dem, og fra det tidspunkt den trer i kraft for de statlige institusjonene.

6.2.4 Departementets vurdering

Departementet mener at institusjonene selv har hovedansvaret for å utvikle kvaliteten i høyere utdanning, og at organets rolle skal være å påse at dette skjer. Departementet foreslår derfor at kontrollformålet fremheves i formålsparagrafen ved at dette plasseres først. Det bør likevel være slik at institusjonene bruker evalueringer som organet har foretatt i eget utviklingsarbeid. For å understreke at evalueringene skal bidra til å utvikle kvaliteten ved institusjonene, foreslår departementet at denne bestemmelsen får et tillegg som pålegger organet å utforme virksomheten, slik at institusjonene kan dra nytte av den i sitt kvalitetssikrings- og utviklingsarbeid.

Departementet er enig i at organet skal ha en viktig rolle i arbeidet med å fastsette standarder. De standarder som skal legges til grunn for akkreditering av studietilbud, skal være basert på faglige vurderinger. Departementet vil gi forskrift om fastsetting av standarder og regler for saksbehandlingen. Det vil være særlig viktig å ha klare saksbehandlingsregler for vedtak som kan føre til en revisjon av akkreditering.

Departementet er enig med høringsinstansene i at det er nødvendig å sikre studentenes rettigheter dersom et studium de er underveis i, blir deakkreditert, og vil komme tilbake til dette i forbindelse med utarbeidelse av forskrifter.

Klageadgang vil være aktuelt for organets vedtak i saker om etablering av studietilbud, revisjonsvedtak (tilbaketrekking av akkreditering) og vedtak i saker om endring av institusjonsbetegnelse. Dette er saker med omfattende saksbehandling, som ofte vil innebære oppnevning av sakkyndige vurderingskomitéer. En full toinstansbehandling etter forvaltningslovens regler i disse sakene vil være svært kostbart og tidkrevende og vil kunne gjøre den samlede virksomheten byråkratisk. Når de private og de statlige institusjonene etter hvert skal reguleres av det samme rammeverk, bør saksbehandlingsreglene være like og uavhengig av eierforholdet. Departementet foreslår derfor at alle institusjoner gis klagerett, men at departementet kan gi nærmere regler om

hvilke vedtak som kan påklages, og hvilke sider av vedtaket klageorganet skal vurdere.

Etter departementets vurdering er fem personer tilstrekkelig for å ha et faglig kompetent styre, som også kan fungere effektivt. Med et lite antall styremedlemmer er det ikke mulig å la alle interessenter være representert i styret, men dette vil heller ikke være mulig hvis styret utvides til syv medlemmer. I alle tilfelle vil organets vedtak normalt være basert på særskilte sakkyndige uttalelser. Departementet opprettholder forslaget om at antall styremedlemmer skal være fem.

Departementet mener at en så langt det kan overskues bør unngå å oppnevne styremedlemmer som kan forårsake habilitetsproblemer og svekket legitimitet for styret. Det kan derfor være mest hensiktsmessig å ikke oppnevne medlemmer som sitter i en institusjons styre eller som har ledende stilling på institusjonen. Å utelukke personer som det etter departementets vurdering ikke hefter habilitetsproblemer av betydning ved, vil imidlertid gi en uhenktsmessig begrensning i kandidater å velge mellom til styret. Det må forutsettes at vanlige regler for habilitet følges. Departementet foreslår derfor ikke endringer i forhold til høringsbrevet, når det gjelder hvilke personer som er inhabile i forhold til å sitte i styret.

Det vises til §§ 12, 13 og 14 i lovforslaget.

Departementet tar sikte på å legge frem et forslag til endringer i lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler for Stortinget i løpet av vårsesjonen 2002. Departementet vil da fremme forslag om at organet blir tillagt den myndighet departementet per i dag forvalter etter privathøyskoleloven § 9. Det vil også bli foreslått en ordning med institusjonsakkreditering for private høyskoler. Dette gir rom for å akkreditere institusjonen som sådan, og vil gi rett til bruk av institusjonsbetegnelser og utvidete faglige fullmakter, som i stor grad tilsvarer den foreslåtte ordningen for statlige institusjoner. Departementet vil foreslå at organet foretar den faglige vurderingen av søknader om slik institusjonsakkreditering.

6.3 Godkjenning av utdanning fra institusjon som ikke går inn under loven

---

6.3.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 48 kan den som har utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under universitets- og høyskoleloven (ekstern utdanning), søke institusjon under loven om å få utdanningen godkjent enten som del av generell grad eller som jevngod med grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram som gis ved institusjon. Departementet kan gi utfyllende regler om godkjenning, og gjennom forskrift er det opprettet egne nemnder for godkjenning av utenlandsk utdanning som faglig jevngod med sivilingeniør- og siviløkonomgraden. Godkjenning etter § 48 gir rett til bruk av den tittelen som er fastsatt for den grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram som det er jevnført med.

6.3.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo i høringsbrevet at person med ekstern utdanning kan søke organ for akkreditering og evaluering om å få graden eller utdanningen generelt godkjent som jevngod med grad, del av grad eller yrkesutdanning som gis ved en institusjon med hjemmel i § 45. Godkjenningen skal gi generell uttelling i studiepoeng. Etter forslaget skal institusjonen selv vurdere krav til bredde og dybde ved innpassing i grad, men organets godkjenning vil være retningsgivende for institusjonens skjønn. Det ble foreslått at institusjonene selv avgjør søknader om godkjenning som faglig jevngod med grad institusjonen gir. Departementet foreslo at den særskilte hjemmelen til å opprette egne nemnder for godkjenning, oppheves. Det ble foreslått en ny forskriftshjemmel, som vil være tilstrekkelig for videreføring av forskriftene om nemnder for godkjenning som jevngod med sivilingeniør- og siviløkonomgraden.

Det ble foreslått lovfestet at eksamen eller grad fra privat institusjon som er godkjent etter privathøyskoleloven, skal godskrives ved institusjoner under universitets- og høyskoleloven med tilsvarende antall studiepoeng.

Departementet foreslo å oppheve § 48 nr. 4 om at godkjenning gir rett til bruk av den tittel som er fastsatt for den grad eller yrkesutdanning det er jevnført med. Dersom en søker ønsker tildeling av en spesiell grad, med den tittelen det gir, må det søkes særskilt om tildeling av grad ved den aktuelle norske institusjonen.

6.3.3 Høringsinstansenes merknader

De fleste høringsinstansene har ikke eksplisitt kommentert plasseringen av oppgaver med godkjenning av ekstern utdanning til organ for akkreditering og evaluering. De som uttaler seg, er stort sett positive til at disse oppgavene legges til organet, men det har fra et par av høringsinstansene blitt fremholdt som en unødig byråkratisering av godkjenningsprosessen, med ett ledd ekstra. Disse legger vekt på at det er den enkelte institusjon selv som sitter med den faglige kompetansen til å foreta de nødvendige vurderinger ved sammenligning med tilsvarende norsk utdanning. De høringsinstansene som er positive til at oppgavene legges til organet, legger spesielt vekt på at ordningen vil føre til en nasjonalt ensartet praksis. Det kommenteres fra flere hold at forholdet til autorisasjon og autoriserende myndigheter må klargjøres nærmere. Det pekes også på behovet for avklaring av organets kompetanse i disse sakene, og hvordan samarbeidet med utdanningsinstitusjonene skal fungere.

6.3.4 Departementets vurdering

Departementet mener at det for godkjenning av ekstern utdanning er behov for en ordning med sentral godkjenning. En ordning hvor godkjenning av ekstern utdanning utelukkende ligger til de enkelte utdanningsinstitusjonene, vil være uoversiktlig. For en person som ønsker å få godkjent en ekstern utdanning, kan det være vanskelig å finne ut hvilken institusjon vedkommende skal henvende seg til for å få godkjent sin utdanning i forhold til en bestemt grad eller utdanning. Mange søkere er primært ute etter en formell godkjenning som kan dokumentere utdanningens generelle omfang og nivå, for eksempel overfor arbeidsgiver, og har således ikke behov for en godkjenning målt direkte opp mot enkeltinstitusjoners grader og utdanninger.

Departementet mener at det vil lette institusjonenes arbeid at organet tar seg av generell godkjenning, mens godkjenning som faglig jevngod med en bestemt grad eller et studium foretas av den enkelte institusjon som tilbyr denne utdanningen. Organet skal gi informasjon om sine godkjenninger, slik at disse kan legges til grunn ved behandling av søknader ved institusjonene. I sitt arbeid med godkjenning er det viktig at organet etablerer et hensiktsmessig faglig samarbeid med institusjonene. Departementet går inn for at oppgaver med slik godkjenning legges til organet som foreslått i høringsbrevet. I tillegg er det presisert i merknaden til paragrafen at organet også skal foreta vurdering av om en utdanning i omfang og nivå tilsvarer en norsk grad. Gjennom sitt arbeid med akkreditering av studier vil organet ha god kunnskap om omfang og nivå i ulike norske grader. I forhold til forslaget i høringsbrevet er det foretatt noen små justeringer av lovteknisk karakter.

Det vises til lovforslaget § 48.

7 Grader og faglige fullmakter

7.1 Grader, yrkesutdanninger og titler

7.1.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 45 bestemmer Kongen hvilke grader og yrkesutdanninger institusjonen kan gi, og krav til bredde og fordypning i disse.

7.1.2 Forslag i høringsbrevet

Stortinget ba i vedtak V i Innst. S. nr. 337 (2000-2001), regjeringen om å utforme regelverket slik at institusjonene selv får frihet til å forme innholdet i bachelorgraden utover de første 20 studiepoengene. Departementet foreslo på bakgrunn av dette å oppheve Kongens adgang til å bestemme krav til bredde og fordypning for grader og yrkesutdanninger.

I Innst. S. nr. 337 s. 18 ga komiteén tilslutning til forslaget om to ulike studieløp på masternivået, men viste til at det er behov for videre utredning av faglig utforming. I høringsbrevet ble det derfor foreslått at departementet skulle gis hjemmel til å fastsette forskrift om krav til høyere grad, inkludert omfanget av selvstendig arbeid i høyere grad.

7.1.3 Høringsinstansenes merknader

Av de universitetene og høyskolene som har kommentert forslaget om at departementet gis hjemmel til å regulere krav til mastergrad, er det kun *Norges Handelshøgskole* som er negativ til den foreslåtte forskriftshjemmelen. *Høgskolen i Agder* og *Høgskolen Stord/Haugesund* mener at en forskrift om mastergrad vil legge føringer for bachelorgraden. For øvrig uttaler universitetene og høyskolene at forskriften ikke må hemme faglig utvikling og at den må ta hensyn til ulike studieløp på høyere grads nivå, samt kravet om et selvstendig arbeid. Ingen uttaler seg negativt til at det skal inngå et selvstendig arbeid i høyere grad, det er omfanget av slikt arbeid som instansene har merknader til.

Andre høringsinstanser som omtaler de foreslåtte endringer, er hovedsakelig tjenestemannsorganisasjoner, som også er opptatt av mulighet for ulike studieløp på høyere grads nivå og omfanget av selvstendig arbeid.

Norges musikkhøgskole mener at institusjoner som har rett til å tildele doktorgrad, også bør ha anledning til å tildele graden æresdoktor for betydningsfull kunstnerisk innsats.

7.1.4 Departementets vurdering

Forslaget om forskrift for høyere grad er ment å skulle gi en felles nivåforståelse av høyere grad og skal være et tiltak som bidrar til kvalitetssikring. Med bred enighet om at det skal utvikles ulike studieløp på høyere grads nivå, er det viktig å etablere en nivåforståelse. Høringsinstansene er også overveiende

positive til en slik forskrift. Departementet mener at alminnelig høring forut for fastsetting av forskrift vil sikre en grundig vurdering av nivået for høyere grad. Departementet viderefører forslaget fra høringsbrevet.

Det vises til lovforslaget § 45.

7.2 Fag, emner og emnegrupper

7.2.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 46 bestemmer departementet hvilke fag, emner eller lignende som institusjonene kan tilby, og som skal inngå i grunnlaget for grader og yrkesutdanninger. Departementet bestemmer om et fag kan tilbys desentralisert.

7.2.2 Forslag i høringsbrevet

Stortinget ba i vedtak VIII i Innst. S. nr. 337 (2000-2001) om at statlige høyskoler skulle få frihet til å etablere og nedlegge studier av tre års varighet. Det ble foreslått at statlige høyskoler og kunsthøyskoler selv skal bestemme hvilke fag, emner eller emnegrupper som kan tilbys og som skal inngå i grad og yrkesutdanning på lavere grads nivå, men at departementet fortsatt skal bestemme hvilke fag og emner som kan tilbys og som skal inngå i grunnlaget for en høyere grad. Departementet foreslo at universitetene selv kan bestemme hvilke fag, emner og emnegrupper som kan tilbys, og som skal inngå i grader og yrkesutdanninger på alle nivåer, inkludert doktorgrad. For de vitenskapelige høyskolene var forslaget at de skal få samme myndighet som universiteter på sine særskilte fagområder og at de for andre fagområder får tilsvarende myndighet som øvrige høyskoler. Videre ble det foreslått at universiteter som opprettes etter lovens ikrafttredelse, får tilsvarende myndighet som vitenskapelige høyskoler innenfor de fagområder de kan tildele doktorgrad, og som for høyskolene på fagområder hvor de ikke har doktorgrad.

Bestemmelsen om at departementet avgjør om fag skal tilbys desentralisert, ble foreslått opphevet.

Det ble foreslått å gi departementet myndighet til å fastsette at bestemte emner inntil 20 studiepoeng (ex.phil./ex.fac. eller lignende) kan inngå i en grad.

7.2.3 Høringsinstansenes merknader

Ingen av universitetene eller de vitenskapelige høyskolene har merknader til den foreslåtte myndighetsfordeling, men *Universitet i Oslo* kommenterer at friheten kan gå på tvers av tanken om nasjonal arbeidsdeling.

Myndighetsfordelingen mellom departement og institusjon ved etablering av studier opptar spesielt de statlige høyskolene. *Høyskolen i Agder, Høyskolen i Bodø, Høyskolen i Stavanger og Høyskolen Stord/Haugesund* mener at nye universiteter som blir etablert skal ha samme myndighet som eksisterende universiteter. De øvrige statlige høyskolene er i hovedsak positive til den foreslåtte myndighetsfordelingen, men noen gir uttrykk for at det er behov for nasjonal dimensjonering av enkelte utdanninger. Av de statlige høyskolene som har merknader til forslaget om at departementet kan fastsette at bestemte emner (ex.phil./ex.fac. eller tilsvarende) skal inngå i en grad, er ingen enige i

departementets forslag. Uenigheten er begrunnet med ønsket om likeverdige grader, samt at det oppfattes som paradoksalt at institusjonene på den ene siden får større autonomi enn tidligere og samtidig skal detaljstyres på ex.phil. Dette synet deles også av *Universitetet i Oslo. Universitets- og høyskolerådet* mener det bør være opp til den enkelte institusjon å bestemme mengden av filosofiske og/eller vitenskapsteoretiske deler.

Sosial- og helsedepartementet påpeker at forslaget om økt frihet for institusjonene til å etablere og nedlegge studier medfører at departementet får mindre mulighet til sentral styring av utdanningskapasitet på viktige fagområder.

7.2.4 Departementets vurdering

De fire eksisterende universitetene står i en særstilling i forhold til nye universiteter når det gjelder størrelsen på fagmiljøer og faglig bredde.

Øvrige institusjoner som kan tilby doktorgrader, har vist at de holder høy faglig kvalitet i fagområdet for graden. Ved å knytte institusjonenes faglige myndighet til om de kan tilby doktorgrad i et fagområde, er det for disse institusjonenes vedkommende den faglige kompetansen i det enkelte fagområde som utløser økt myndighet, ikke institusjonsbetegnelsen. Departementet mener at dette prinsippet bør legges til grunn for institusjonenes myndighet i faglige saker, slik at de selv kan bestemme etablering og nedlegging av studier på alle nivåer innenfor doktorgradens fagområde. I praksis betyr dette at vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler som ønsker å etablere nye master- og doktorgradsstudier utenfor disse områdene, må akkrediteres av organ for akkreditering og evaluering og godkjennes av departementet. Departementet skal vurdere behov og arbeidsdeling før eventuell godkjenning av etablering.

Departementet er enig med høringsinstansene i at institusjonene i utgangspunktet selv bør bestemme innholdet i lavere grader, og at de er best kvalifisert til å bestemme mengde, plassering og innhold av filosofiske og/eller vitenskapsteoretiske emner i en utdanning. Samtidig mener departementet at det er svært viktig at de nye gradene inneholder emner som gir innføring i grunnleggende etiske, forskningsmetodiske og vitenskapsteoretiske spørsmål, og forutsetter at alle utdanninger inneholder slike elementer. På bakgrunn av dette foreslår departementet en hjemmel i loven som gir departementet adgang til å bestemme at en grad skal inneholde bestemte emner inntil 20 studiepoeng.

I lovens § 2 er kunstnerisk utviklingsarbeid nevnt på linje med forskning. Det vil være en naturlig konsekvens av likestillingen at institusjonene også få anledning til å tildele graden æresdoktor for fremragende kunstnerisk arbeid.

Det vises til lovforslaget § 46.

8 Opptak og utestenging

8.1 Opptak

8.1.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 37 er det generelle grunnlag for opptak som student fullført og bestått norsk videregående opplæring med de krav til fagsammensetning og timefordeling som departementet fastsetter. Søkere over 25 år kan bli opptatt hvis de på grunnlag av realkompetanse har de nødvendige kvalifikasjoner for vedkommende studium.

Etter universitets- og høyskoleloven § 39 kan Kongen etter forslag fra styret regulere adgangen til det enkelte studium. Regulering av opptak til universitetene skal skje i tråd med retningslinjer som er forelagt Stortinget.

8.1.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo en ny unntaksbestemmelse som skal gi institusjonene rett til i særskilte tilfeller å gjøre unntak for kravet om generell studiekompetanse for søkere under 25 år. Bestemmelsen skal utfylles med en forskrift. Forslaget ble fremmet med utgangspunkt i konkrete saker der enkeltøkere synes å bli urimelig behandlet, fordi de på grunn av funksjonshemninger eller lignende ikke har mulighet for å fullføre og bestå videregående opplæring.

Det ble også foreslått en hjemmel som gir departementet adgang til å opprette en felles nasjonal klagenemnd for opptak.

I St.meld. nr. 27 (2000-2001) s. 50 gikk departementet inn for at myndigheten til å fatte vedtak om regulering av opptak til fag og studier burde ligge hos styret ved institusjonen, men at dette ikke skal gå på tvers av prioriteringer fra overordnet myndighet. Dette ble fulgt opp i høringsbrevet ved at det ble foreslått at styret selv får myndighet til regulere adgangen til det enkelte studium innenfor de rammer og mål som gis av overordnet myndighet. Departementet mente at det ville være lite hensiktsmessig hvis departementet på vegne av universitetenes styrer må forelegge retningslinjer for Stortinget, og foreslo derfor at bestemmelsen om at retningslinjer skal forelegges Stortinget, oppheves.

8.1.3 Høringsinstansenes merknader

De fleste høringsinstanser støtter forslaget om at institusjonene i særskilte tilfeller kan gjøre unntak for kravet om generell studiekompetanse for søkere under 25 år, men uttaler at dette unntaket bare må gjøres gjeldende i helt spesielle tilfeller, og at dette ikke må svekke normalkravet om generell studiekompetanse. Noen mener at slike vurderinger vil kunne bli svært arbeidskrevende.

De som kommenterer forslaget om felles nasjonal klagenemnd er positive og mener at en slik nemnd vil være ressursbesparende.

Utdanningsinstitusjonene støtter forslaget om at styret selv får myndighet til å regulere adgangen til det enkelte studium. *Norsk Studentunion* er redd for at dette kan føre til en sniklukking av universitetene, og mener at det er viktig at overordnet myndighet fortsatt skal ha mulighet til å gi rammer og mål.

8.1.4 Departementets vurdering

Departementet vil i forskrift fastsette klare retningslinjer for når institusjonene kan gjøre unntak fra kravet om generell studiekompetanse for søkere under 25 år. Dette skal kun gjøres i helt særskilte tilfeller. Forslaget er ikke ment å innebære en svekkelse av normalkravet for opptak. På bakgrunn av oppslutningen fra høringsinstanser viderefører departementet forslagene fra høringsutkastet.

Det vises til lovforslaget § 37 nr. 3, § 38 nr. 2 og § 39 nr. 1.

8.2 Utestenging

8.2.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 54 c gir adgang til å utestenge en student fra lærerutdanningen i inntil tre år dersom vedkommende blir vurdert som ikke skikket for læreryrket.

Etter universitets- og høyskoleloven § 54, jf. § 42 nr. 3, kan en student utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen i inntil ett år hvis vedkommende fusker eller forsøker å fuske. I tillegg kan eksamen annulleres. Bestemmelse sier ikke klart hvilken grad av skyld som må foreligge for at fusk skal kunne straffes med annullering og utestenging. Departementet har imidlertid ved behandlingen av klager over vedtak om annullering og utestenging foretatt en vurdering av hvilket skyldkrav som bør legges til grunn, og har med støtte i rettspraksis og juridisk teori kommet til at det er grunnlag for annullering og utestenging dersom det foreligger grov uaktsom fusk.

Universitets- og høyskoleloven § 42 a gjelder utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring på grunn av straffbare forhold. I bestemmelsen stilles det krav om at leder for den nasjonale nemnda som avgjør slike saker skal oppfylle kravene til høyesterettsdommer.

8.2.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo å endre hjemmelen for skikkethetsvurdering slik at skikkethetsvurdering kan innføres i andre utdanninger enn lærerutdanningen. Det er særlig helse- og sosialfagutdanningene som er aktuelle.

For å gjøre lovens bestemmelse om fusk klarere foreslo departementet å endre ordlyden, slik at det går klart frem at grov uaktsom fusk kan føre til annullering av eksamen og utestenging. Det ble også åpnet for at styret kan delegere slike saker til styrets klagenemnd.

Departementet mener at kravet om at leder av nasjonal nemnd etter § 42 a må oppfylle kravene til høyesterettsdommer, er unødvendig strengt. Det er viktig at lederen har høy juridisk kompetanse, men det er også viktig med sektorkunnskap. For å gjøre lettere å oppfylle begge kriterier foreslo departementet å endre kompetansekravet fra høyesterettsdommer til lagdommer.

8.2.3 Høringsinstansenes merknader

Forslaget om å åpne for at skikkethetsvurdering også kan innføres i andre utdanninger, støttes av alle, og flere høringsinstanser sier at dette er en etterlengtet lovhjemmel. Samtidig er det flere som understreker viktigheten av klare kriterier og god rettssikkerhet for studentene. *Sosial- og helsedepartementet* understreker at pasientbehandling må stå sentralt ved utarbeidingen av kriterier for skikkethetsvurdering. Det mener også at det bør arbeides videre med skikkethetsvurdering for helsefagutdanninger på videregående skoles nivå. Et klart flertall av høringsinstansene støtter adgangen til å delegerer utestenging på grunn av fusk til styrets klagenemnd, og fremhever fordelene ved at nemndas leder har juridisk kompetanse. *Universitetet i Tromsø* presiserer at det er viktig at klagenemnda får kompetanse til å fatte både vedtak om annullering av eksamen og vedtak om utestenging. Forslaget om presisering av skyldkravet for fusk støttes av samtlige.

Ingen av høringsinstansene har merknader til forslaget om endre kompetansekravet for leder av nasjonal nemnd for saker om utestenging på grunn av straffbare forhold.

8.2.4 Departementets vurdering

På bakgrunn av støtten fra høringsinstansene viderefører departementet forslagene fra høringsutkastet, men tar inn i loven at klagenemnda også kan fatte vedtak om utestenging på grunn av fusk.

Det vises til lovforslaget § 42 nr. 3, § 42 a nr. 5 og § 54 nr. 1.

9 Læringsmiljø, undervisning og eksamen

9.1 Læringsmiljø

9.1.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 44 har institusjonene det overordnede ansvar for studentenes helhetlige læringsmiljø. Dette ansvaret omfatter både faglige, sosiale og velferdsmessige forhold.

9.1.2 Forslag i høringsbrevet

I Innst. S. nr. 337 (2000-2001) s. 14 viste et flertall i komitéen til at regjeringen ville komme tilbake til spørsmålet om studentenes arbeidsmiljø i den etterfølgende lovproposisjonen. Ved utarbeidelsen av høringsbrevet vurderte departementet om deler av arbeidsmiljøloven burde utvides til å omfatte studenter. Departementet har lagt vekt på at det er vesentlige forskjeller i forholdet mellom en arbeidstaker og arbeidsgiver, og forholdet mellom en student og utdanningsinstitusjonen. I samråd med Arbeids- og administrasjonsdepartementet kom departementet derfor til at det er mer hensiktsmessig å ta særskilte bestemmelser om studenters arbeidsmiljø inn i universitets- og høyskoleloven, enn å utvide arbeidsmiljølovens virkeområde.

På bakgrunn av dette foreslo departementet i høringsbrevet å klargjøre institusjonenes ansvar for det helhetlige læringsmiljø. Bestemmelsen om styrets overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø ble derfor tilføyd et komma, hvor det ble presisert at ansvaret omfatter det fysiske og psykiske arbeidsmiljø. Departementet foreslo videre å lovfeste krav om at læringsmiljøet ved institusjonen etter en samlet vurdering skal være fullt forsvarlig, ut fra hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd.

Det fysiske arbeidsmiljø

Departementet foreslo å konkretisere i loven hvilke krav som skal stilles til det fysiske arbeidsmiljø. Den foreslåtte bestemmelsen inneholder krav om dimensjonering og innredning av lokaler, lys- og lydforhold og inneklima, vedlikehold, innredning for å unngå fysiske belastninger, planlegging for å forebygge skader, tekniske innretninger, universell utforming slik at funksjonshemmede kan studere, og læringsmiljø tilpasset begge kjønn. Departementet skal kunne fastsette nærmere regler om dette. Studentene skal etter den foreslåtte bestemmelsen ikke kunne kreve de samme individuelle tilpasninger som en arbeidstaker har krav på etter arbeidsmiljøloven. Det ble vist til den grunnleggende forskjellen i relasjonen mellom student og utdanningsinstitusjon på den ene siden og arbeidstaker og arbeidsgiver på den andre.

For å sikre studentene kontroll og medbestemmelsesrett i saker som angår studentenes læringsmiljø foreslo departementet å opprette et læringsmiljøutvalg. Utvalget skal rapportere direkte til styret, og det skal delta i planleggingen av tiltak vedrørende læringsmiljø og følge utviklingen i spørsmål som angår studentenes sikkerhet og velferd. Det ble foreslått at styret skal

kunne tillegge utvalget også andre oppgaver. I utvalget skal det være like mange representanter fra studentene og institusjonen, og leder skal velges hvert år vekselvis blant institusjonens og studentenes representanter.

Tilrettelegging for studenter med særskilte behov

I Innst. S. nr. 337 (2000-2001) s. 17 presiserte komitéen at funksjonshemmede har samme rett til utdanning som andre. For å sikre funksjonshemmede og andre grupper med særskilte behov likestilling og mulighet til å ta høyere utdanning på lik linje med andre studenter, foreslo departementet å ta inn en ny bestemmelse om at institusjonene så langt det er mulig og rimelig, skal legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. En forutsetningen for dette skal være at tilretteleggingen ikke fører til en reduksjon av de faglige kravene som stilles ved det enkelte studium.

9.1.3 Høringsinstansenes merknader

Det fysiske arbeidsmiljø

Institusjonene er fornøyde med at bestemmelsene om studentenes læringsmiljø presiseres. Imidlertid synes mange at kravene som stilles til det fysiske arbeidsmiljøet er for detaljerte. De frykter at dersom det ikke tilføres ressurser, vil det føre til store frustrasjoner ved institusjonene enten ved at gapet mellom lov og faktisk situasjon blir for stort, eller ved at penger må tas fra undervisning og forskning. Enkelte uttaler at formuleringen «så langt det er mulig og rimelig» må forstås som en begrensende faktor i forhold til å oppfylle kravene.

Norsk Studentunion mener at forslaget er et langt steg i riktig retning, men de ønsker primært at studenter skal omfattes av arbeidsmiljøloven. Studentorganisasjonene og organisasjoner for funksjonshemmede er positive til forslaget, men synes ikke at det går langt nok, og mener derfor at studenter vil få bedre rettsvern ved å innlemmes i arbeidsmiljøloven. I forhold til kravene til det fysiske arbeidsmiljøet mener de at formuleringen «så langt det er mulig og rimelig» må fjernes. For å påse at bestemmelsene i paragrafen blir fulgt opp, mener de at det er nødvendig med et organ med formell tilsynsmyndighet, slik arbeidstilsynet har.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet sier at etter deres erfaring er det nødvendig med en form for uavhengig offentlig kontroll med gjennomføringen av regelverket, hvis det skal bli effektivt.

Flere høringsinstanser mener at kravet om universell utforming av det fysiske arbeidsmiljø bør inn i lovteksten.

Tilrettelegging for studenter med særskilte behov

Studentorganisasjonene og organisasjoner for funksjonshemmede mener at bestemmelsen vedrørende tilrettelegging for studenter med særskilte behov bør erstattes med en bestemmelse om at læringsmiljøet må være utformet etter prinsippet om universell utforming. Begrensningen «så langt det er mulig og rimelig» må strykes. De mener også at setningen om at tilretteleggingen ikke må føre til reduksjon i de faglige kravene, er en selvfølge og derfor må strykes. *Statens råd for funksjonshemmede* foreslår at begrepet «studenter

med særskilte behov» erstattes med «funksjonshemmede studenter». *Sosial- og helsedepartementet* mener at tilretteleggingen også må omfatte pedagogisk tilrettelegging.

9.1.4 Departementets vurdering

Det fysiske arbeidsmiljø

Etter departementets vurdering er det nødvendig at formuleringen «så langt det er mulig og rimelig» fortsatt er med i lovteksten. Dette gjør det mulig for institusjonene å følge lovens krav innenfor de begrensninger dagens bygningsmasse setter. Det må understrekes at formuleringen «så langt det er mulig og rimelig» innebærer at institusjonenes styre har et vidtrekkende ansvar. Hva som er mulig, vil begrenses av bygningsmasse og lignende faktiske forhold, og ikke i hvilken grad styret prioriterer å sette av midler til vedlikehold og forbedring av det fysiske arbeidsmiljø.

Departementet slutter seg til forslaget fra enkelte høringsinstanser om å bruke begrepet «universell utforming» i lovteksten. Kravet til universell utforming innebærer et krav om en utforming og sammensetning av omgivelsene på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og særskilt utforming.

Departementet er enig med de høringsinstansene som påpeker at det bør være en form for tilsynsordningen for å sikre at institusjonene følger opp sitt ansvar for studentenes læringsmiljø. Departementet anser det ikke som aktuelt å opprette et eget læringsmiljøtilsyn, men foreslår at institusjonene skal pålegges å dokumentere sitt arbeid med læringsmiljøet, og at dette skal inngå som en del av institusjonens interne systemer for kvalitetssikring. Disse systemene vil bli evaluert av organ for akkreditering og evaluering.

Det vises til lovforslaget § 44 nr. 2, 3 og 4.

Tilrettelegging for studenter med særskilte behov

Institusjonenes plikt til å tilrettelegge det fysiske miljøet slik at funksjonshemmede kan studere ved institusjonene, er regulert i lovforslaget § 44 nr. 2 bokstav g. Den foreslåtte bestemmelsen om tilrettelegging for studenter med særskilte behov i § 44 nr. 5 gjelder tilrettelegging av andre forhold ved studiesituasjonen - både pedagogiske og praktiske tilrettelegginger i forbindelse med undervisning, pensumlitteratur, praksis, eksamen og lignende. Bestemmelsen gjelder også en større gruppe studenter enn de som har funksjonshemninger. Også studenter som har behov for tilrettelegging av studiesituasjonen på grunn av andre årsaker, har krav på dette så langt det er mulig og rimelig. Fordi det her er snakk om et bredt spekter av særskilte behov og en stor variasjon i type tilrettelegging, mener departementet at «mulig og rimelig» fortsatt bør stå i lovteksten.

Bestemmelsen vil omfatte en stor og uensartet gruppe studenter, med ulike særskilte behov og varierende ønsker om tilrettelegging. Departementet mener derfor at bestemmelsen om at tilrettelegging ikke må føre til en reduksjon av de faglige krav, må bli stående. Bare de studenter som oppfyller alle de faglige krav som stilles i utdanningen, kan få vitnemål.

Det vises til lovforslaget § 44 nr. 5.

9.2 Utdanningsplan

9.2.1 Gjeldende rett

Gjeldende rett inneholder ingen bestemmelser om utdanningsplan.

9.2.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo i St.meld. nr. 27 (2000-2001) s. 28 tettere oppfølging av studentene i læringsløpet. For å sikre dette skal institusjonene inngå avtaler med studentene om hvilke plikter og rettigheter institusjon og student har overfor hverandre. I Innst. S. nr. 337 (2000-2001) s. 14 sluttet komiteén seg til at alle studenter skal få tilbud om erklæringer om plikter og rettigheter. Flertallet advarte samtidig mot et system med juridisk bindende kontrakter.

På bakgrunn av dette foreslo departementet i høringsbrevet at institusjon og student skal underskrive en gjensidig forpliktende utdanningsplanen ved studiestart. Departementet gis hjemmel til å fastsette en forskrift om innholdet i utdanningsplan.

9.2.3 Høringsinstansenes merknader

Svært mange høringsinstanser kommenterer forslaget om utdanningsplan. De fleste er i utgangspunktet positive og ser behovet for slike planer. De fleste er opptatt av utdanningsplanens status, og hvilke konsekvenser eventuelle brudd på planene vil få. Videre er mange opptatt av de ressursmessige konsekvensene. Det anslås at det må brukes betydelige faglige og administrative ressurser på planene. Flere høringsinstanser, herunder *Norsk studentunion*, mener at det ikke er praktisk mulig å få underskrevet utdanningsplanene ved studiestart. I tillegg ønsker noen at det settes en begrensning for hvilke studenter som skal inngå utdanningsplan.

9.2.4 Departementets vurdering

Utdanningsplanen skal synliggjøre ansvar og forpliktelse som institusjonen har overfor studenten, og som studenten har overfor institusjonen og medstudenter. Institusjonen skal også i dag utforme dokumentasjon som viser de gjensidige forpliktelsene som studenten og institusjon har overfor hverandre, gjennom blant annet studieplan, eksamensforskrift og serviceerklæring. Partene har gjennom eksisterende ordninger sanksjonsmuligheter overfor hverandre ved manglende oppfylling av forpliktelsene i utdanningsplanen. For eksempel har studentene mulighet til å klage etter reglene i forvaltningsloven dersom institusjonen ikke oppfyller sine forpliktelser. Utdanningsplanen synliggjør disse gjensidige forpliktelsene ved blant annet å samle relevant informasjon. Departementet anser at institusjonenes merarbeid ved å inngå utdanningsplaner er forsvarlig, tatt i betraktning de fordeler som utdanningsplanen gir, ved tettere kontakt mellom institusjon og student.

Det er viktig at utdanningsplanene blir fleksible verktøy for institusjon og student. Ofte vil det være studenter som av ulike grunner har behov for individuelle tilpasninger av sin plan, i forhold til særskilt tilrettelegging, studieintensitet og permisjon. Utdanningsplanene kan også være et viktig virkemiddel for å sikre at studenter som er i permisjon, for eksempel i forbindelse med fødsel, kommer tilbake og fullfører sitt planlagte studieløp.

Departementet ser de praktiske vanskelighetene ved å inngå utdanningsplan ved studiestart og foreslår derfor at utdanningsplan skal inngås i løpet av første semester. Ved en slik endring gir det ikke mening å inngå utdanningsplan for studier som avsluttes samtidig med at utdanningsplan blir inngått. Derfor skal institusjonen kun være forpliktet til å inngå utdanningsplan med studenter som er tatt opp til studier av 60 studiepoengs omfang eller mer.

Det vises til lovforslaget § 44 b.

9.3 Undervisning

9.3.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 44 nr. 2 er det styret selv som fastsetter undervisningsterminene.

9.3.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo at studieåret normalt skal være 10 måneder, og at styret fastsetter undervisningsterminene. Det ble også foreslått at beregningen av et fullt studieår normeres til 60 studiepoeng.

9.3.3 Høringsinstansenes merknader

Høringsinstanser som har kommentert dette, støtter i hovedsak forslaget. *Høgskolen i Finnmark* og *Høgskolen i Vestfold* mener at bestemmelsen om 10 måneder er unødvendig når det ikke defineres klart hva som inngår i studieåret. *Lånekassen* viser til at 10 måneder samsvarer med deres støtteperiode. *Høgskolen i Agder* mener at begrepet studiepoeng kan forveksles med opp-takspoeng til høyere utdanning.

9.3.4 Departementets vurdering

Departementet viser til at et flertall av høringsinstansene er positive til forslaget i høringsbrevet, og foreslår en lovendring i tråd med dette.

Det vises til lovforslaget § 44 a.

9.4 Adgang til å ta eksamen som privatist

9.4.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 40 nr. 4 kan styret selv fastsette at studenter som ikke er tatt opp som studenter ved institusjonen, skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen. Et mindretall i styret kan kreve at vedtak om vederlag skal forelegges departementet for godkjenning.

9.4.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo å endre reglene for privatistvederlag, slik at institusjonen kan kreve vederlag av studenter som ikke er tatt opp til det enkelte studium, selv om studenten er tatt opp til andre studier ved institusjonen. Departementet foreslo også at studenter med utdanningsplan ikke skal betale priva-

tistvederlag hvis de tar ekstra fag utenom planen. Dette forutsetter at studentene oppfyller forpliktelsene i utdanningsplanen. Adgangen for styret til å forelegge vedtak om privatistvederlag for godkjenning av departementet, ble foreslått fjernet.

9.4.3 Høringsinstansenes merknader

Universitets- og høyskolerådet, Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø stiller spørsmålsteget ved privatistordningen som sådan, og mener at den undergraver intensjonene i Kvalitetsreformen. Flere høyskoler synes det er inkonsistent at studenter med utdanningsplan ikke skal betale privatistvederlag. Andre høyskoler mener det er et viktig prinsipp at studenter med utdanningsplan ikke skal betale vederlag, og at en slik bestemmelse vil virke som et incitament for studentene til å inngå utdanningsplan.

Studentorganisasjonene mener at privatistordningen svekkes med forslaget. *Norsk studentunion* ønsker at det fortsatt skal være styret selv som må vedta at studentene må betale vederlag.

9.4.4 Departementets vurdering

Departementet anser det som viktig at institusjonene får en reell adgang til å få dekket merutgiftene forbundet med å arrangere eksamen for privatister. Med den foreslåtte endringen vil det vil ikke lenger være mulig å slippe privatistvederlag ved å søke om opptak til et studium med lave opptakskrav uten å ha til hensikt å avlegge eksamen, for så å avlegge eksamen gratis ved studier med høyere opptakskrav. Når institusjonene skal legge opp til tettere oppfølging av studentene, mener departementet at det er viktig at institusjonene benytter sine faglige ressurser til å bedre studiesituasjonen for de studentene som ønsker å følge undervisningen og ta eksamen.

Det vises til lovforslaget § 40 nr. 4.

9.5 Eksamen og sensur

9.5.1 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven § 50 inneholder bestemmelser om eksamen og sensur. Ved sensurering av den enkelte students eksamen skal det være minst to sensorer, hvorav minst en ekstern. Studenten kan klage over karakterfastsettelsen, og da skal nye sensorer foreta ny sensurering.

9.5.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo at det skal være ekstern evaluering enten ved vurderingen av den enkelte students eksamen eller av vurderingsordningen som helhet. Imidlertid ble det foreslått at kravet om to sensorer, hvorav minst en ekstern, blir opprettholdt ved bedømmelse av studentenes selvstendige arbeid i høyere grad. Videre ble det foreslått at klageadgangen beholdes uendret. Dermed skal det være to sensorer, hvorav minst en ekstern, ved ny sensurering etter klage over karakterfastsetting eller klage over formelle feil ved eksamen.

Departementet foreslo at vurderingsuttrykket skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.

For å klargjøre ytterligere hvilke typer prøver som ikke gir klageadgang over karakterfastsettingen, foreslo departementet å nevne praksisopplæring i lovteksten.

9.5.3 Høringsinstansenes merknader

Høgskolen i Sogn og Fjordane og *Høgskolen i Ålesund* mener på at bortfall av kravet om ekstern sensor kan gi dårligere rettssikkerhet og redusert faglig standard. Andre institusjoner uttaler at de ser forslaget i lys av det systemet for kvalitetssikring som hver institusjon skal etablere. De to nasjonale studentorganisasjonene er begge positive til endringene, men *Studentenes Landsforbund* forutsetter at det settes igang tiltak som sikrer etterprøvbarhet og rettferdig behandling. Begge vil innføre klageadgang for muntlig eksamen. *Akademikerne* og *Forskerforbundet* er bekymret over bortfall av ekstern sensur og mener at endringen vil gjøre ekstern sensur avhengig av institusjonens økonomisk situasjon.

Det er ingen av høringsinstansene som er negative til å etablere en felles nasjonal karakterskala, men *Universitetet i Tromsø* ønsker at skalaen får syv trinn fremfor fem for bestått. Flere høringsinstanser tar opp forholdet med nasjonal karakterskala og statistisk normalfordeling ved karakterfastsetting.

Flere interesseorganisasjoner for funksjonshemmede og *Statens råd for funksjonshemmede* ønsker lovfesting av tilrettelegging av eksamen og ber om at det blir laget nasjonale retningslinjer for dette.

Universitetet i Oslo påpeker at innføringen av løpende vurdering kan føre til flere klager over karakterfastsetting, blant annet fordi det blir flere prøver som kan påklages.

9.5.4 Departementets vurderinger

Departementet anser at etableringen av systemer for kvalitetssikring ved alle institusjoner og et organ for akkreditering og evaluering vil sikre et forsvarlig faglig nivå ved eksamen og sensur.

Å innføre klageadgang for muntlig eksamen innebærer at institusjonene må ha lyd- og bildeopptak ved slike eksamener. Samtidig er det ønskelig at flere ulike vurderingsformer blir tatt i bruk i tiden fremover. Det er fare for at en slik bestemmelse vil føre til at institusjonene synes det blir for krevende med muntlig eksamen. Departementet ønsker derfor ikke å gå inn for å utvide klageadgangen.

Departementet er kjent med at Universitets- og høyskolerådet er i gang med å utforme felles retningslinjer for innføring av ny karakterskala. Departementet mener at konkretisering av hva som kjennetegner besvarelser som kvalifiserer til de ulike karaktertrinn må forankres i fagmiljøene. Hensikten med en felles karakterskala er å få et mer samordnet system for karaktergivning i høyere utdanning, slik at samme karakter i større grad vil være et uttrykk for en felles forståelse av kandidatens prestasjoner. Dette betyr imidlertid ikke at det skal benyttes en statistisk normalfordeling ved vurdering av

studentenes prestasjoner i hvert enkelt emne eller fag, for hvert enkelt semester.

Domstolloven § 54 setter bestemte karakterkrav til personer som skal inneha dommerstillinger. Også ellers i lovverket er det bestemmelser som henviser til domstollovens regler, se blant annet universitets- og høyskoleloven § 25 nr. 1 og § 42 a nr. 5. Etter domstolloven § 54 første ledd skal høyesterettsdommere, førstelagmenn og lagmenn ha juridisk embetseksamen med beste karakter, mens andre ledd fastsetter at andre embetsdommere skal ha juridisk embetseksamen med beste eller nest beste karakter. Også dommerfullmektiger må ha juridisk embetseksamen med beste eller nest beste karakter. Bestemmelsen har vært tolket slik at beste karakter betyr laud, det vil si fra 2,75 og bedre, mens nest beste karakter betyr haud, det vil si fra bestått og til laud. Når det innføres et nytt karakterordning med skala fra A til F, vil det kunne oppstå tvil om hvordan denne bestemmelsen skal forstås. Endringen av karakterskala har ikke til hensikt å endre på kravene til dommeres kvalifikasjoner. Det må derfor være klart at § 54 andre og tredje ledd må tolkes slik at det for å inneha disse stillingene fremdeles skal være tilstrekkelig å ha bestått juridisk embetseksamen. Når det gjelder kravene i første ledd, blir imidlertid tolkningen mer uklar. Det er nødvendig å tilpasse domstolloven det nye karaktersystemet, og Justisdepartementet vil sende ut et forslag om dette på høring.

I forslaget til ny bestemmelse om læringsmiljø er det lagt opp til at hele studiesituasjonen skal tilrettelegges for studenter med særskilte behov. Etter som denne bestemmelsen gjelder alle sider av studiene, inkludert eksamen, mener departementet at det er unødvendig med en egen bestemmelse om tilrettelegging av eksamen.

Ved klage over karakterfastsetting mener departementet at det kan være hensiktsmessig at institusjonen vurderer om det er den enkelte prøve, oppgave eller lignende som kan påklages, eller om klage skal fremmes når den endelige karakteren for fag, emner eller emnegruppe er kunngjort.

Det vises til lovforslaget §§ 50 og 52.

9.6 Vitnemål og karakterutskrift

9.6.1 Gjeldende rett

Etter universitets- og høyskoleloven § 53 utferdiger institusjonen vitnemål for fullført grad og yrkesutdanning. Den som ikke har fullført grad eller yrkesutdanning, kan få karakterutskrift for bestått eksamen eller prøve.

9.6.2 Forslag i høringsbrevet

Departementet foreslo en endring slik at institusjonen kan gi vitnemål for fullført utdanning. Studenter som ikke har fullført utdanning, kan få karakterutskrift for bestått eksamen eller prøve.

På vitnemål til studenter som ikke er tatt opp til faget eller studiet, foreslo departementet at det skal oppgis dersom vurderingsordningen er annerledes enn for studenter som er tatt opp til studiet.

9.6.3 Høringsinstansenes merknader

Høringsinstansene er delt omtrent på midten; en halvpart mener at forslaget er bra, fordi det gir institusjonen anledning til å bestemme hva som utløser vitnemål, en annen halvpart mener det er behov for samordning av dette. *Studentenes Landsforbund* foreslår å lovfeste studentenes rett til Diploma Supplement.

Seks høringsinstanser er mot at privatistene skal få egen anmerkning på vitnemål, derav fire studentorganisasjoner.

9.6.4 Departementets vurderinger

Institusjonene er i dag pålagt å utferdige Diploma supplement automatisk til studentene ved utstedelse av vitnemål. Lovfesting vil vise studenten at dette er en rettighet, og departementet foreslår at dette tas inn i loven.

Når det skal innføres mer varierte vurderingsformer for ordinære studenter, betyr det at deres karakterer blir satt etter prøving av flere typer ferdigheter. Departementet mener det er riktig at potensielle arbeidsgivere blir gjort oppmerksom på forholdet hvis en privatist ikke har vært gjennom en like allsidig vurdering.

Det vises til lovforslaget § 53.

10 Autorisasjon av helsepersonell

10.1 Gjeldende rett

Tildeling av autorisasjon er regulert i helsepersonelloven § 53, der det fremgår at det er Sosial- og helsedirektoratet (Statens helsetilsyn før 1. januar 2002), eller den det delegeres til (Statens autorisasjonskontor for helsepersonell) som gir autorisasjon. Etter samme lovs § 48 er det et vilkår for å få autorisasjon at eksamen er bestått. Studentene må derfor, etter at de har fått sitt vitnemål, sende søknad om autorisasjon til Statens autorisasjonskontor for helsepersonell (Autorisasjonskontoret).

I dag kreves det et gebyr fra søker for å få behandlet og utstedt autorisasjon fra Autorisasjonskontoret. Dette er det gitt hjemmel til i helsepersonelloven § 53.

10.2 Forslag i høringsbrevet

Det ble fremmet forslag om at autorisasjon etter delegasjon skulle kunne utstedes av den enkelte utdanningsinstitusjon eller den som har utdanningsansvaret, samtidig med at vitnemålet utstedes. Dette skal bare omfatte utdanningsinstitusjoner i Norge og bare utdanninger der det ikke stilles krav om praktisk tjeneste etter endt utdanning. Forslaget ble begrunnet med at dette ville forenkle og effektivisere autorisasjonsordningen. For studentene vil ordningen innebære en tidsbesparelse ved at de slipper å vente på at Autorisasjonskontoret behandler søknad om autorisasjon etter at vitnemål er utstedt.

Det ble fremhevet at Autorisasjonskontoret ved en slik ordning vil få frigjort mye tid som kan benyttes til raskere behandling av andre saker, særlig søknader fra helsepersonell utdannet i land utenfor EU.

Delegasjon av myndighet til utdanningsinstitusjonene til å gi autorisasjon krever lovhjemmel. Det ble derfor foreslått at det gis en hjemmel i helsepersonelloven § 53 til å gi forskrift om delegasjon av myndighet til å utstede autorisasjon til den enkelte utdanningsinstitusjon. Ved å hjemle adgangen til å gi forskrift i helsepersonelloven synliggjøres det at det er helsemyndighetene som er øverste ansvarlige myndighet for autorisering av helsepersonell. Dessuten er det mest oversiktlig at alle regler om autorisasjon fremgår av helsepersonelloven.

For å sikre utdanningsmyndighetenes påvirkning ved utforming av forskriften ble det presisert i høringsbrevet at fastsettelse av forskrift skal gjøres i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet. Det ble fremhevet at ved å regulere ordningen gjennom forskrift vil man sikre forutberegnelighet for brukerne, og at berørte institusjoner får rett til å uttale seg om forskriftens innhold når forslag til forskrift sendes på høring.

I høringsnotatet ble det også foreslått at det ikke skal tas gebyr ved utstedelse av autorisasjon fra den enkelte utdanningsinstitusjon og andre med utdanningsansvar.

10.3 Høringsinstansenes merknader

Det overveiende flertall av høringsinstansene stiller seg positive til forslaget om å delegere myndighet til å gi autorisasjon til den enkelte utdanningsinstitusjon og andre med utdanningsansvar. Mange fremhever hvor viktig det er at saksbehandlingstiden for søknader om autorisasjon reduseres til et minimum, og at gebyret for behandlingen blir fjernet.

Sosial- og helsedirektoratet er positive til forslaget om å delegere myndighet til å utstede autorisasjonsdokumentet ved den enkelte utdanningsinstitusjon. Direktoratet er imidlertid av den oppfatning at utdanningsinstitusjonene på grunn av sikkerhetshensyn ikke må kunne legge opplysninger inn i Helsepersonellregisteret. Som avgjørende momenter for å støtte forslaget om å delegere myndighet til utdanningsinstitusjonene fremhever direktoratet at det kan oppnås innsparinger for staten og samfunnet ved en slik delegasjon. Videre vil studentene, ved å motta sin autorisasjon samtidig med vitnemålet, kunne komme ut i arbeid raskere enn i dag. Direktoratet er av den oppfatning at det heller ikke bør kreves gebyr fra de som har tatt sin utdanning utenfor Norge, dersom det blir gebyrfritak for de som får sin autorisasjon utstedt av utdanningsinstitusjon i Norge.

Statens helsetilsyn var i utgangspunktet skeptisk til forslaget, men på bakgrunn av direktoratets uttalelse har det likevel kommet til at forslaget om en forskriftshjemmel i helsepersonelloven er en tilfredsstillende løsning. For *Helsetilsynet* er det avgjørende at nettopp delegasjonsformen er valgt, da dette gir mulighet til å trekke tilbake delegasjonen dersom helsemyndighetene for eksempel finner at innholdet i utdanningene ikke lenger tilfredsstillende de kravene helsemyndighetene stiller. De mener at det ikke vil være aktuelt å gi alle aktuelle utdanningsinstitusjoner tilgang til Helsepersonellregisteret (HPR). Alternativet blir da at utdanningsinstitusjonene enten utsteder foreløpige autorisasjoner uten Id-nummer eller påfører Id-nummeret etter at kandidaten er registrert i HPR.

Statens autorisasjonskontor for helsepersonell var også i sin høringsuttalelse negativ til å delegere autorisasjonsmyndighet. Etter nærmere vurdering har de imidlertid på samme måte som Statens helsetilsyn sluttet seg til forslaget. Når det gjelder utstedelse av lisenser, uttaler Autorisasjonskontoret i sin uttalelse at utdanningsinstitusjonene ikke bør ha myndighet til å utstede lisenser dersom autorisasjonsmyndighet delegeres, selv om lisenser i utgangspunktet gir en begrenset yrkesutøvelse i forhold til autorisasjoner. Vurdering av lisenssøknader krever stor grad av skjønnsutøvelse og bør derfor foretas av ett og samme sentrale organ.

Av dem som har innsigelser til forslaget, uttaler *Universitetet i Oslo* at det prinsipielt synes det er uheldig at institusjonene skal ha ansvar for andre forhold enn de som er knyttet til selve utdanningen. Dersom forslaget om å delegere autorisasjonsmyndighet gjennomføres, forutsetter *Universitetet i Oslo* at midler følger det merarbeidet det blir for utdanningsinstitusjonene å utstede autorisasjonene. *Norgesnettrådet* mener at utdannings- og autorisasjonsmyndigheter bør ha ulike roller i kvalifiseringen av profesjonsutøvere, og slutter seg derfor ikke til forslaget.

Norske Fysioterapeuters Forbund mener at gebyret for autorisasjonsbehandlingen også må falle bort for utdanninger der det kreves praktisk tjeneste.

Det er imidlertid enig i at autorisasjonen til disse gruppene må utstedes av Statens autorisasjonskontor for helsepersonell, slik det også er nå.

Høgskolen i Oslo understreker at krav om å få utstedt erstatningsdokumenter må legges til andre instanser enn utdanningsinstitusjonene, slik at man ikke åpner for mulighet til å omgå autorisasjonssystemet.

Norges Farmaceutiske Forening er skeptisk til forslaget om å overføre autorisasjonsmyndighet til utdanningsinstitusjonene, blant annet ser den det som uheldig å blande sammen så vidt forskjellige oppgaver som å utstede vitnemål og å gi autorisasjon. Foreningens oppfatning er at alle autorisasjonssøknader må behandles av samme organ, og at det må være likhet med hensyn til gebyr, slik at det enten ilegges gebyr for alle eller ingen.

10.4 Departementets vurdering

Helsedepartementet finner det formålstjenlig å foreslå en endring i helsepersonelloven § 53 slik det fremgikk av forslaget i høringsbrevet. Sosial- og helsedirektoratet (som er overordnet myndighet for Statens autorisasjonskontor), og etter hvert også Statens helsetilsyn og Statens autorisasjonskontor for helsepersonell, og de fleste andre høringsinstanser ser det som hensiktsmessig å delegerer slik myndighet. Dette har styrket departementets syn på at det må arbeides videre med å utforme forskrift om dette for å oppnå kostnadsbesparelser for staten og kortere ventetid for studentene før de får sin autorisasjonen. Forutsatt at hjemmelen til å gi forskrift blir vedtatt, vil arbeidet med å utforme et forskriftsforslag påbegynnes i samarbeid mellom Helsedepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet. I den videre prosessen vil synspunkter fra høringsinstansene fremstå som viktige bidrag til de vurderingene som må gjøres.

Helsedepartementet gir i sin høringsuttalelse til Utdannings- og forskningsdepartementet støtte til å kunne innføre skikkethetsvurdering også i helse- og sosialfagutdanningene. Helsedepartementet har vurdert om det bør gjøres en endring i helsepersonelloven § 48, slik at vilkåret om skikkethetsvurdering for å få vitnemål også fremkommer av den bestemmelsen i helsepersonelloven som oppstiller vilkårene for autorisasjon. I denne omgang vil departementet likevel ikke foreslå en slik endring, da man ønsker bedre tid til å utrede ulike problemstillinger knyttet til skikkethetsvurdering, og hvordan dette best kan fremgå av helsepersonelloven, før man eventuelt kommer tilbake til Stortinget med et lovforslag.

Gebyrspørsmålet må også vurderes nærmere i det videre forskriftsarbeidet, før det tas endelig standpunkt til om det skal kreves gebyr ved utstedelse av autorisasjon. Det må også vurderes om det skal gjelde en felles gebyrordning for alle, eller om det som foreslått i høringsnotatet skal skilles mellom dem som får sin autorisasjon utstedt fra utdanningsinstitusjonene eller fra Statens autorisasjonskontor for helsepersonell.

11 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene til endring av lov om universiteter og høyskoler er en oppfølging av St.meld. nr. 27 (2000-2001) og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001). Lovendringene vil innebære en langt bedre oppfølging av studentene, økt frihet for institusjonene og vil legge til rette for bedre styring og ledelse ved institusjonene. Endringene vil generelt medføre høyere kvalitet på og effektivisering av høyere utdanning. Imidlertid krever dette at institusjonens ledelse, som nå foreslås å få betydelig mer myndighet, i langt større grad fokuserer på strategisk utvikling av egen institusjon, og bidrar til samarbeid innenfor sektoren.

Innføring av bestemmelser om økt frihet for institusjonene og større grad av nasjonal samordning og koordinering uten departementets medvirkning vil kunne medføre noe økte utgifter og noe økt administrasjon for institusjonene, men vil samtidig kunne frigjøre faglig personale for administrative oppgaver. Dette vil legge grunnlag for mer effektiv ressursutnyttelse ved universiteter og høyskoler. Økt faglig frihet vil dessuten frigjøre ressurser som til nå har vært anvendt i forbindelse med departementets behandling av enkeltsaker.

Innføring av bestemmelser om bedret læringsmiljø og tettere oppfølging av studenten vil kunne medføre økte utgifter per student for institusjonene. På sikt vil disse tiltakene gi kortere studieløp og bedre ressursutnyttelse og føre til en gevinst for samfunnet, fordi studiene kan avsluttes tidligere og samfunnet tilføres mer arbeidskraft. Forslag til endringer i lov om universiteter og høyskoler må ses i sammenheng med innføring av et nytt finansieringssystem for høyere utdanning, jf. St. prp. nr. 1 (2001-2002) og B. Innst. S. nr. 12 (2001-2002). Det innføres en regelstyrt ordning som gir de høyere utdanningsinstitusjonene økt budsjettgevinst ved økt vektallsproduksjon og gjennomstrømming.

Utvikling av kvalitet i utdanning og forskning og effektivisering av høyere utdanning fordrer at institusjonene har tilstrekkelig ressurser til å make videreutvikling av kvalitativt gode og effektive studieløp, samt til å utvikle og gjennomføre strategier knyttet til forskningssatsing. I så måte vises det ikke bare til nytt finansieringssystem som nevnt over, men også til den planlagte opptrappingsplanen for forskning. Departementet vil, i samarbeid med sektoren, legge vekt på å videreutvikle indikatorer for kvalitet, både knyttet til utdanning og forskning.

I arbeidet med å gjennomføre Kvalitetsreformen, herunder implementere endringer i lov om universiteter og høyskoler, vil det være viktig at de høyere utdanningsinstitusjonene viser stor omstillingsevne. Det vises til St. prp. nr. 1 (2001-2002) og B. Innst. S. nr. 12 (2001-2002) hvor institusjonene for 2002 er tilført 290 mill. kroner til omstilling og innføring av Kvalitetsreformen. Departementet vil komme tilbake til en ytterligere vurdering av omstillingsmidler i forbindelse med det årlige forslag til statsbudsjett.

12 Merknader til de enkelte bestemmelser

12.1 Endringer i lov om universiteter og høyskoler

12.1.1 Kapittel 1. Virkeområde og formål

Til § 1. Institusjoner loven gjelder for

Nr. 1: Gjennom vedtak i Stortinget er det avklart at det skal etableres en adgang for høyere utdanningsinstitusjoner til å få tilkjent universitetsstatus og navn i samsvar med forslag i Mjøs-utvalgets innstilling. Det innebærer at institusjoner også skal kunne få status som vitenskapelig høyskole. På bakgrunn av dette er opplistingen av institusjonsnavn tatt ut av bestemmelsen, slik at det ikke er nødvendig med lovendring for å endre institusjoners egenavn eller kategori.

Nr. 2: Uavhengig faglig vurdering foretas av organ for akkreditering og evaluering, jf. §§ 12 og 13.

Nr. 3: Bestemmelsen skal sikre at andre statlige institusjoner som gir høyere utdanning, kan likestilles med utdanningsinstitusjoner under loven og med private høyskoler med eksamensrett, ved at de delvis kan omfattes av loven. Det er særlig bestemmelsene i lovens kapittel 10 om grader og eksamen som er aktuelle, men det vil også være aktuelt å gjøre lovens bestemmelser om opptak gjeldende. De statlige utdanningsinstitusjoner som ikke er omfattet av universitets- og høyskoleloven, ligger som regel under et annet departements myndighetsområde. Et vedtak må derfor inneholde bestemmelser om hvordan myndigheten skal fordeles, dersom lovbestemmelser som legger myndighet til «departementet» gjøres gjeldende.

Til § 2. Institusjonenes virksomhet

Nr. 1er endret for å markere at det er viktig at institusjonene viderefører samarbeidet i Norgesnett, selv om gjennomføringen av Kvalitetsreformen fører til endringer i rammene for et slikt samarbeid.

Nr. 4 er endret for å synliggjøre institusjonenes særlige ansvar for å legge forholdene til rette for at forskningens resultater blir utnyttet slik at de på en best mulig måte kommer samfunnet til gode, både i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv. Endringen markerer at institusjonene ikke bare har et ansvar for frembringelsen av forskningsresultater, men også for utnyttelsen av disse. Dette kan skje ved patentering og samarbeid med kommersielle partnere, ved at forskningsresultatet formidles til og stilles vederlagsfritt til rådighet for eksempel for norske sykehus eller andre statsinstitusjoner, eller stilles til alminnelig rådighet.

Nr. 5 er tatt inn for å synliggjøre den samfunnsoppgave institusjonene har, og som institusjonene i stor grad ivaretar i dag. Det er viktig i denne sammenheng å understreke betydningen av at det etableres et godt samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner og næringslivet for å sikre tilgang på kompe-

tent arbeidskraft, et fleksibelt offentlig etter- og videreutdanningstilbud og økt kommersialisering av forskningsresultater.

Nr. 6 er en videreføring av nåværende nr. 5 og understreker det ansvaret institusjonene har for å utvikle og tilby etter- og videreutdanning på sine fagområder. Bestemmelsen pålegger ikke institusjonene nye forpliktelser, men i lys av Kompetansereformen finner departementet det viktig å lovfeste og presisere et ansvar for oppgaver som institusjonene i dag utfører. Bestemmelsen endrer ikke det ansvaret andre fagmyndigheter og private aktører har innen etter- og videreutdanning, for eksempel i forhold til spesialistutdanning for leger.

Nr. 7 i gjeldende lov om at undervisningsspråket til vanlig skal være norsk er opphevet, fordi bestemmelsen kunne oppfattes som et hinder for at utdanningsinstitusjonene bygger opp sitt fagtilbud på andre språk og ivaretar sitt ansvar for internasjonalisering av norsk utdanning og forskning. Dette innebærer ingen endring i det ansvaret utdanningsinstitusjonene har for å styrke norsk språkkultur og for å bevare og videreutvikle norsk fagterminologi. Samisk høyskole har et tilsvarende ansvar for samisk språk.

Nr. 7 tilsvarer nåværende nr. 6.

Nr. 8: Kontroll av institusjonenes systemer for kvalitetssikring er en av hovedoppgavene for organ for akkreditering og evaluering, jf. § 13 nr. 1 bokstav a. Institusjonene er derfor forpliktet til å ha slike systemer. Studentevalueringer av undervisningen eller andre elementer i utdanningen skal alltid inngå som en systematisk del av kvalitetssikringen. Institusjonene skal gis en rimelig frist til å utvikle kvalitetssikringssystemer før ordningen trer i kraft.

12.1.2 Kapittel 2. Institusjonens ledelse

Til § 4. Institusjonens styre

Nr. 4: Bestemmelsen styrker styrets posisjon som institusjonens øverste styringsorgan. Styret står fritt til å opprette og nedlegge enheter på alle nivåer og fastsetter selv styrings- og ledelsesform for de underliggende enhetene. I § 30 a åpnes det for at leder for avdeling eller grunnenhet kan tilsettes på åremål. Styret står fritt også i den nærmere konkretiseringen av disse ledernes ansvars- og myndighetsområde. Det vil derfor ikke være noe formelt i veien for at det på et nivå opprettes styringsorgan med beslutningsmyndighet selv om det er en åremålstilsatt faglig leder ved den aktuelle enheten.

Styret må selv fastsette den interne organiseringen når det gjelder opprettelse og nedleggelse av enheter. Det er også styret selv som skal fastsette styringsordninger og sammensetning av eventuelle styringsorgan ved underliggende enheter. For øvrig kan styret vurdere om enkelte sider ved fastsetting av den interne organiseringen skal delegeres.

Når styret gis myndighet til selv å fastsette intern organisering, er det viktig at studentenes og de tilsattes demokratiske rettigheter blir ivarettatt. Styret må etablere tilfredsstillende systemer som sikrer dette.

Til § 5. Delegasjon

I *nr. 1, 2 og nr. 4* er ordet «organ» erstattet med ordet «andre» for å synliggjøre at delegasjon også kan skje til personer, for eksempel administrerende direktør eller avdelingsleder.

Nr. 2: Formuleringen «andre ved institusjonen» innebærer at styret kan delegere myndighet til alle organer og personer som er underlagt styret, og som styret derfor har instruksjonsmyndighet over. Selv om delegasjon til administrerende direktør nå ikke er nevnt i loven er det fortsatt slik at delegasjon til den sentrale administrasjonen alltid innebærer delegasjon til administrerende direktør. Delegasjon er ikke til hinder for at styret kan tilbakekalle delegasjonen, avgjøre enkeltsaker som i utgangspunktet er omfattet av delegasjonen, instruere underordnet organ om hvordan enkeltsaker skal avgjøres og omgjøre vedtak i samme utstrekning det som kunne omgjort hvis det selv hadde fattet vedtak i saken.

Delegasjonssperren som ligger i formuleringen «styret selv» er opphevet i §§ 37 og 40, og henvisningen til disse bestemmelsene er derfor tatt ut.

Nåværende *nr. 4* er opphevet. Det følger av alminnelige prinsipper for delegasjon at styret kan sette begrensninger for videredelegasjon i delegasjonsvedtaket.

Nr. 4 erstatter nåværende *nr. 5*. Bestemmelsen innebærer et unntak fra forvaltningslovens regel om at klage på enkeltvedtak skal behandles av nærmeste overordnede forvaltningsorgan, jf. forvaltningsloven § 28. *Siste punktum* i bestemmelsen er videreført for at styret og styrets klagenemnd ikke skal bli klageorgan for alle enkeltvedtak fattet ved institusjonen. Når styret behandler enkeltvedtak som første instans er det departementet som er klageinstans. Av denne grunn er det ønskelig at styret i størst mulig grad delegerer myndighet til å fatte enkeltvedtak til avdeling eller grunnenhet i de saker hvor loven ikke eksplisitt sier at styret selv skal fatte vedtaket.

Begrepene avdeling og grunnenhet sikter til ulike nivåer ved institusjonene. Med avdeling menes de enheter som rapporterer direkte til styret. Med grunnenhet menes de enheter en avdeling eventuelt deles inn i.

Til § 6. Styrets sammensetning

Nåværende *nr. 1, 3 og 4* er opphevet.

Nr. 1 er en videreføring av nåværende *nr. 2*. Styret skal ha elleve medlemmer. Med samlebegrepet «tilsatte i undervisnings- og forskerstilling» menes tilsatte i stillinger på lønnsplan for henholdsvis Undervisnings- og forskerstillinger, Utdanningsstillinger og Forsker.

Nåværende *nr. 5, 6 og 7* tilsvarer nye *nr. 2, 3 og 4*.

Nr. 2 og 3: På bakgrunn av at det lovfestede kravet om universitetsråd eller høyskoleråd er opphevet, er oppgaven med å fastsette innhold og omfang av fritak fra ordinær arbeidsplikt for styremedlemmer lagt til styret. Det samme gjelder fastsettelse av styregodtgjørelse til eksterne styremedlemmer og studenter.

Til § 10. Valg av rektor og prorektor

Nr. 1: Rektors valgperiode er forlenget fra tre år til fire år.

Nr. 2: Andre punktum er endret som en følge av at det i § 30 nr. 2 er åpnet for åremålstilsetting når tjenestemannen skal delta i et lengre prosjekt. Åremålstilsatt i stilling som leder for avdeling eller grunnenhet, jf. § 30 a, er også valgbar som rektor eller prorektor.

Nr. 3: Som en følge av at det nasjonale valgreglementet oppheves er bestemmelsen om vekting av stemmer tatt inn i loven. Hvis valg av rektor og prorektor skjer helt eller delvis ved direkte valg, skal stemmene for gruppene tilsatte i undervisnings- og forskerstilling, teknisk og administrativt tilsatte og studenter telles opp særskilt. Ved den endelige opptellingen vektes stemmene for de tre gruppene etter en fordelingsnøkkel fastsatt av styret innenfor rammene gitt i loven. Hvis rektor og prorektor velges av en særskilt valgforsamling, skal denne enten ha en tilsvarende sammensetning, eller stemmene skal telles opp gruppevis og vektes etter en fordelingsnøkkel fastsatt av styret innenfor lovens rammer.

Nr. 4: Det nasjonale valgreglement oppheves, og styret selv må fastsette nærmere regler om valgene.

Nr. 5: Departementet ønsker å videreføre gjeldende ordning med at kunsthøgskolene kan ha åremålstilsatt rektor. Det åpnes også for at andre institusjoner kan søke om å tilsette rektor på åremål.

Til § 11. Valg og oppnevning av styret

Nr. 1: Styrets funksjonstid er forlenget fra tre år til fire år.

Nr. 3: På bakgrunn av at det lovfestede kravet om universitetsråd eller høyskoleråd er opphevet, er oppgaven med å fremme forslag til eksterne styremedlemmer overfor departementet, lagt til institusjonens styre. Fylkeskommunen er tatt ut som forslagsstiller, se pkt. 4.4.4. Sametinget skal fremdeles fremme forslag til eksterne styremedlemmer for Samisk høyskole, og Norsk kulturråd skal fremme forslag for kunsthøgskolene. Når styret alene innstiller kandidater overfor departementet kan det oppstå habilitetsproblemer for det sittende styret. Styret må derfor vurdere hensiktsmessigheten av om arbeidet med å finne frem til kandidater skal delegeres til et utvalg eller lignende som styret selv oppnevner.

I siste punktum er formuleringen «på fritt grunnlag» tatt inn for å gjøre det klart at departementet ikke er bundet av forslagene. Departementet er ikke bundet av innstillingene slik gjeldende lov er formulert, men departementet mener det er riktig at dette kommer klarere frem i loven.

Nr. 4: Henvisningen til § 32 er tatt med for å presisere at leder for avdeling og grunnenhet, som er tilsatt etter § 30a, er valgbar selv om vedkommende eventuelt har et administrativt ansvar.

Nr. 5: Bestemmelsen er endret som en konsekvens av forlenget funksjonsperiode for styret.

Nr. 6: Som en følge av at det nasjonale valgreglementet oppheves er bestemmelsen om kjønnsmessig balanse tatt inn i loven. Kravene i likestillingsloven § 21 skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets. Det følger av likestillingsloven at dette innebærer at i valgkretser hvor det skal velges fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent av medlemmene. I valgkretser hvor det skal velges to medlemmer skal begge kjønn være representert. Disse reglene gjelder også for varamedlemmer.

Nr. 7: Det nasjonale valgreglement oppheves, og styret selv må fastsette nærmere regler om valgene.

12.1.3 Kapittel 3. Organ for akkreditering og evaluering

Til § 12. Formål og definisjon

Nr. 1: Bestemmelsen slår fast at organet treffer sine avgjørelser uavhengig av både departementet og utdanningsinstitusjoner. Organet skal kontrollere kvaliteten ved norske institusjoner som tilbyr høyere utdanning, enten utdanningen tilbys i Norge eller i utlandet. Institusjonene har selv ansvar for å sikre kvaliteten i sine studietilbud, jf. § 2 nr. 8. Organet skal også foreta generell godkjenning av utenlandsk utdanning og norsk utdanning tatt ved institusjoner som ikke går inn under loven, og sikre at norsk godkjenning av utenlandsk utdanning er i samsvar med nasjonale og internasjonale avtaler og retningslinjer. En evaluering som iverksettes for å føre tilsyn med kvaliteten, kan også brukes av institusjonene til eget utviklingsarbeid. Organet må legge til rette for at de evalueringer som gjennomføres også kan bidra til å utvikle kvaliteten ved institusjonene.

Nr. 2: Organet har ansvar for faglig akkreditering av institusjoner og de studier som disse tilbyr. Organet skal oppnevne sakkyndige til å forestå evalueringen som skal ligge til grunn for akkrediteringen. Verken institusjonene eller departementet kan etablere et studium som har fått negativ bedømmelse av organet, jf. merknader til §§ 13, 45 og 46.

Nr. 3 gir departementet myndighet til å gi forskrift om saksbehandlingsregler og prosedyrer for fastsetting av standarder, herunder hvem som har myndighet til å fastsette standardene.

Til § 13. Organets oppgaver og myndighet

Nr. 1:

- a) Organet foretar kontroll på grunnlag av metaevalueringer (audits) av institusjonenes interne kvalitetssikringssystemer, jf. § 2 nr. 8. Slike metaevalueringer bør foregå jevnlig. Et velfungerende kvalitetssikringssystem på institusjonen er en forutsetning for å få eller beholde retten til å tilby studier etter § 46 nr. 1 og 2. Se merknad til § 46 nr. 6.
- b) En av organets sentrale oppgaver er å akkreditere høyere utdanningsinstitusjoner. De etablerte statlige institusjoner anses i utgangspunktet for å være akkreditert for å tilby de fag de i dag har fullmakt til å tilby. Denne akkrediteringen kan organet likevel trekke tilbake med hjemmel i § 13 nr. 2. Organet forestår akkrediteringen av institusjoner som søker om endret betegnelse. Selv om organet finner at en institusjon fyller de faglige kravene for endring av institusjonskategori, er det Kongen som har myndighet til å gi endret institusjonsbetegnelse.
- c) Organet akkrediterer de studietilbud som institusjonen selv ikke har myndighet til å etablere. Det betyr at institusjonen ut fra en faglig vurdering er bedømt som kvalifisert for å kunne tilby et studium på dette nivå og fagområde. For statlige utdanningsinstitusjoner innebærer dette at departementet treffer endelig beslutning om etablering, der slik myndighet ikke er lagt til institusjonen etter § 46. En institusjon som har søkt akkreditering for et studietilbud, vil bli gitt en karenstid før den kan søke om akkreditering for samme tilbud på ny. Dette blir regulert i forskrift.

- d) Revisjon innebærer at organet foretar en ny vurdering av en akkreditering som tidligere er gitt. Revisjonen kan føre til at akkrediteringen blir trukket tilbake.
- e) Bestemmelsen gir organet hjemmel til å iverksette andre evalueringer enn de omtalt i bokstav a-d. Formålet med hver enkelt evaluering må klargjøres. Departementet kan pålegge organet å foreta bestemte evalueringer når dette er ønskelig av utdanningspolitiske grunner. Departementet har imidlertid ikke adgang til å gi instruksjer om de faglige elementene i bestilte evalueringer, jf. nr. 3.
- f) Organet gir generell godkjenning av utdanning fra institusjoner som ikke går inn under denne lov som jevn god med utdanning som gis ved institusjoner under loven, jf. § 48. Institusjonene avgjør selv spørsmål om innpassing.

Nr. 2: Hvis organet etter en revisjon, jf. bokstav d, finner at vilkårene for akkreditering ikke lenger er til stede, skal akkrediteringen trekkes tilbake. Institusjonene skal gis en rimelig frist til å rette opp forholdene som gir grunn til å trekke akkrediteringen tilbake. Fristens lengde blir fastsatt i forskrift. Hvis forholdene ikke er utbedret innen fristens utløp, skal organet trekke akkrediteringen tilbake. Institusjonene mister da retten til å tilby studiet, og kan ikke ta opp nye studenter til fagområdet. Manglende akkreditering vil også innebære at rettigheter og fullmakter som er gitt på grunnlag av akkrediteringen skal trekkes tilbake. Eksempler på dette kan være rett til institusjonsbetegnelse eller rett til å tilby utdanning etter § 46 nr. 2 siste setning. Slike rettigheter og fullmakter skal trekkes tilbake av samme myndighet som kan tildele dem.

Nr. 3: Bestemmelsen lovfester organets uavhengige rolle ved at det slås fast at organet bare kan instrueres gjennom forskrift, og at departementet ikke kan sette organets faglige vurderinger til side.

Nr. 4: Klageorgan må opprettes som følge av at enkeltvedtak etter forvaltningsloven kan påklages. Statlige og private utdanningsinstitusjoner gis lik klageadgang. Det blir fastsatt i forskrift hvilke vedtak som kan påklages, og hvilke sider av vedtaket klageorganet kan overprøve.

Nr. 5: Alle evalueringer, også de som legges til grunn for vedtak om akkreditering, er offentlige. Det innebærer at det også må være åpenhet i prosessen forut for akkreditering, for eksempel bør institusjonenes selvevalueringsrapporter være offentlige.

Til § 14. Organets styre

Nr. 1: Styret skal bestå av medlemmer med bred relevant kompetanse, og som har legitimitet både i sektoren og i samfunnet ellers. Det må legges vekt på at styret har innsikt i og forståelse for kvalitetssikringssystemer på et overordnet nivå. Styret skal ha god kjennskap til sektoren, herunder forskningsvirksomhet og akkrediteringsordninger.

Nr. 2: For å sikre et effektivt styre skal styret ha fem medlemmer. Studentenes varamedlem skal kunne delta på møtene med observatørstatus.

Nr. 3: Styret er et faglig organ, og det kreves at medlemmene innehar en spesiell type kompetanse. For at studentene skal ha mulighet til å utvikle denne kompetansen og bruke den aktivt i styret, oppnevnes studentmedlemmene for to år.

Nr. 4: Med ledende stillinger ved en institusjon forstås institusjonens rektor og prorektor, samt den øverste administrative leder.

12.1.4 Kapittel 4. Administrasjon. Økonomi- og eiendomsforvaltning

Til § 15. Institusjonens administrerende direktør

I *nr. 2* er formuleringen «den samlede administrasjon» erstattet med «den samlede administrative virksomhet». Dette er gjort for å få bedre frem at direktøren er øverste leder for en rekke områder, og ikke nødvendigvis for bestemte stillinger. Når loven åpner for åremålstilsatte ledere på avdeling- og grunnenhet som er både faglig og administrativt ansvarlige, vil de på enkelte områder måtte forholde seg til direktøren som øverste leder, og på andre områder ikke.

12.1.5 Kapittel 5. Generelle regler om styringsorganer

Til § 19. Oppnevning av utvalg og styrer

Nåværende nr. 1 er opphevet fordi den er overflødig, jf. § 4 nr. 4 og § 5 nr. 2. Nåværende nr. 2 og 3 tilsvarer ny nr. 1 og 2.

Nr. 2: Kravet om at studentene skal ha minst 20 prosent av medlemmene i kollegiale organer skal sikre tilstrekkelig studentrepresentasjon også i større kollegiale organer. Dette er et minimumskrav, og det opprettende organ må vurdere i hvert konkret tilfelle om studentene bør ha en høyere andel av medlemmene. Lovens spesielle bestemmelser om studentrepresentasjon, jf. §§ 6, 30, 30 a, 30 b og 32, går foran denne generelle bestemmelsen.

Likestillingslovens regler om representasjon av begge kjønn i utvalg og lignende oppnevnt av offentlig organ, gjelder for utvalg, styrer, råd og nemnder med videre oppnevnt på institusjonen. Se likestillingsloven § 21 og merknadene til § 11 nr. 6.

Til § 23. Møtebok

Henvisningen til universitets- eller høyskolerådet er strøket.

12.1.6 Kapittel 6. Styrets klagenemnd

Til § 24. Klagenemndas oppgaver:

Nr. 1: Som en konsekvens av at styret etter § 42 nr. 3 og § 54 har adgang til å delegere saker om annullering av eksamen eller prøve, og utestenging på grunn av fusk til klagenemnda, er beskrivelsen av klagenemndas oppgaver endret.

Til § 25. Klagenemndas sammensetning:

Nr. 1: Kravet til leders og nestleders kompetanse er presisert. Endringen innebærer at leder og nestleder må oppfylle kravene i domstolsloven § 53 første punktum og § 54 andre ledd, det vil si at vedkommende må være norsk statsborger, ha fylt 25 år og ha juridisk embetseksamen med beste eller nestbeste karakter. Denne regelen følges i dag, men departementet finner det hensiktsmessig å presisere dette i loven.

12.1.7 Kapittel 7. Studentorganene

Til § 27. Studentorganenes formål:

Nr. 2: Urnevalg er hovedregelen ved valg til studentorganer. Bestemmelsen er endret slik at hovedregelen om urnevalg kan fravikes. Det er viktig at studentorganene har den nødvendige tillit og at studentorganet er politisk representativt i forhold til egen velgermasse, og vedtak om å fravike hovedregelen må derfor være enstemmig og gjelder kun for ett enkelt valg. Departementet forutsetter at studentorganene fastsetter nærmere regler om innkalling til allmøte, krav til dagsorden og lignende i sine vedtekter.

I *nr. 3* er det tatt inn et krav om at institusjonens forpliktelser i forhold til tilrettelegging for det lokale studentdemokrati skal nedfelles i en avtale. Studentorganet kan ikke pålegge institusjonen bestemte ytelser, men de har krav på å bli tatt med på råd når det skal fastsettes hvilken tilrettelegging som er nødvendig for at studentorganene skal kunne drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte.

12.1.8 Kapittel 8. Tilsettingsforhold

Til § 30. Utlysning av og tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger:

Nr. 1: Nåværende nr. 1 og 2 er slått sammen til ny nr. 1. Selv om styret etter denne bestemmelsen kan legge all tilsettingsmyndighet til et underordnet tilsettingsorgan, forutsettes det at styret fortsatt ivaretar det overordnede ansvar for faglige prioriteringer og dimensjonering av fagområder. Særlig er professorstillingen viktig i denne sammenheng. Bestemmelsen innebærer derfor ingen endring i styrets myndighet til å opprette og nedlegge professorstillinger.

Organiseringen av tilsettingsmyndigheten internt ved institusjonen må tilpasses den styringsstruktur styret velger etter § 4 nr. 4. Det er opp til styret å avgjøre om tilsettingsmyndigheten skal legges til underordnet organ eller særskilt tilsettingsutvalg. For å sikre studentenes medbestemmelsesrett skal studentene være representert i tilsettingsorganet, med mindre styret enstemmig vedtar noe annet.

Nr. 2 innebærer en utvidelse av virkeområdet for åremålsstillinger i forhold til forskrift til tjenestemannsloven § 3 nr. 3. Ved bruk av åremål er tjenestemannen vernet mot oppsigelser på grunn av virksomhetens forhold. Ved fratredelse inntreier ikke fortrinnsrett, jf. tjenestemannsloven § 7 nr. 2, eller mulighet til å søke ventelønn, jf. tjenestemannsloven § 13 nr. 6. Åremålsperioden skal være minimum fire og maksimum seks år. Det konkrete prosjektets lengde vil bestemme åremålsperiodens varighet innenfor denne rammen. Ved prosjekter med kortere varighet enn fire år vil tjenestemannslovens regler om midlertidig tilsetting kunne anvendes. Maksimumsgrensen på tolv år i denne bestemmelsen tilsvarer grensen for varighet av åremålstilsetting etter tjenestemannsloven. Institusjonen står fortsatt fritt til å beslutte midlertidige ansettelser etter reglene i tjenestemannsloven med forskrifter.

Nr. 3 er omformulert som følge av at styret selv skal organisere tilsettingsmyndigheten ved institusjonen.

Nr. 4 er basert på nr. 4 og 5 i gjeldende lov. Endringene skal tydeliggjøre at sakkyndig vurdering av søkere er en del av - men ikke hele grunnlaget inn-

stillingsorganet skal bygge sin innstilling på. Det anses hensiktsmessig å omtale alle elementer som skal inngå i innstillingsorganets vurdering i samme punkt i loven. Nytt i forhold til gjeldende lov er at begrepet intervju er tatt inn. Hensikten er å understreke betydningen av at flere kvalifikasjoner enn de strengt faglige må tillegges vekt ved vurdering av søkere til faglige stillinger. Det normale bør være at de som skal utarbeide innstillinger og gjennomfører intervjuer, også har ansvaret for prøveforelesninger eller andre prøver som skal ligge til grunn for innstillingen.

Nytt er også oppmyking av gjeldende bestemmelse om sakkyndig bedømmelse. Gjeldende lovs absolutte krav om sakkyndig bedømmelse i alle undervisnings- og forskerstillinger er upraktisk og vanskelig å etterleve. I rundskriv F-14-95 av 1. februar 1995 er det allerede tatt inn retningslinjer som svekker det absolutte kravet til sakkyndige vurderinger. Av dette fremgår at sakkyndig vurdering av søkerne normalt skal foretas ved tilsetning i alle undervisnings- og forskerstillinger bortsett fra høyskolelærer/øvingslærer. Bestemmelsen må ikke brukes slik at den vitenskapelige forankringen ved institusjonene svekkes. Styret har ansvar for at dette ikke skjer. Unntak fra kravet om sakkyndig bedømmelse bør bare gjøres etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Ved tilsetning av timebetalt personale som bare har undervisningsplikter, skal det ikke foretas sakkyndig vurdering.

Bestemmelsen i nåværende nr. 3 om at det skal legges vekt på likestillingshensyn ved tilsetning er flyttet til nr. 4. Dette er en riktigere plassering fordi nr. 3 omhandler utlysning, mens nr. 4 gjelder tilsettings- og innstillingsprosedyrer.

Nåværende nr. 5 er opphevet, fordi innholdet er tatt inn i ny nr. 4.

Nr. 5: Dette er en forenkling av nåværende nr. 6. I medhold av denne bestemmelsen kan styret blant annet fastsette nærmere regler for intervju og prøveforelesning eller andre prøver, jf. nr. 5 og merknad til denne. Bestemmelsen i nåværende nr. 6 om prøvetid fremgår av tjenestemannsloven, og er tatt ut fordi den er unødvendig.

Nåværende nr. 7 tilsvarer ny nr. 6.

Til § 30 a. Tilsetning av leder for avdeling og grunnenhet:

Nr. 1: Hovedregelen etter § 3 nr. 2 i forskrift til tjenestemannsloven er at åremålsperioden bare kan gjentas en gang. Etter denne bestemmelsen kan imidlertid åremålsperioden gjentas inntil to ganger.

Nr. 2: Det er overlatt til institusjonenes styre å bestemme hvordan arbeidet med innstilling til disse stillingene skal organiseres. Det er viktig at innstillingsutvalget får en slik sammensetning at det er kvalifisert til å vurdere søkerens samlede kvalifikasjoner i forhold til utlysningstekst og eventuell betenkning for stillingen. Studentenes medbestemmelsesrett sikres ved at de skal være representert i innstillingsutvalget, tilsvarende bestemmelsen i § 30 nr. 1.

Ved tilsetning av leder for avdeling eller grunnenhet skal det legges vekt på lederegenskaper og evne til strategisk tenkning. Faglig leder bør være en person med vitenskapelig erfaring og legitimitet i fagmiljøene. Erfaring fra praksis og kunnskap om yrkesfeltet bør også vektlegges der dette er relevant. Kompetansen som trengs for å fylle stillingen må vurderes i det enkelte tilfelle

avhengig blant annet av enhetens størrelse og fagprofil. Ved tilsetting av intern søker bør det gis mulighet for permisjon fra annen undervisnings- og forskerstilling.

Nr. 3: Det er åpnet for adgang til kallelse når særlige grunner taler for det. Adgangen til kallelse er utformet som en unntaksbestemmelse tilsvarende den som gjelder for undervisnings- og forskerstillinger jf. forskrift til tjenestemannsloven § 2 nr. 7.

Til § 30 b. Tilsetting av rektor:

Denne hjemmelen for åremålstilsetting er aktuell der departementet etter forslag fra styret har fastsatt at rektor skal tilsettes på åremål, jf. § 10 nr. 5.

Til § 32. Tilsetting i administrative lederstillinger:

I *nr. 1* er formuleringen «leder av universitets- eller høyskolebibliotek, og avdelingsdirektør eller annen administrativ leder for avdeling» strøket. Etter gjeldende lov kan tilsetting av administrerende direktør skje på åremål etter nærmere regler fastsatt av departementet. Det er ikke fastsatt slike regler, og hjemmelen til å gi nærmere regler er derfor opphevet. Departementet mener at styret ved den enkelte institusjon kan avgjøre tilsettingsform for administrerende direktør. Åremålsperioden er 6 år og kan bare gjentas en gang for hver tjenestemann. Dette følger av § 3 nr. 2 i forskrift til tjenestemannsloven.

12.1.9 Kapittel 9. Opptak som student. Rett til å gå opp til eksamen. Bortvisning og utestenging

Til § 37. Krav for opptak til høgre utdanning:

Nr. 3: Departementet kan gi forskrift om at institusjonene i særskilte tilfeller kan gjøre unntak fra kravene om generell studiekompetanse. Formålet med forskriftshjemmelen er å forhindre åpenbar urimelig behandling av enkeltsøkere. Det har i ulike sammenhenger vært tatt til orde for å etablere en adgang til å innvilge dispensasjon fra de fastsatte krav til generell studiekompetanse. Forslagene er fremmet med utgangspunkt i konkrete saker med søkere som hevder at de ikke har mulighet for å fullføre og bestå videregående opplæring (for eksempel på grunn av spesifikke lese-, skrive- eller matematikkvansker), og søkere som hevder at de ikke er i stand til å gjennomføre kravet om fem års arbeidserfaring eller annen skolegang.

Det legges til grunn at en unntaksbestemmelse fastsatt i forskrift kun skal komme til anvendelse i tilfeller hvor helt spesielle hensyn gjør seg gjeldende. I likhet med opptak på grunnlag av realkompetanse etter nr. 2, må det foretas en konkret vurdering av studentens kvalifikasjoner i forhold til det bestemte studium vedkommende søker opptak til. Det må godtgjøres at søkeren har nødvendige faglige forutsetninger for å gjennomføre det aktuelle studiet. Bestemmelsen vil gjelde søkere under 25 år. Søkere som er 25 år eller eldre vil på ordinært vis kunne søke opptak på grunnlag av realkompetanse etter nr. 2, og det vil for disse søkerne ikke stilles krav om at spesielle hensyn skal gjøre seg gjeldende.

Nåværende nr. 3, 4, 5 og 6 tilsvarer nye nr. 4, 5, 6 og 7. I ny *nr. 6* er delegasjonssperren som ligger i formuleringen «styret selv» opphevet.

Til § 38. Studentopptaket:

Nr. 2 er endret for å gi departementet en klarere hjemmel til å opprette en felles nasjonal klagenemnd.

Til § 39. Opptaksregulering:

Nr. 1: Bestemmelsen er endret på bakgrunn av forslaget i St.meld. nr. 27 (2000-2001) om at med unntak for de utdanninger der det fortsatt vil være behov for sentral styring av kapasitet, bør myndigheten til å fatte vedtak om regulering av opptak til fag og studier ligge hos styret ved institusjonen. Siste punktum er opphevet. Når styret skal regulere adgangen til det enkelte studium, er det lite hensiktsmessig at departementet på vegne av universitetenes styrer må forelegge retningslinjer for opptak for Stortinget.

Nr. 2: Denne muligheten har vært lite brukt de siste årene, men departementet ønsker å videreføre den av hensyn til fremtidig behov for samordning av opptakskapasitet på nasjonalt nivå.

Til § 40. Rett til å gå opp til eksamen:

I *nr. 3 og 4* er delegasjonssperren som ligger i «styret selv» opphevet.

Nr. 3: Henvisningene til opptakskomité er fjernet. Etter § 4 nr. 4 står styret fritt til å bestemme om de vil opprette en eller flere opptakskomitéer. Formuleringen «slike eksamenskandidater» er erstattet med «slik eksamen», fordi dette er mer dekkende.

Nr. 4 er endret slik at styret kan fastsette at eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter til vedkommende studium skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen. Tidligere var det bare studenter som ikke var tatt opp ved institusjonen som kunne avkrefes et slikt vederlag. Studenter ved institusjonen som har utdanningsplan skal ikke betale slikt vederlag hvis de tar eksamen som ikke inngår i utdanningsplanen, forutsatt at de samtidig oppfyller forpliktelsene etter utdanningsplanen.

Til § 42. Bortvisning. Utestenging:

Nr. 2: På grunn av omorganisering av den sentrale sosial- og helseforvaltningen, skal informasjon som nevnt i bestemmelsens siste punktum nå gis til Sosial- og helsedirektoratet, ikke til Statens helsetilsyn slik det var tidligere.

Nr. 3 er endret slik at også styrets klagenemnd har myndighet til å fatte vedtak om utestenging på grunn av fusk eller forsøk på fusk, hvis styret har vedtatt at slike saker skal behandles av styrets klagenemnd, jf. § 54 nr. 1 og 2.

Nr. 4: Etter § 54 nr. 3 kan klage over vedtak om annullering av eksamen eller prøve på grunn av fusk, påklages til departementet eller særskilte klageorgan oppnevnt av departementet. For å gi departementet en reell mulighet til å delegere klager over styrevedtak i saker om fusk til et særskilt klageorgan, er det åpnet for at også klage over vedtak om utestenging på grunn av fusk kan behandles av særskilt klageorgan oppnevnt av departementet.

Til § 42 a. Utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring grunnet straffbare forhold:

Nr. 5: Kravet til lederens kompetanse er endret. Departementet mener at kravet om kompetanse som høyesterettsdommer er unødvendig strengt. Det er viktig med høy juridisk kompetanse, men det er også viktig med sektorkunnskap. Ved å endre kravet til kompetanse fra høyesterettsdommer til lagdommer vil det være lettere å oppfylle begge kriterier. Det bør dessuten være unødvendig å stille strengere krav til lederen av denne nemnda enn de som stilles til lederen for styrets klagenemnd og til fagdommere generelt. Endringen medfører at lederen må være norsk statsborger, ha fylt 25 år og ha juridisk embetseksamen med beste eller nest beste karakter, se domstolsloven §§ 53 og 54 andre ledd.

Til § 42 b. Utestenging etter skikkethetsvurdering:

Denne paragrafen bygger på nåværende § 54 c om skikkethet for læreryrket. § 54 c ble tatt inn i universitets- og høyskoleloven i 1999 og er supplert med forskrift om skikkethetsvurdering i lærerutdanningen. Bestemmelsen åpner nå for å innføre skikkethetsvurdering også i andre utdanninger. Skikkethetsvurderingen skal foregå etter de samme saksbehandlingsregler som skikkethetsvurdering i lærerutdanningen.

12.1.10 Kapittel 10. Læringsmiljø. Grader. Eksamen

Til § 44. Læringsmiljø:

Nr. 1: Det følger av studentsamskipnadsloven § 3 at utdanningsinstitusjonens ledelse, i samarbeid med studentsamskipnaden, skal legge forholdene til rette for et godt studiemiljø. Endringen i nr. 1 innebærer ingen endring i gjeldende ansvarsdeling mellom utdanningsinstitusjon og samskipnad, og departementet legger til grunn at samskipnadene fortsatt vil ha det operative ansvaret for studentenes velferd.

Lovendringen forandrer heller ikke den ansvarsfordeling som i dag foreligger mellom utdanningsinstitusjonene og andre sektormyndigheter, herunder vertskommunene.

Nr. 2: Endringen innebærer at institusjonene skal innrette sitt læringsmiljøarbeid slik at studentene er best mulig sikret mot skader på liv og helse. Arbeidet med å sikre et godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø må drives systematisk, og gis nødvendig oppmerksomhet, prioritet og budsjettildelinger. Studentene skal medvirke i dette arbeidet, jf. nr. 3.

Begrepet «læringsmiljø» omfatter alle faktorer som kan påvirke studentene i en studiesituasjon. Institusjonene har imidlertid kun ansvar for de elementer av læringsmiljøet som med rimelighet kan anses å være innenfor utdanningsinstitusjonens kontrollsfære. Innholdet i kravet om «fullt forsvarlig» læringsmiljø må fastsettes i lys av teknisk og sosial utvikling i samfunnet, og arten av det aktuelle studium og studieopplegg.

Bestemmelsen konkretiserer hvilke krav som skal stilles til det fysiske arbeidsmiljø. Kravene i bokstavene a-i er fastsatt som funksjonsbestemmelser. Dette innebærer at institusjonene kan finne hensiktsmessige og kostnads effektive løsninger som tilfredsstiller lovens krav. Det kan gjøres lokale vurde-

ringer av hva som vil være tilfredsstillende standarder ved det enkelte studie-
sted og for det enkelte studium, jf. det som er sagt ovenfor om innholdet i kra-
vet om «fullt forsvarlig» læringsmiljø.

Studentene kan etter bestemmelsen ikke kreve de samme individuelle til-
pasninger som en arbeidstaker har krav på etter arbeidsmiljøloven. En stu-
dent har for eksempel ikke i medhold av denne bestemmelsen krav på egen
lesesalsplass. Dette har bakgrunn i den grunnleggende forskjellen i relasjo-
nen mellom student og utdanningsinstitusjon på den ene siden, og arbeidsta-
ker og arbeidsgiver på den andre siden.

I forskrift av 17. juni 1977 nr. 9383 pkt. V, fastsatt i medhold av arbeidsmil-
jøloven § 3 nr. 2 a, står det at «arbeid som utføres som praktisk opplæring av
elever og studenter i institusjoner som har undervisning eller forskning som
formål, skal når arbeidet foregår under forhold som kan innebærer fare for liv
og helse, være underlagt tilsyn etter lovens Kap. I, Kap. II, Kap. III, Kap. IV og
Kap. VI.» Fordi studenter som gjennomfører praktisk opplæring allerede er
omfattet av deler av arbeidsmiljøloven, er det ikke fastsatt egne bestemmelser
om giftige og helsefarlige stoffer og lignende i universitets- og høyskoleloven.

Institusjonene er forpliktet til å overholde en rekke andre bestemmelser
om arbeidsmiljø, herunder plan- og bygningsloven § 74. Det vises også til at
Barne- og familiedepartementet i Ot.prp. nr. 6 (2001-2002) om endringer i like-
stillingsloven har foreslått et generelt forbud mot seksuell trakassering som
også vil gjelde for utdanningsinstitusjoner. I forslag til lovt tekst heter det i § 8
a tredje ledd: «Arbeidsgiver og ledelsen i organisasjoner eller utdanningsinsti-
tusjoner har ansvar for å forebygge og å søke å hindre at seksuell trakassering
skjer innenfor sitt ansvarsområde.»

Styrets ansvar for at institusjonen drives i overensstemmelse med de lover
og forskrifter som gjelder, fremgår av § 4 nr. 1. Studentene kan gjennom sin
representasjon i læringsmiljøutvalget og styret sørge for at dette ansvaret blir
fulgt opp.

Nr. 3: Læringsmiljøutvalget skal sikre studentene kontroll og medbestem-
melsesrett i saker som angår studentenes læringsmiljø. Studentene er gitt til-
svarende forholdsmessig representasjon i læringsmiljøutvalget som arbeids-
takere har i arbeidsmiljøutvalget.

Nr. 4: Institusjonens interne systemer for kvalitetssikring skal evalueres
av organ for akkreditering og evaluering, jf. § 13 nr. 1 bokstav a. Dette innebæ-
rer at institusjonens arbeid med læringsmiljø vil bli evaluert, og at resultatet
av disse evalueringen er offentlige, jf. § 13 nr. 4.

Nr. 5: Denne bestemmelsen skal bidra til å sikre funksjonshemmede og
andre studenter med særskilte behov, mulighet til å ta høyere utdanning på lik
linje med andre studenter. Faglig nivå og krav til studenten skal ikke reduse-
res. Det er også viktig at hensynet til likebehandling i forhold til andre studen-
ter ivaretas.

Til § 44 a. Undervisning:

Nr. 1: Bestemmelsen bygger på nåværende § 44 nr. 2, 3 og 4. Kravet om at stu-
dieåret normalt skal være 10 måneder, innebærer at det må begrunnes sær-
skilt hvis hovedregelen fravikes. Beregningen av studieomfanget er i overens-

stemmelse med beregningen i ECTS (European Credit Transfer System) med 60 studiepoeng for et fullt studieår for heltidsstudenter.

Til § 44 b. Utdanningsplan:

Innføring av krav om utdanningsplan skal sikre et tettere og mer forpliktende forhold mellom institusjonen og den enkelte student. Planen skal vise hvordan institusjonen legger til rette for at studenten kan komme gjennom et definert læringsmål på normert tid. Planen skal synliggjøre studentens ansvar for å oppfylle de studiekravene institusjonen stiller, blant annet i form av krav til deltagelse, obligatoriske arbeider og studieprogresjon.

Utdanningsplanen må vise den enkelte students planlagte utdanning i forhold til de overordnede retningslinjer som følger av loven, institusjonens eksamensforskrifter, serviceerklæring og studieplanen for det studiet eller studieløpet som studenten er tatt opp til. Det forutsettes at institusjonen og studentene samarbeider om å utforme maler for utdanningsplanene, og at den enkelte student kan påvirke innholdet i egen utdanningsplan. Både institusjonen og den enkelte student kan med rimelig varsel be om at utdanningsplanen endres.

Institusjonen skal inngå utdanningsplan med studenter som er tatt opp til studier av minimum 60 studiepoengs omfang. Utdanningsplanen skal inngås i løpet av første semester. Privatister har ikke krav på utdanningsplan.

Til § 45. Grader og yrkesutdanninger. Titler:

Nr. 1: For å sikre det faglige nivået i høyere grad, har departementet hjemmel til å fastsette forskrift om krav til mastergrad og om omfanget av selvstendig arbeid i høyere grad.

Nr. 2: Endringen innebærer at også betydningsfull kunstnerisk innsats og fremragende arbeid for kunsten kan være grunnlag for å tildele graden æresdoktor.

Til § 46. Fag, emner og emnegrupper. Rammeplan. Studieplan:

Nr. 1: Gjelder Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø og Norges teknisknaturvitenskapelige universitet.

Nr. 2: Gjelder de øvrige institusjonene. Betegnelsen fagområde må relateres til den vurdering som ble foretatt ved akkreditering av den enkelte doktorgrad. En institusjon som vil etablere eller nedlegge studier på høyere grads nivå eller doktorgradsnivå på fagområder de ikke rett til å tildele doktorgrad, kan søke departementet om dette.

Nr. 3: gir departementet rett til å bestemme at en grad skal inneholde bestemte emner inntil 20 studiepoeng. Dette gir blant annet hjemmel til at departementet kan kreve at en lavere grad skal omfatte emner tilsvarende examen philosophicum (med et omfang av 10 studiepoeng) og examen facultatum (med et omfang av til sammen 10 studiepoeng). Institusjonene bestemmer når i studiet dette elementet skal tas. Som det fremgår av nr. 1 og 2 er det institusjonene selv som fastsetter eventuelle andre krav til innhold i lavere grad. Departementet forutsetter at alle utdanninger inneholder elementer av etiske, forskningsmetodiske og vitenskapsteoretiske emner knyttet til utdan-

ningens formål og egenart, også der departementer ikke har benyttet denne hjemmelen til å stille krav om slik emner.

Nr. 4 er en videreføring av nåværende nr. 2. Betegnelsen yrkesutdanninger er erstattet med betegnelsen utdanninger, fordi departementet har fastsatt rammeplaner for utdanninger som ikke er definert som yrkesutdanninger, jf. § 45 nr. 1.

Nr. 5 er en videreføring av nåværende nr. 3. Gjeldende regulering av innholdet i studieplanen er supplert med krav om fastsetting av vurderingsformer. Med mer vekt på vurdering underveis i studiet må det gjøres klart for studenten hvilke vurderinger som teller med i den endelige karakteren for et studium, og som dermed kan påklages etter §§ 51 og 52.

Den særskilte omtalen av forberedende prøver er fjernet, men forberedende prøver kan likevel være et av elementene i de vurderingsformene institusjonen kan fastsette.

Nr. 6: Hvis organ for akkreditering og evaluering finner at de interne systemene for kvalitetssikring ikke er tilfredsstillende, kan departementet trekke tilbake institusjonenes myndighet til selv å bestemme hvilke studier som skal tilbys, jf. § 13 nr. 1 bokstav a. Se også merknad til § 2 nr. 8.

Til § 47. Godskriving av grad, yrkesutdanning, fag eller emne fra institusjon under denne lov:

Ordlyden er noe endret for å få klart frem at denne bestemmelsen bare gjelder innregningen av grad eller studium ved overgang fra en institusjon til en annen. Bestemte faglige krav som gjelder for ulike grader, må også være oppfylt for at det skal gis full uttelling i grad ved den aktuelle institusjonen.

Til § 48. Godkjenning av grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov:

Nr. 1: Bestemmelsen er endret slik at studenten kan søke organ for akkreditering og evaluering om generell godkjenning av utdanning fra institusjon som ikke går inn under loven, som jevn god med grad, del av grad eller utdanning som gis ved institusjoner under loven. Organet vil ut fra det nivå som er etablert blant annet gjennom akkrediteringsarbeidet, kunne vurdere om utdanning generelt er av samme nivå og omfang som norske grader. Organet skal videre vurdere generell uttelling i studiepoeng.

Organet må gi tilstrekkelig informasjon om sin godkjenningspraxis, slik at institusjonene kan legge denne til grunn ved behandling av søknader om godkjenninger av utdanninger som allerede har vært vurdert av organet. Organet må også være orientert om institusjonenes vedtak om godkjenning og innpassing. En student som ønsker å få innpasset sin utdanning i forhold til grad, del av grad eller utdanning, kan enten henvende seg til organet eller direkte til utdanningsinstitusjonen vedkommende ønsker å studere ved for å få informasjon om utdanningen har en generell godkjenning. Nærmere bestemmelser blir fastsatt i forskrift.

For utdanninger til yrker hvor det kreves autorisasjon for yrkesutøvelse, vil det fortsatt være dagens autorisasjonsmyndigheter som gir autorisasjon i tilfeller hvor slik myndighet ikke er delegert til utdanningsinstitusjonene, se

pkt. 10.4. Ved vurderinger av faglig jevngodhet skal autoriserende myndighet selv vurdere om organets generelle godkjenning er tilstrekkelig, eller om de skal henvende seg til en utdanningsinstitusjon som tilbyr den aktuelle utdanningen.

Hjemmelen til å opprette nemnder for utenlandsk utdanning er opphevet fordi den er overflødig i tillegg til forskriftshjemmelen i nr. 1.

Nr. 2: Institusjonene avgjør selv om de nærmere krav til bredde og dybde er oppfylt ved søknad om godkjenning som jevngod med grad, del av grad eller utdanning som gis ved den enkelte institusjon. Organets godkjenning vil imidlertid være retningsgivende for institusjonenes skjønn ved behandling av slike søknader.

Nr. 3: Eksamen fra private høyskoler som er vurdert som faglig jevngod med universitets- eller høyskoleeksamen, skal sidestilles med eksamen fra institusjoner under universitets- og høyskoleloven, jf. § 47.

Nåværende nr. 2 er opphevet fordi den er overflødig. Nåværende nr. 3 tilsvarende ny nr. 4. Nåværende nr. 4 er opphevet. Dersom den enkelte søker med utdanning fra en institusjon som ikke går inn under loven, ønsker tildeling av en spesiell grad med den tittelen den gir rett til, må det søkes om tildeling av grad ved den aktuelle institusjonen, jf. nr. 2.

Til § 50. Eksamen og sensur:

Nr. 1: Den enkelte institusjon bestemmer selv hvordan ekstern deltakelse i vurderingen skal gjennomføres, enten ved ekstern deltakelse i den enkelte vurdering eller ved ekstern evaluering av vurderingsordningene. En viss bruk av ekstern sensurering, både på lavere og høyere grad, bør imidlertid inngå som en del av institusjonenes kvalitetssikringsarbeid og som en kvalitetskontroll av det enkelte studium. Systemet med ekstern evaluering av vurderingene eller vurderingsordningene skal også ivareta studentenes rettssikkerhet ved å sikre lik og upartisk bedømmelse av studentene.

Elementer i en ordning med ekstern deltakelse i vurderingen kan for eksempel være ekstern deltakelse ved oppgaveutforming og fastsetting av vurderingskriterier, ekstern stikkprøvekontroll av vurderinger foretatt av intern sensor, ekstern sensur av bestemte andeler av vurderingene som regnes inn i endelig karakter og ekstern sensur av større skriftlige arbeider som prosjekter og porteføljer.

Det er viktig at det kommer klart frem av studie- eller utdanningsplanen hvilke vurderinger underveis i studieløpet som skal inngå på vitnemålet eller regnes inn i karakter for endelig studium etter § 50 nr. 2. Ved slike vurderinger er det adgang til å klage etter §§ 51 og 52.

Nr. 2: Selvstendig arbeid i høyere grad vil trolig få et relativt stort omfang og utføres ofte i tett samspill med veileder. Av hensyn til studentenes rettssikkerhet skal bedømmelse av selvstendig arbeid i høyere grad foretas av to sensorer, hvorav minst en ekstern.

Nr. 5: Ved klage skal det være minst to sensorer, hvorav minst en ekstern, som foretar ny sensurering.

I *nr. 6* er det innført en felles, nasjonal karakterskala.

Nr. 7 er en videreføring av nåværende nr. 6. Det er fortsatt styret selv som skal gi forskrift om eksamen.

Nr. 8 er en videreføring av nåværende nr. 7. Ordet evaluering er erstattet med ordet vurdering, fordi begrepet evaluering heretter ikke bør knyttes til den enkelte studentens prestasjoner.

Til § 52. Begrunnelse for og klage over karakterfastsetting:

Nr. 4: Institusjonen kan fastsette om det er den enkelte prøve som kan påklages, eller om klage først kan fremsettes når alle delkarakterer som inngår i grunnlaget for endelig karakter i fag, emne eller emnegruppe er kunngjort. Studentene må få informasjon om når klage skal fremsettes. Studenten har rett til å få begrunnelse for karakterfastsettingen etter hver enkelte prøve, jf. nr. 1.

Nr. 5 er endret slik at det fremgår tydeligere hvilke prøver som ikke kan påklages i ettertid. At vurdering av praksisopplæring ikke kan påklages innebærer ikke en innskrenkning i antall ganger en student kan ta opp igjen praksisopplæring.

I nr. 6 er siste punktum i nåværende nr. 5, skilt ut som eget nummer for å vise at bestemmelsen om at karakterfastsetting ved ny vurdering ikke kan påklages, gjelder for hele § 52.

Til § 53. Vitnemål:

Nr. 1: Institusjonen skal utferdige vitnemål og Diploma Supplement til studenter som har fullført utdanning. Diploma Supplement er et vitnemålstillegg som skal sikre rettferdig, internasjonal akademisk og yrkesmessig godkjenning av kvalifikasjonen. Tillegget følger det originale vitnemålet og er kun gyldig sammen med dette.

Nr. 2: Studenter som ikke har fullført utdanning kan be om karakterutskrift for beståtte eksamener eller prøver.

Nr. 3: Det skal kun angis på vitnemålet dersom en privatist har fått sine kunnskaper og ferdigheter prøvet på en annen måte enn studenter som er tatt opp til studiet. Det faktum at en kandidat er privatist skal ikke i seg selv føre til en merknad på vitnemålet.

Nr. 4: På bakgrunn av endringen i helsepersonelloven § 53, som innebærer at Helsedepartementet i forskrift kan pålegge den enkelte institusjon å gi autorisasjon for helsepersonell, er nummeret tilføyet for å synliggjøre for universitets- og høyskolelovens brukere at denne oppgaven kan delegeres til den enkelte institusjon.

Til § 54. Annullering av eksamen eller prøve:

Nr. 1: Gjeldende lov sier ikke klart hvilken grad av skyld som må foreligge for at fusk skal kunne straffes med annullering etter § 54 nr. 1 og utestenging etter § 42 nr. 3. Departementet har imidlertid ved behandling av klager over vedtak om annullering og utestenging foretatt en vurdering av hvilket skyldkrav som bør leges til grunn, og kommet til at det er grunnlag for annullasjon av eksamen og utestenging dersom det foreligger grov uaktsom fusk.

Avgjørende for departementets vurdering har vært at lovbestemmelsen vanskelig vil kunne oppfylle sin hensikt på en effektiv måte dersom kun forsøtt overtredelse straffes. Et krav om forsett ville ha medført store bevispro-

blemer, og både allmennpreventive og individualpreventive hensyn tilsier at grov uaktsomhet skal være tilstrekkelig for å omfattes av bestemmelsen. Kravet om grov uaktsomhet innebærer at det må foreligge en kvalifisert klanderverdigg opptreden som gir grunn til sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet.

For å presisere den tolkning som tidligere er lagt til grunn, er ordlyden i § 54 nr. 1 endret slik at det går klart frem at forsettlig og grov uaktsomt fusk kan føre til annullering av eksamen og utestenging. Dersom det kun foreligger forsøk på fusk, vil det imidlertid stilles krav om et fullbyrdesforsett for at handlingen skal kunne føre til annullering av eksamen og utestenging. For studenten vil det derfor kunne være av avgjørende betydning hvor grensen mellom forsøk og fullbyrdet handling trekkes. Departementet legger til grunn at det er å anse som fusk når en student har ulovlige hjelpemidler tilgjengelige under en eksamen eller på andre måter handler i strid med eksamensreglementet eller regler om kildebruk. Hvorvidt studenten i løpet av eksamen får bruk for de ulovlige hjelpemidlene eller ikke, er ikke avgjørende for om handlingen skal anses som fullbyrdet fusk. Forsøk på fusk vil for eksempel foreligge i tilfeller hvor studenten plasserer ulovlige hjelpemidler med sikte på at disse skal være tilgjengelige under eksamen, men blir oppdaget før eksamen begynner.

I eksamens- og prøvesituasjoner stilles det høye aktsomhetskrav til studentene, og den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk før eksamen.

I *nr. 1 og 2* er delegasjonssperren som følger av formuleringen «styret selv» delvis fjernet, ved at det er åpnet for at styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til styrets klagenemnd.

12.2 Endringer i lov om helsepersonell

Til § 53. Tildeling av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning:

Første ledd: Ved egen forskrift kan departementet, når det finner det hensiktsmessig at autorisasjon gis samtidig med at vitnemål utstedes, pålegge utdanningsinstitusjoner og andre med utdanningsansvar som utdanner helsepersonell som omtalt i helsepersonelloven § 48 første ledd, å utstede autorisasjon samtidig med utstedelsen av vitnemålet.

Ordningen skal bare gjelde utdanninger i Norge, og bare for de utdanningene der det ikke stilles krav om praktisk tjeneste.

Som «utdanningsinstitusjoner og andre med utdanningsansvar» regnes institusjoner på videregående, høyskole- og universitetsnivå, herunder de utdanningsansvarlige for utdanninger som har lærlinger.

Utdannings- og forskningsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler og lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler og lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler og lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell

I.

I lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Institusjoner loven gjelder for

- 1. Denne loven gjelder for *statlige høgre utdanningsinstitusjoner*.
  - a) *universiteter*
  - b) *vitenskapelige høyskoler*
  - c) *statlige høyskoler*
  - d) *kunsthøyskoler*
- 2. *Kongen fastsetter institusjonsstruktur. Hvilken kategori den enkelte institusjon tilhører, avgjøres av Kongen på grunnlag av en uavhengig faglig vurdering. Kongen fastsetter institusjonens navn.*
- 3. *Kongen kan bestemme at deler av loven skal gjelde for andre statlige institusjoner som gir utdanning på faglig nivå med universiteter og høyskoler.*

§ 2 nr. 1 skal lyde:

- 1. Institusjonene under denne lov skal gi høgre utdanning som er basert på det fremste innen forskning, kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap. *Institusjonene innenfor høgre utdanning og forskning skal samarbeide og utfylle hverandre i sine faglige aktiviteter (Norgesnettet). Utdanningstilbud skal utformes og ses i sammenheng med andre nasjonale og internasjonale utdanningstilbud.*

§ 2 nr. 4, 5 og 6 skal lyde:

- 4. Institusjonene har ansvar for å formidle kunnskap om virksomheten og for å utbre forståelse for og *anvendelse av vitenskapens metoder og resultater, både i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv.*
- 5. *Institusjonene skal samarbeide med samfunns- og arbeidsliv.*
- 6. Institusjonene har *organisatorisk og faglig ansvar for å gi tilbud om etter- og videreutdanning* på sine fagområder.
  - Nåværende nr. 6 blir ny nr. 7.
  - Nåværende nr. 7 oppheves.

§ 2 nr. 8 skal lyde:

- 8. *Institusjonene skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring.*

Studentevaluering av utdanningen skal inngå i systemene for kvalitetssikring. Departementet kan gi forskrift.

Kapittel 2 får tittelen:

Institusjonens ledelse

§ 3 oppheves.

§ 4 får tittelen:

Institusjonens styre

§ 4 nr. 4 skal lyde:

- 4. Styret *selv fastsetter* virksomhetens interne organisering *på alle nivåer*. *Organiseringen må sikre at studentene og de tilsatte blir hørt.*

§ 5 skal lyde:

Delegasjon

- 1. Alle beslutninger ved institusjonen truffet av *andre enn* styret, treffes etter delegasjon på styrets vegne og på dettes ansvar.
- 2. Styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til *andre ved* institusjonen i den utstrekning det ikke følger av denne lov at styret selv skal treffe vedtak, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å *delegere*.
- 3. For så vidt gjelder §§ 32 og 50 kan departementet, etter forslag fra styret, bestemme at styret kan delegere myndighet til *andre ved* institusjonen.
- 4. Styret avgjør klage over vedtak truffet av *andre* som har fått delegert myndighet etter § 5 nr. 2, i den utstrekning dette ikke er delegert til styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1. Tilsvarende avgjør avdelingen klage over vedtak truffet av *grunnenhet*.

§ 6 skal lyde:

Styrets sammensetning

- 1. Styret består av rektor, prorektor, *to medlemmer* valgt blant tilsatte i undervisnings- og forskerstilling, *ett medlem* valgt blant de teknisk og administrativt tilsatte, *to medlemmer* valgt blant studentene og *fire* eksterne medlemmer. Rektor er styrets leder.
- 2. Medlemmene av styret er fritatt fra ordinær arbeidsplikt i funksjonsperioden i den grad vervene gjør det nødvendig. *Styret* fastsetter fritakets omfang og innhold.
- 3. Eksterne styremedlemmer og studenter har krav på en rimelig godtgjøring for vervet, etter regler fastsatt av *styret*.
- 4. Departementet kan i særlige tilfeller fastsette annen styringsordning enn bestemt i *nr. 1*.

§ 7 oppheves.

§ 8 oppheves.

§ 10 skal lyde:

Valg av rektor og prorektor

- 1. Rektor og prorektor velges for *fire* år om gangen.
- 2. Valgbare som rektor og prorektor er institusjonens fast tilsatte i minst halv undervisnings- og forskerstilling. *Åremålstilsatte* i minst halv undervis-

nings- og forskerstilling eller *i stilling som leder for avdeling eller grunnenhet* ervalgbare, dersom tilsetningsforholdet varer ut funksjonsperioden. Ingen kan gjenvelges som rektor eller prorektor hvis vedkommende vil ha fungert i dette verv i et sammenhengende tidsrom på *åtte* år ved den nye valgperiodens begynnelse.

–3. *Ved opptelling skal stemmene vektet etter en fordelingsnøkkel fastsatt av styret, innenfor følgende rammer:*

–a. *tilsatte i undervisnings- og forskerstilling 51-71 prosent*

–b. *teknisk og administrativt tilsatte 5-25 prosent*

–c. *studenter 15-30 prosent*

Foretas valget i særskilt valgforsamling, skal denne ha en tilsvarende sammensetning.

–4. *Styret selv fastsetter nærmere regler om valgene.*

–5. *Etter forslag fra styret kan departementet fastsette at rektor tilsettes på åremål for fire år om gangen. Ingen kan være tilsatt som rektor i en sammenhengende periode på mer enn åtte år.*

§ 11 skal lyde:

Valg og oppnevning av styret

–1. *Styremedlemmer som er tilsatt ved institusjonen, og varamedlemmer for disse, velges for fire år. Valget foretas særskilt for de to gruppene fast tilsatte og midlertidig tilsatte i undervisnings- og forskerstilling og tilsatte i teknisk eller administrativ stilling.*

–2. *Styremedlemmer fra studentgruppen, og varamedlemmer for disse, velges for ett år.*

–3. *Forslag til eksterne styremedlemmer og varamedlemmer for disse fremmes av institusjonens styre. For Samisk høyskole fremmes forslag av høyskolens styre og av Sametinget. Forkunsthøgskolene fremmes forslag av høyskolens styre og av Norsk kulturråd. Departementet oppnevner på fritt grunnlag eksterne medlemmer og varamedlemmer for disse for fire år.*

–4. *Tilsatt i administrativ lederstilling etter § 32 er ikke valgbar til institusjonens styre. Styret selv gir regler om hvilke lederstillinger som omfattes av denne bestemmelsen.*

–5. *Ingen kan gjenvelges som styremedlem hvis vedkommende vil ha fungert i dette verv i et sammenhengende tidsrom på åtte år ved begynnelsen av den nye valgperioden.*

–6. *Kravene i likestillingsloven § 21 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets.*

–7. *Styret selv fastsetter nærmere regler om valgene.*

Nåværende kapittel 3 oppheves.

Nytt kapittel 3 skal lyde:

Organ for akkreditering og evaluering

§ 12. *Formål og definisjon*

–1. *Organet skal være et uavhengig statlig organ som gjennom akkreditering og evaluering skal kontrollere kvaliteten ved norske institusjoner som tilbyr høgre utdanning, samt godkjenne utdanning fra institusjoner som ikke går inn under denne lov. Akkrediterings- og evalueringsvirksomheten skal utføres slik at institusjonene kan dra nytte av den i sitt kvalitetssikrings- og utvi-*

klingsarbeid.

- 2. *Akkreditering forstås i denne lov som en faglig bedømming av om en høyere utdanningsinstitusjon og de studier denne tilbyr fyller et gitt sett av standarder. Akkrediteringen skal baseres på evaluering foretatt av eksterne sakkyn-dige oppnevnt av organet. Akkreditering er en forutsetning for at en institu-sjon kan tilby utdanninger som er etablert med hjemmel i §§ 45 og 46.*
- 3. *Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og fastsetting av standar-der som skal legges til grunn for akkrediteringen.*

§ 13. Organets oppgaver og myndighet

- 1. *Organets oppgaver er:*
  - a. *Evaluering av institusjonenes system for kvalitetssikring.*
  - b. *Akkreditering av institusjoner.*
  - c. *Akkreditering av studietilbud.*
  - d. *Revidering av akkreditering som allerede er gitt.*
  - e. *Evalueringer av betydning for å kunne bedømme kvaliteten i høyere utdan-ning. Departementet kan pålegge organet å foreta slike evalueringer.*
  - f. *Generell godkjenning av utdanning fra institusjoner som ikke går inn under denne lov.*
- 2. *Hvis organet finner at en institusjon ikke lenger oppfylder vilkårene for akkre-ditering, skal det gis en frist for å rette forholdene. Hvis vilkårene for akkre-ditering fortsatt ikke er tilstede, skal organet trekke akkrediteringen tilbake.*
- 3. *Departementet kan ikke gi organet pålegg utover det som er hjemlet i lov eller fastsettes av departementet i forskrift, og kan ikke overprøve organets akkre-diteringer.*
- 4. *Organets vedtak etter § 48 som gjelder godkjenning av utdanning fra institu-sjoner som ikke går inn under denne lov, kan påklages til en klagenemnd oppnevnt av departementet. Departementet fastsetter forskrift om klagead-gang på andre avgjørelser. Organets vedtak overfor private institusjoner kan i forskrift unntas fra bestemmelsene om klage i forvaltningsloven kap. VI.*
- 5. *Alle evalueringer som foretas av organet er offentlige, og organet skal bidra til at disse gjøres kjent.*

§ 14. Organets styre

- 1. *Organet ledes av et styre som har det overordnede ansvar for organets virk-somhet og de beslutninger som organet treffer.*
- 2. *Styret oppnevnes av Kongen og består av fem medlemmer og tre varamedlem-mer, hvorav ett medlem og ett varamedlem skal være studenter. Departemen-tet oppnevner styrets leder.*
- 3. *Styrets funksjonstid er fire år. Studentmedlemmer oppnevnes for to år.*
- 4. *Medlemmer av styret kan ikke inneha ledende stilling eller verv ved institu-sjoner under denne lov.*
- 5. *Styret tilsetter daglig leder for organet på åremål. Åremålsperioden skal være seks år.*

§ 15 nr. 2 skal lyde:

- 2. *Direktøren er den øverste leder for den samlede administrative virksomhet ved institusjonen, innenfor de rammer som styret fastsetter.*
Nåværende § 19 nr. 1 oppheves.
Nåværende nr. 2 blir ny nr. 1.

§ 19 nr. 2 skal lyde:

- 2. Studentene skal ha minst *20 prosent og aldri mindre enn to av medlemmene* i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet, hvis ikke det delegerende organ enstemmig bestemmer noe annet.

§ 23 skal lyde:

Møtebok

Det skal føres møtebok for *styret* og for andre styringsorganer, styrer og utvalg med vedtakskompetanse. Det oppnevnte organ kan bestemme at det også skal føres møtebok for andre utvalg.

§ 24 nr. 1 skal lyde:

- 1. Styret kan selv oppnevne en klagenemnd som avgjør klager og *saker etter § 42 nr. 3 og § 54* på vegne av styret. Klagenemndas saksområde fastsettes ved generell instruks gitt av styret selv.

§ 25 nr. 1 skal lyde:

- 1. Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. To av medlemmene skal være studenter. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for *lagdommere*. Leder og varamedlem for leder skal ikke være tilsatt ved institusjonen.

§ 27 nr. 2 og 3 skal lyde:

- 2. Ved valg til organ som nevnt i nr. 1 skal det avholdes urnevalg blant studentene, *med mindre allmøte enstemmig bestemmer noe annet. Et vedtak om annen valgordning enn urnevalg gjelder kun for første påfølgende valg.*
- 3. Institusjonen skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte. *Omfanget av tilretteleggingen skal spesifiseres i en avtale mellom institusjonen og øverste studentorgan.*

§ 30 skal lyde:

Utlysning av og tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger

- 1. *Tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger foretas av styret, eller etter styrets beslutning av underordnet organ eller ett eller flere tilsetningsutvalg. Styret selv fastsetter sammensetningen av tilsetningsutvalget. Studentene skal være representert i tilsetningsorganet, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.*
- 2. *Tilsetting på åremål kan skje i undervisnings- og forskerstillinger når tjenestemannen skal delta i prosjekt. Åremålsperioden kan være fire til seks år. Ingen kan være tilsatt på åremål etter denne bestemmelsen i mer enn til sammen tolv år.*
- 3. Tilsetningsorganet utlyser selv undervisnings- og forskerstillinger. Medlem av *annet* tilsetningsorgan *enn* styret kan likevel alltid kreve at styret selv foretar utlysingen. Hvis det ene kjønn er klart underrepresentert innen den aktuelle stillingskategori på vedkommende fagområde, skal de som er av dette kjønn spesielt inviteres til å søke. Styret kan bestemme at en stilling kun skal utlyses for det underrepresenterte kjønn.
- 4. *Tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger skjer på grunnlag av innstilling. Innstilling skjer ut fra sakkyndig bedømmelse etter den stillingsbeskrivelse som er gitt i utlysning og betenkning. Tilsetningsorganet kan avgjøre at*

det i tillegg skal gjennomføres intervju, prøveforelesninger eller andre prøver. Tilsettingsorganet kan i særskilte tilfeller bestemme at kravet om sakkyndig bedømmelse kan fravikes for undervisnings- og forskerstillinger som ikke er førstestillinger eller professorstillinger. Når det foretas sakkyndig bedømmelse, skal begge kjønn være representert blant de sakkyndige. Det skal legges vekt på likestillingshensyn ved tilsetning. I stillinger hvor det stilles krav om pedagogiske kvalifikasjoner, skal det foretas en særskilt vurdering av om søkerne oppfyller disse. Styret gir nærmere regler om bedømmelsen, jf. likevel nr. 6.

- 5. *Styret selv bestemmer hvem som skal innstille og fastsetter nærmere regler om innstilling m.m.*
- 6. *Departementet kan gi nærmere bestemmelser om fremgangsmåte og kriterier for tilsetning eller opprykk i undervisnings- og forskerstilling.*

Ny § 30 a skal lyde:

§ 30 a. Tilsetning av leder for avdeling og grunnenhet

- 1. *Leder for avdeling og grunnenhet kan tilsettes på åremål. Åremålsperioden skal være fire år. Ingen kan være tilsatt på åremål i stilling etter denne paragraf i mer enn til sammen tolv år.*
- 2. *Styret foretar selv utlysning og tilsetning av leder for avdeling og grunnenhet. Tilsetning skjer på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.*
- 3. *Når særlige grunner taler for det, kan styret selv foreta tilsetning uten forutgående kunngjøring.*

Ny § 30 b skal lyde:

§ 30 b. Tilsetning av rektor

Hvis departementet har fastsatt at rektor tilsettes på åremål etter § 10 nr. 4, foretar styret selv utlysning og tilsetning av rektor. Tilsetning skjer på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.

§ 32 skal lyde:

Tilsetning i administrative lederstillinger

- 1. *Styret foretar selv utlysning og tilsetter administrerende direktør for institusjonen, administrerende direktørs stedfortreder ved institusjoner med slik stilling, og etter styrets nærmere bestemmelser andre administrative ledere. Tilsetning i stilling som administrerende direktør kan skje på åremål.*
- 2. *Tilsetning som administrerende direktør skjer på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet. Tilsetning i andre stillinger etter denne paragraf skjer på grunnlag av innstilling fra administrerende direktør.*

§ 37 får tittelen:

Krav for opptak til høgre utdanning

§ 37 ny nr. 3 skal lyde:

- 3. *Departementet kan i forskrift fastsette at institusjonene i særskilte tilfeller kan gjøre unntak fra bestemmelsen om generell studiekompetanse for søkere under 25 år.*

Nåværende nr. 3 og 4 blir nye nr. 4 og 5.

§ 37 nr. 6 og 7 skal lyde:

- 6. *Styret kan fastsette særlige faglige minstekrav ved opptak til høgre grads studier.*
- 7. *Den som er tatt opp som student ved en institusjon under loven, har adgang til åpne studier ved de øvrige, så fremt opptakskravet er generell studiekompetanse og søkeren ikke er tatt opp med hjemmel i nr. 2, 3 eller 4.*

§ 38 nr. 1 og 2 skal lyde:

- 1. *Detskal være eget opptak til høgre grads studier.*
- 2. *Departementet kan gi bestemmelser om nasjonal samordning, herunder klagebehandling, av opptakene.*

§ 39 nr. 1 skal lyde:

- 1. *Når kapasitetshensyn eller ressurs-hensyn krever det kan styret selv regulere adgangen til det enkelte studium eller deler av det, innenfor de rammer og mål som gis av overordnet myndighet.*

§ 39 nr. 3 skal lyde:

- 3. *Departementet gir forskrift om rangering av søkerne.*

§ 40 nr. 3 og 4 skal lyde:

- 3. *Styret gir nærmere regler om adgangen til å gå opp til eksamen uten å være opptatt som student, og kan fastsette særskilt oppmeldingsfrist for slik eksamen.*
- 4. *Styret kan fastsette at eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter til vedkommende studium, skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen. Studenter som følger utdanningsplan skal ikke betale slikt vederlag. Departementet kan gi forskrift.*

§ 42 nr. 2, 3 og 4 skal lyde:

- 2. *En student som grovt klanderverdig har opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse for pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som del i klinisk undervisning eller praksisopplæring, eller som gjør seg skyldig i grove brudd på taushetsplikt eller i grovt usømmelig opptreden overfor disse, kan etter vedtak av styret selv utestenges fra studiet i inntil 3 år. Institusjonen skal informere Sosial- og helsedirektoratet om utestenging etter dette alternativ når det gjelder studenter som følger utdanninger som kan utløse rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 første ledd.*
- 3. *En student som har opptrådt slik som beskrevet i § 54 nr. 1 eller 2, kan ved vedtak av styret selv eller styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1, utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved institusjoner*

under denne lov i inntil ett år. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

- 4. Vedtak om bortvisning eller utestenging treffes med minst to tredelers flertall. Vedtak om slik reaksjon kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet *eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette*, er klageinstans.

§ 42 a nr. 5 skal lyde:

- 5. En nasjonal nemnd oppnevnt av departementet avgjør, etter uttalelse fra styret, om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring. Forvaltningsloven § 42 gjelder tilsvarende. Nemnda skal ha fem medlemmer. Lederen skal oppfylle kravene til *lagdommer*, og to av medlemmene skal oppnevnes etter forslag fra studentenes organisasjoner.

Ny § 42 b skal lyde:

Utestenging etter skikkethetsvurdering

- 1. *Kongen kan fastsette at i enkelte utdanninger* skal institusjonen vurdere om den enkelte student er skikket for *yrket*. Skikkethetsvurdering skal foregå gjennom hele studiet.
- 2. Vitnemål for fullført *utdanning* forutsetter at studenten er vurdert som skikket for *yrket*.
- 3. Styret selv kan etter innstilling fra en egen skikkethetsnemnd vedta at en student ikke er skikket for *yrket*. Student som ikke er skikket for *yrket*, kan utestenges fra studiet.
- 4. Vedtak om at en student ikke er skikket og om utestenging, treffes med minst to tredels flertall. Vedtak kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet er klageinstans.
- 5. Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak er reist i skikkethetsnemnda. Utgiftene ved dette dekkes av institusjonen.
- 6. Reglene i § 43 gjelder tilsvarende.
- 7. Departementet gir *forskrift* om skikkethetsvurdering *i de enkelte utdanninger*.

Kapittel 10 får tittelen:

Læringsmiljø. Grader. Eksamen

§ 44 skal lyde:

Læringsmiljø

- 1. *Styret* har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø. *Styret* skal, i samarbeid med studentsamskipnadene, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.
- 2. *Styret har ansvar for at læringsmiljøet på institusjonen, herunder det fysiske og psykiske arbeidsmiljø, er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det, så langt det er mulig og rimelig, sørges for:*
  - a. *at lokaler, adkomstveier, trapper m.v. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives.*
  - b. *at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklime og luftkvalitet.*
  - c. *at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige.*

- d. at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for studentene unngås.
- e. at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges.
- f. at tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at studentene er vernet mot skader på liv og helse.
- g. at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen.
- h. at læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn.
- i. at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.
Departementet kan fastsette forskrift.
- 3. Ved institusjonen skal det være et læringsmiljøutvalg som skal bidra til at bestemmelsene i nr. 1 og 2 blir gjennomført. Utvalget skal delta i planleggingen av tiltak vedrørende læringsmiljø, og nøye følge utviklingen i spørsmål som angår studentenes sikkerhet og velferd. Styret kan tillegge utvalget også andre oppgaver. Læringsmiljøutvalget rapporterer direkte til styret, og skal hvert år avgi rapport om institusjonens arbeid med læringsmiljø. Studentene og institusjonen skal ha like mange representanter hver i utvalget. Utvalget velger hvert år leder vekselvis blant institusjonens og studentenes representanter.
- 4. Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne systemer for kvalitetssikring etter § 2 nr. 8.
- 5. Institusjonen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles ved det enkelte studium.

Ny § 44 a skal lyde:

Undervisning

- 1. Studieåret er normalt 10 måneder. Styret fastsetter undervisningsterminene. Et fullt studieår er normert til 60 studiepoeng.
- 2. Forelesninger er offentlige. Når forelesningenes art tilsier det, kan styret likevel bestemme at visse forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller visse grupper av studenter.
- 3. Styret kan bestemme at andre enn fagets studenter skal få delta i kurs og øvelser når det er ledig kapasitet.

Ny § 44 b skal lyde:

Utdanningsplan

I løpet av første semester skal institusjonen og studenter som blir tatt opp til studier av 60 studiepoengs omfang eller mer, inngå en utdanningsplan. Utdanningsplanen skal inneholde bestemmelser om institusjonens ansvar og forpliktelser overfor studenten, og studentens forpliktelser overfor institusjonen og medstudenter. Departementet kan gi forskrift om innhold i utdanningsplan.

§ 45 får tittelen:

Grader og yrkesutdanninger. Titrer

§ 45 nr. 1 og 2 skal lyde:

- 1. Kongen bestemmer hvilke grader og yrkesutdanninger institusjonen kan gi, den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til. Departementet kan fastsette for-

- skrift om krav til høgre grad og om omfang av selvstendig arbeid i høgre grad.*
- 2. En institusjon som har rett til å gi doktorgrad, kan på de samme fagområder tildele graden æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig eller kunstnerisk innsats, eller fremragende arbeid til gagn for vitenskapen eller kunsten.

§ 46 skal lyde:

Fag, emner og emnegrupper. Rammeplan. Studieplan

- 1. Universiteter som eksisterte før 2002 bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for en grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1.
- 2. Øvrige universiteter, vitenskapelige høyskoler, statlige høyskoler og kunsthøgskoler bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1. Innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad bestemmer de selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1. For fagområder der de ikke kan tildele doktorgrad fastsetter departementet slike bestemmelser.
- 3. Departementet kan fastsette at bestemte emner inntil 20 studiepoeng skal inngå i en grad.
- 4. Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger.
- 5. Styret fastsetter studieplan for det faglige innholdet i studiene, herunder bestemmelser om obligatoriske kurs, praksis og lignende og om vurderingsformer.
- 6. Myndighet gitt i § 46 nr. 1-2 kan trekkes tilbake av departementet dersom institusjonene ikke har tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring, jf. § 2 nr. 8.

§ 47 skal lyde:

Godskriving av grad, yrkesutdanning, fag eller emne fra institusjon under denne lov

Grad, yrkesutdanning, fag, emne eller emnegruppe fra en institusjon som går inn under denne lov, skal godskrives studenten ved de andre institusjonene med samme antall studiepoeng. Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold.

§ 48 skal lyde:

Godkjenning av grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov

- 1. Den som har grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov, kan søke organ for akkreditering og evaluering om å få utdanningen generelt godkjent som jevngod med grad, del av grad eller utdanningsom gis ved institusjonene med hjemmel i §§ 45 og 46. Departementet kan gi forskrift om godkjenning og klageadgang, jf. § 13 nr. 4.
- 2. Det tilligger den enkelte institusjon under denne lov å avgjøre søknader om godkjenning som faglig jevngod med grad, del av grad eller utdanning institusjonen gir. Godkjenning etter denne bestemmelsen gir rett til å bruke tittel som er fastsatt for den grad eller yrkesutdanning som det er jevnført med.

- 3. *Eksamen eller grad som er godkjent etter lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler § 9, skal godskrives studenten ved institusjoner under denne lov med samme antall studiepoeng.*
- 4. I særlige tilfeller kan godkjenning gis helt eller delvis på grunnlag av kunnskaper som er dokumentert på annen måte enn ved eksamen. Prøve til kontroll av de dokumenterte kunnskaper eller tilleggsprøve kan kreves avlagt.

§ 50 nr. 1 og 2 skal lyde:

- 1. Styret skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. *Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.*
- 2. Styret oppnevner sensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for vedkommende studium. Det skal være minst to *sensorer, hvorav* minst en ekstern, *ved bedømmelse av kandidatenes selvstendige arbeid i høgre grad.*

§ 50 nr. 5, 6, 7 og 8 skal lyde:

- 5. Ved ny sensurering etter § 51 nr. 2 og § 52 nr. 4 benyttes *minst to* nye sensorer, *hvorav minst en ekstern.* Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve, og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.
- 6. *Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.*
- 7. Styret selv gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener og prøver, herunder vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve på nytt og for adgang til ny praksisperiode, og bestemmelser om oppmelding og vilkår for oppmelding. For utdanninger med nasjonale rammeplaner fastsatt etter § 46 *nr. 4* må forskriften ta utgangspunkt i de *eventuelle* generelle bestemmelser om eksamen og sensur som gis i rammeplanen. Styret kan delegere til *avdeling eller grunnenhet* å gi utfyllende regler om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.
- 8. Departementet kan fastsette alternative *vurderingsformer* til eksamen ved kunstutdanninger når faglige hensyn tilsier det.

§ 52 nr. 4, 5 og 6 skal lyde:

- 4. En student kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultat er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. Er krav om begrunnelse for karakterfastsetting eller klage over formelle feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller gjennomføring av vurderingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. *Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten skal framsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annen vurdering, eller om klage skal framsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.*

- 5. Bedømmelse av muntlig prestasjon *og vurdering av praksisopplæring eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve*, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når *prøven* ikke er bestått.
- 6. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan ikke påklages.

§ 53 skal lyde:

Vitnemål

- 1. *Institusjonen utferdigervitnemål om fullført utdanning. Samtidig skal det utferdiges Diploma Supplement.*
- 2. Den som ikke har avsluttet *utdanning* skal på anmodning gis karakterutskrift for de eksamener eller prøver som han eller hun har bestått.
- 3. *For en kandidat som går opp til eksamen etter § 40 nr. 1 annet punktum skal det angis på vitnemål eller karakterutskrift dersom kandidatens kunnskaper og ferdigheter er prøvet på en annen måte enn for studenter som er tatt opp ved studiet.*
- 4. *Institusjonen skal tildele autorisasjon for helsepersonell, i forbindelse med utstedelse av vitnemål, i den utstrekning det er fastsatt i forskrift gitt i medhold av lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.*

§ 54 nr. 1 og 2 skal lyde:

- 1. Styret selv eller styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1, kan annullere eksamen eller prøve, eller godkjenning av kurs, hvis studenten
    - a) ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden har skaffet seg adgang til å gå opp til vedkommende eksamen eller prøve, eller til å delta i vedkommende kurs, eller
    - b) *forsettlig eller grovt uaktsomt* har fusket eller forsøkt å fuske ved avleggelsen av, eller forut for endelig sensur av, vedkommende eksamen eller prøve, eller under gjennomføringen av vedkommende kurs.
  - 2. Styret selv eller styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1, kan annullere godskriving eller godkjenning av utdanning, eller fritak for eksamen eller prøve, hvis studenten har oppnådd dette ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden.
- § 54 c oppheves.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endring:

§ 53 første ledd skal lyde:

Sosial- og helsedirektoratet gir autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning mot nærmere fastsatt godtgjørelse. *Departementet kan i forskrift pålegge den enkelte utdanningsinstitusjon og andre med utdanningsansvar å gi autorisasjon for utdanninger der det ikke kreves praktisk tjeneste (turnustjeneste), jf. § 48 andre ledd bokstav b.* Sosial- og helsedirektoratet kan delegere myndighet til å gi spesialistgodkjenning til private yrkesorganisasjoner.

III

1. Avsnitt I og II trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Om lov om endringer i lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler og lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell

2. Departementet fastsetter overgangsregler.

Vedlegg 1**Lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler (konsolidert i henhold til lovforslag)****Kapittel 1. Virkeområde og formål**

§ 1. Institusjoner loven gjelder for

1. Denne loven gjelder for *statlige høgre utdanningsinstitusjoner*:
  - a) *universiteter*
  - b) *vitenskapelige høyskoler*
  - c) *statlige høyskoler*
  - d) *kunsthøyskoler*
2. *Kongen fastsetter institusjonsstruktur. Hvilken kategori den enkelte institusjon tilhører, avgjøres av Kongen på grunnlag av en uavhengig faglig vurdering. Kongen fastsetter institusjonens navn.*
3. *Kongen kan bestemme at deler av loven skal gjelde for andre statlige institusjoner som gir utdanning på faglig nivå med universiteter og høyskoler.*

§ 2. Institusjonenes virksomhet

1. Institusjonene under denne lov skal gi høgre utdanning som er basert på det fremste innen forskning, kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap. *Institusjonene innenfor høgre utdanning og forskning skal samarbeide og utfylle hverandre i sine faglige aktiviteter (Norgesnettet). Utdanningstilbud skal utformes og ses i sammenheng med andre nasjonale og internasjonale utdanningstilbud.*
2. Institusjonene skal drive forskning og faglig utviklingsarbeid og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid.
3. Institusjonene kan ikke gis pålegg om læreinholdet i undervisningen og innholdet i forskningen eller det kunstneriske og faglige utviklingsarbeid.
4. Institusjonene har ansvar for å formidle kunnskap om virksomheten og for å utbre forståelse for og *anvendelse av vitenskapens metoder og resultater, både i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv.*
5. *Institusjonene skal samarbeide med samfunns- og arbeidsliv.*
6. Institusjonene har *organisatorisk og faglig ansvar for å gi tilbud om etter- og videreutdanning* på sine fagområder.
7. Universitetene og de vitenskapelige høyskolene har et særlig nasjonalt ansvar for grunnforskning og forskerutdanning og for å bygge opp, drive og vedlikeholde forskningsbiblioteker og muséer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Andre institusjoner kan tillegges et tilsvarende ansvar på sine særskilte fagområder.
8. *Institusjonene skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring. Studentevaluering av utdanningen skal inngå i systemene for kvalitetssikring. Departementet kan gi forskrift.*

§ 2a. Forsøksvirksomhet

Departementet kan, etter innstilling fra styret, vedta at det kan gjøres avvik fra loven og forskriftene til loven i forbindelse med tidsavgrensede pedagogiske eller organisatoriske forsøk.

Kapittel 2. Institusjonens ledelse

§ 4. Institusjonens styre

1. Styret er det øverste organ ved institusjonen. Det har ansvar for at den faglige virksomheten holder høy kvalitet og for at institusjonen drives effektivt og i overensstemmelse med de lover, forskrifter og regler som gjelder og de rammer og mål som gis av overordnet myndighet.
2. Styret skal trekke opp strategien for institusjonens utdannings-, forsknings- og annen faglig virksomhet og legge planer for den faglige utvikling i samsvar med de mål som er gitt av overordnet myndighet for sektoren og institusjonen.
3. Styret har ansvaret for at institusjonens økonomiske ressurser og eiendom disponeres i overensstemmelse med bestemmelser om dette gitt av departementet, og etter forutsetninger for tildelte bevilgninger eller andre bindende vedtak.
4. Styret *selv fastsetter* virksomhetens interne organisering *på alle nivåer. Organiseringen må sikre at studentene og de tilsatte blir hørt.*
5. Styret skal hvert år, etter nærmere retningslinjer gitt av departementet, avgi årsregnskap med redegjørelse for resultatene av virksomheten og legge frem forslag til budsjett for kommende år.

§ 5. Delegasjon

1. Alle beslutninger ved institusjonen truffet av *andre enn* styret, treffes etter delegasjon på styrets vegne og på dettes ansvar.
2. Styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til *andre ved* institusjonen i den utstrekning det ikke følger av denne lov at styret selv skal treffe vedtak, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å *delegere*.
3. For så vidt gjelder §§ 32 og 50 kan departementet, etter forslag fra styret, bestemme at styret kan delegere myndighet til *andre* ved institusjonen.
4. Styret avgjør klage over vedtak truffet av *andre* som har fått delegert myndighet etter § 5 nr. 2, i den utstrekning dette ikke er delegert til styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1. Tilsvarende avgjør avdelingen klage over vedtak truffet av *grunnenhet*.

§ 6. Styrets sammensetning

1. Styret består av rektor, prorektor, *to medlemmer* valgt blant tilsatte i undervisnings- og forskerstilling, *ett medlem* valgt blant de teknisk og administrativt tilsatte, *to medlemmer* valgt blant studentene og *fire* eksterne medlemmer. Rektor er styrets leder.
2. Medlemmene av styret er fritatt fra ordinær arbeidsplikt i funksjonsperioden i den grad vervene gjør det nødvendig. *Styret* fastsetter fritakets omfang og innhold.
3. Eksterne styremedlemmer og studenter har krav på en rimelig godtgjøring for vervet, etter regler fastsatt av *styret*.
4. Departementet kan i særlige tilfeller fastsette annen styringsordning enn bestemt i *nr. 1*.

§ 9. Rektor og prorektor

1. Rektor er styrets leder. Rektor har på styrets vegne det overordnede ansvar for og ledelse av institusjonens virksomhet og fører tilsyn med denne. Rektor, og i dennes sted prorektor, har rett til å delta i møter i alle institusjonens styrer, råd og utvalg.

2. Rektor er institusjonens rettslige representant og institusjonens talsperson overfor offentlige myndigheter og allmennheten.
3. Rektor avgjør saker i det omfang disse ikke kan utsettes til styret kan komme sammen i møte. Rektor kan også gis fullmakt til å avgjøre løpende saker som bør avgjøres før neste ordinære styremøte, og som ikke anses som viktige nok til at ekstraordinært møte innkalles. I personalsaker kan rektor bare beslutte kortvarig suspensjon i tjenesten, i påvente av styrets behandling.
4. Har rektor forfall eller fratrer vervet i løpet av det siste året av sin funksjonstid, overtar prorektor. Fratrer rektor før dette tidspunkt, velges ny rektor.
5. Rektor fritas etter styrets bestemmelse helt eller delvis fra undervisning og forskning i funksjonsperioden. Når den er ute, har rektor rett til forskning eller faglig oppdatering i to semestre.

§ 10. Valg av rektor og prorektor

1. Rektor og prorektor velges for *fire* år om gangen.
2. Valgbare som rektor og prorektor er institusjonens fast tilsatte i minst halv undervisnings- og forskerstilling . *Åremålstilsatt* i minst halv undervisnings- og forskerstilling eller *i stilling som leder for avdeling eller grunnet* er valgbare, dersom tilsetningsforholdet varer ut funksjonsperioden. Ingen kan gjenvelges som rektor eller prorektor hvis vedkommende vil ha fungert i dette verv i et sammenhengende tidsrom på *åtte* år ved den nye valgperiodens begynnelse.
3. *Ved opptelling skal stemmene vektet etter en fordelingsnøkkel fastsatt av styret, innenfor følgende rammer:*
  - a) *tilsatte i undervisnings- og forskerstilling 51-71 prosent*
  - b) *teknisk og administrativt tilsatte 5-25 prosent*
  - c) *studenter 15-30 prosent*

Foretas valget i særskilt valgforsamling, skal denne ha en tilsvarende sammensetning.

4. *Styret selv fastsetter* nærmere regler om valgene.
5. Etter forslag fra *styret* kan departementet fastsette at rektor tilsettes på åremål for *fire* år om *gangen*. Ingen kan være tilsatt som rektor i en sammenhengende periode på mer enn *åtte* år.

§ 11. Valg og oppnevning av styret

1. *Styremedlemmersom* er tilsatt ved institusjonen, og varamedlemmer for disse, velges for *fire* år. Valget foretas særskilt for de to gruppene fast tilsatte og midlertidig tilsatte i undervisnings- og *forskerstilling* og tilsatte i teknisk eller administrativ *stilling*.
2. *Styremedlemmer* fra studentgruppen, og varamedlemmer for disse, velges for ett år.
3. *Forslag til* eksterne styremedlemmer og varamedlemmer for disse *fremmes av institusjonens styre*. For Samisk høyskole *fremmes forslag av høyskolens styre og av Sametinget*. Forkunsthøgskolene *fremmes forslag av høyskolens styre og av Norsk kulturråd*. Departementet oppnevner *på fritt grunnlag* eksterne medlemmer og varamedlemmer for disse *for fire* år.
4. Tilsatt i administrativ lederstilling *etter § 32* er ikke valgbar til institusjonens styre. Styret selv gir regler om hvilke lederstillinger som omfattes av

- denne bestemmelsen.
5. Ingen kan gjenvelges som styremedlem hvis vedkommende vil ha fungert i dette verv i et sammenhengende tidsrom på *åtte* år ved begynnelsen av den nye valgperioden.
  6. *Kravene i likestillingsloven § 21 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets.*
  7. *Styret selv fastsetter nærmere regler om valgene.*

Kapittel 3. Organ for akkreditering og evaluering

§ 12. Formål og definisjon

1. *Organet skal være et uavhengig statlig organ som gjennom akkreditering og evaluering skal kontrollere kvaliteten ved norske institusjoner som tilbyr høgre utdanning, samt godkjenne utdanning fra institusjoner som ikke går inn under denne lov. Akkrediterings- og evalueringsvirksomheten skal utformes slik at institusjonene kan dra nytte av den i sitt kvalitetssikrings- og utviklingsarbeid.*
2. *Akkreditering forstås i denne lov som en faglig bedømming av om en høgre utdanningsinstitusjon og de studier denne tilbyr fyller et gitt sett av standarder. Akkrediteringen skal baseres på evaluering foretatt av eksterne sakkyn-dige oppnevnt av organet. Akkreditering er en forutsetning for at en institu-sjon kan tilby utdanninger som er etablert med hjemmel i §§ 45 og 46.*
3. *Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og fastsetting av standar-der som skal legges til grunn for akkrediteringen.*

§ 13. Organets oppgaver og myndighet

1. *Organets oppgaver er:*
  - a) *Evaluering av institusjonenes system for kvalitetssikring.*
  - b) *Akkreditering av institusjoner.*
  - c) *Akkreditering av studietilbud.*
  - d) *Revidering av akkreditering som allerede er gitt.*
  - e) *Evalueringer av betydning for å kunne bedømme kvaliteten i høgre utdanning. Departementet kan pålegge organet å foreta slike evalueringer.*
  - f) *Generell godkjenning av utdanning fra institusjoner som ikke går inn under denne lov.*
2. *Hvis organet finner at en institusjon ikke lenger oppfyller vilkårene for akkre-ditering, skal det gis en frist for å rette forholdene. Hvis vilkårene for akkre-ditering fortsatt ikke er tilstede, skal organet trekke akkrediteringen tilbake.*
3. *Departementet kan ikke gi organet pålegg utover det som er hjemlet i lov eller fastsettes av departementet i forskrift, og kan ikke overprøve organets akkre-diteringer.*
4. *Organets vedtak etter § 48 som gjelder godkjenning av utdanning fra insti-tusjoner som ikke går inn under denne lov, kan påklages til en klagenemnd oppnevnt av departementet. Departementet fastsetter forskrift om klagead-gang på andre avgjørelser. Organets vedtak overfor private institusjoner kan i forskrift unntas fra bestemmelsene om klage i forvaltningsloven kap. VI.*
5. *Alle evalueringer som foretas av organet er offentlige, og organet skal bidra til at disse gjøres kjent.*

§ 14. Organets styre

1. *Organet ledes av et styre som har det overordnede ansvar for organets virksomhet og de beslutninger som organet treffer.*
2. *Styret oppnevnes av Kongen og består av fem medlemmer og tre varamedlemmer, hvorav ett medlem og ett varamedlem skal være studenter. Departementet oppnevner styrets leder.*
3. *Styrets funksjonstid er fire år. Studentmedlemmer oppnevnes for to år.*
4. *Medlemmer av styret kan ikke inneha ledende stilling eller verv ved institusjoner under denne lov.*
5. *Styret tilsetter daglig leder for organet på åremål. Åremålsperioden skal være seks år.*

Kapittel 4. Administrasjon. Økonomi- og eiendomsforvaltning

§ 15. Institusjonens administrerende direktør

1. Ved hver institusjon skal det være en administrerende direktør.
2. Direktøren er den øverste leder for den samlede *administrative virksomhet* ved institusjonen, innenfor de rammer som styret fastsetter.
3. Direktøren er sekretær for styret og skal, etter samråd med rektor, forberede og gi tilråding i de saker som legges frem for dette. Direktøren er også, personlig eller ved en av sine underordnede, sekretær for de øvrige styringsorganer ved institusjonen.
4. Direktøren er ansvarlig for iverksettingen av de vedtak som treffes i institusjonens styringsorganer, og for disponering av ressurser og eiendom i samsvar med de vedtak som er gjort av styret.
5. Direktøren er ansvarlig for at den samlede økonomi- og formuesforvaltning skjer i samsvar med departementets generelle bestemmelser om økonomiforvaltningen og forutsetninger for tildeling av bevilgninger. Direktøren utarbeider og legger frem for styret budsjettforslag og årsregnskap, og holder rektor og styret løpende orientert om regnskapets stilling i forhold til budsjettet og om andre forhold av betydning for institusjonens virksomhet.
6. Er styre, rektor eller direktør i tvil om et styrevedtak vil ligge innenfor bestemmelsene eller forutsetningene for bevilgningene m.m., skal departementet avgjøre tvilsspørsmålet.
7. Direktøren har generell anvisningsmyndighet og er legitimert til å utferdige bindende dokument om institusjonens eiendommer, jf. § 16, så langt ikke annet følger av lov eller framgår av vedkommende hjemmelsdokument.

§ 16. Eiendomsforvaltning

1. Styret ved en institusjon som har forvaltningsansvar for egne eiendommer, kan selv avhende fast eiendom med departementets samtykke eller etter generelle regler gitt av departementet.
2. Departementet kan gi regler om leie og bortleie av fast eiendom.

§ 17. Samarbeid og deltakelse i andre tiltak

1. En institusjon kan, innenfor generelle retningslinjer fastsatt av departementet, opprette eller delta i selveiende tiltak eller i selskap når slik deltakelse er av interesse for institusjonens faglige virksomhet og til nytte for samfunnet. Institusjonen må ikke begrense sin selvstendighet i faglige

spørsmål og kan ikke skille ut sine ordinære undervisnings- og forskningsoppgaver.

2. Departementet skal gis årlig melding om institusjonens deltakelse i slikt samarbeid og om den betydning dette har for institusjonens øvrige virksomhet. Departementet kan pålegge institusjonen å tre ut av slikt samarbeid hvis dette anses nødvendig av hensyn til institusjonens primæroppgaver.

§ 18. Driftsansvar for nasjonale fellesoppgaver

Departementet kan i samråd med institusjonen legge driften av en nasjonal fellesoppgave til en bestemt institusjon, uten at institusjonens egne styringsorgan har ansvaret for den faglige virksomheten.

Kapittel 5. Generelle regler om styringsorganer

§ 19. Oppnevning av utvalg og styrer

1. Tilsatt i administrativ lederstilling, som ikke er valgbar til styret etter § 11 nr. 4, kan ikke være medlem av utvalg eller styre som tildeles avgjørelsesmyndighet i andre saker enn tilsettingssaker.
2. Studentene skal ha minst *20 prosent og aldri mindre enn to av medlemmene* i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet, hvis ikke det delegerende organ enstemmig bestemmer noe annet.

§ 20. Plikt til å ta imot og utføre tillitsverv

1. Tilsatt som blir valgt til tillitsverv etter denne lov, har plikt til å ta imot vervet. Den som har gjort tjeneste i et tillitsverv, har rett til fritak fra gjenvalg til dette i like lang tid som vedkommende har fungert i vervet. Varamedlem som har møtt som medlem minst halve valgperioden, kan kreve seg fritatt for valg som medlem i neste periode.
2. Innehaver av tillitsverv skal fratre når valgbarheten opphører.
3. Medlem av styringsorgan, styre eller utvalg har plikt til å møte hvis ikke vedkommende har gyldig forfall.
4. Medlem av styringsorgan, styre eller utvalg har plikt til å delta i forhandlingene og avgi stemme. Det kan ikke stemmes blankt annet enn ved valg.
5. Styret selv gir nærmere regler om valgbarhet til de enkelte verv, hva som regnes som gyldig fravær m.v.

§ 21. Møter i styringsorganer, styrer og utvalg

1. Styringsorganer, styrer og utvalg treffer sine vedtak i møte.
2. Lederen for det enkelte styringsorgan, styre eller utvalg sørger for at det holdes møter når det trengs. Innkalling til møte skal skje med rimelig varsel.
3. Institusjonens styre skal innkalles hvis medlem av dette eller administrerende direktør krever det. De øvrige styringsorganer, styrer eller utvalg skal innkalles når rektor eller minst en femdel av medlemmene krever dette.
4. Styringsorganer, styrer og utvalg er vedtaksføre når mer enn halvparten av medlemmene er til stede og avgir stemme.
5. Møter i styringsorganer, styrer eller utvalg holdes for åpne dører. Vedkommende styringsorgan, styre eller utvalg kan fastsette at møtene skal holdes for lukkede dører, eller at bestemte saker skal behandles for luk-

kede dører. Behandling av sak etter annet punktum skjer for lukkede dører.

6. Styret eller vedkommende organ, styre eller utvalg gir nærmere regler om møteordningen.

§ 22. Avstemninger

1. Vedtak treffes med alminnelig flertall av de avgitte stemmer hvis ikke annet er fastsatt i denne lov eller i reglement for vedkommende organ. Ved stemmelikhet i andre saker enn valg er møteleders stemme avgjørende. Ved stemmelikhet ved valg avgjøres dette ved loddtrekning.
2. Avstemning i andre saker enn valg og tilsetting skjer ved stemmetegn. Avstemning ved valg og tilsetting skal skje skriftlig hvis ett av de møtende medlemmer krever dette.

§ 23. Møtebok

Det skal føres møtebok for *styret* og for andre styringsorganer, styrer og utvalg med vedtakskompetanse. Det oppnevnte organ kan bestemme at det også skal føres møtebok for andre utvalg.

Kapittel 6. Styrets klagenemnd

§ 24. Klagenemndas oppgaver

1. Styret kan selv oppnevne en klagenemnd som avgjør klager og *saker etter § 42 nr. 3 og § 54* på vegne av styret. Klagenemndas saksområde fastsettes ved generell instruks gitt av styret selv.
2. En tilsettingssak som skal avgjøres av styret etter krav fra et medlem av et annet tilsettingsorgan, kan ikke henvises til klagenemnda. Klagenemnda kan heller ikke avgjøre klager over vedtak som nevnt i § 34.

§ 25. Klagenemndas sammensetning

1. Klagenemnda skal ha 5 medlemmer med personlige varamedlemmer. To av medlemmene skal være studenter. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for *lagdommere*. Leder og varamedlem for leder skal ikke være tilsatt ved institusjonen.
2. Medlem av institusjonens styre kan ikke være medlem av klagenemnda. Medlem som har medvirket ved saksbehandling eller avgjørelse i det påklagde saksforhold, kan ikke delta ved behandlingen av klage over dette i klagenemnda.

§ 26. Klagenemndas avgjørelse

1. Klagenemnda er vedtaksfør når lederen og tre andre medlemmer er til stede.
2. Klagenemndas vedtak kan ikke påklages.
3. Styret kan gi utfyllende regler om saksbehandlingen i klagesaker etter dette kapittel.

Kapittel 7. Studentorganene

§ 27. Studentorganenes formål

1. Studentene ved institusjonen kan opprette et studentorgan for å ivareta studentenes interesser og fremme studentenes synspunkter overfor insti-

- tusjonens styre. Tilsvarende kan studentene ved den enkelte faglige enhet opprette studentorgan for denne.
2. Ved valg til organ som nevnt i nr. 1 skal det avholdes urnevalg blant studentene, *med mindre allmøte enstemmig bestemmer noe annet. Et vedtak om annen valgordning enn urnevalg gjelder kun for første påfølgende valg.*
  3. Institusjonen skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte. *Omfanget av tilretteleggingen skal spesifiseres i en avtale mellom institusjonen og øverste studentorgan.*
  4. Studentorganene skal høres i alle saker som angår studentene på det aktuelle nivå.

§ 28. Konstituerende møte. Vedtekter

1. Innkalling til konstituerende møte for studentorgan foretas etter anmodning fra rektor eller et rimelig antall studenter. Innkalling til konstituerende møte for studentorgan for avdeling eller grunnenhet foretas også etter anmodning fra leder for studentorgan for hele institusjonen eller leder for vedkommende avdeling eller grunnenhet.
2. Rektor eller den rektor utpeker, innkaller til møtet og leder dette til møteleder er valgt.
3. Innkalling til konstituerende møte kunngjøres på institusjonen med minst tre ukers varsel.
4. Det konstituerende møte fastsetter vedtektene for vedkommende studentorgan med vanlig flertall. Møtet kan vedta regler om kvalifisert flertall for endring av vedtektene, men likevel aldri krav om mer enn to tredeler av de avgitte stemmer. Bestemmelsene i kap. 5 gjelder ikke for studentorganer.
5. Møteleder sender gjenpart av møteboken til rektor og eventuelt leder for vedkommende avdeling eller grunnenhet.

Kapittel 8. Tilsetningsforhold

§ 29. Forholdet til tjenestemannslovgivningen

Ved tilsetninger m.m. ved institusjoner under denne lov gjelder de alminnelige regler i lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m., med de særregler som følger av loven her, for stillinger som omfattes av tjenestemannsloven.

§ 30. Utlysning av og tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger

1. *Tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger foretas av styret, eller etter styrets beslutning av underordnet organ eller ett eller flere tilsetningsutvalg. Styret selv fastsetter sammensetningen av tilsetningsutvalget. Studentene skal være representert i tilsettingsorganet, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.*
2. *Tilsetting på åremål kan skje i undervisnings- og forskerstillinger når tjenestemannen skal delta i prosjekt. Åremålsperioden kan være fire til seks år. Ingen kan være tilsatt på åremål etter denne bestemmelsen i mer enn til sammen tolv år.*
3. Tilsettingsorganet utlyser selv undervisnings- og forskerstillinger. Medlem av *annet* tilsettingsorgan *enn* styret kan likevel alltid kreve at styret selv foretar utlysingen. Hvis det ene kjønn er klart underrepresentert innen den aktuelle stillingskategori på vedkommende fagområde, skal de som er av dette kjønn spesielt inviteres til å søke. Styret kan bestemme at

- en stilling kun skal utlyses for det underrepresenterte kjønn.
4. Tilsetting i undervisnings- og forskerstillinger skjer på grunnlag av innstilling. Innstilling skjer ut fra sakkyndig bedømmelse etter den stillingsbeskrivelse som er gitt i utlysning og betenkning. Tilsettingsorganet kan avgjøre at det i tillegg skal gjennomføres intervju, prøveforelesninger eller andre prøver. Tilsettingsorganet kan i særskilte tilfeller bestemme at kravet om sakkyndig bedømmelse kan fravikes for undervisnings- og forskerstillinger som ikke er førstestillinger eller professorstillinger. Når det foretas sakkyndig bedømmelse, skal begge kjønn være representert blant de sakkyndige. Det skal legges vekt på likestillingshensyn ved tilsetting. I stillinger hvor det stilles krav om pedagogiske kvalifikasjoner, skal det foretas en særskilt vurdering av om søkerne oppfyller disse. Styret gir nærmere regler om bedømmelsen, jf. likevel nr. 6.
  5. Styret selv bestemmer hvem som skal innstille og fastsetter nærmere regler om innstilling m.m.
  6. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om framgangsmåte og kriterier for tilsetting eller opprykk i undervisnings- og forskerstilling.

§ 30 a. Tilsetting av leder for avdeling og grunnenhet

1. Leder for avdeling og grunnenhet kan tilsettes på åremål. Åremålsperioden skal være fire år. Ingen kan være tilsatt på åremål i stilling etter denne paragraf i mer enn til sammen tolv år.
2. Styret foretar selv utlysning og tilsetting av leder for avdeling og grunnenhet. Tilsetting skjer på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.
3. Når særlige grunner taler for det, kan styret selv foreta tilsetting uten forutgående kunngjøring.

§ 30 b. Tilsetting av rektor

Hvis departementet har fastsatt at rektor tilsettes på åremål etter § 10 nr. 4, foretar styret selv utlysning og tilsetting av rektor. Tilsetting skjer på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.

§ 31. Generelle regler for tilsetting i tekniske og administrative stillinger

Tilsetting i teknisk eller administrativ stilling skjer i tilsettingsråd oppnevnt etter reglene i tjenestemannsloven, hvis ikke styret selv skal foreta tilsetting, jf. § 32 nr. 1. Styret selv bestemmer om det skal være ett eller flere tilsettingsråd ved institusjonen.

§ 32. Tilsetting i administrative lederstillinger

1. Styret foretar selv utlysning og tilsetter administrerende direktør for institusjonen, administrerende direktørs stedfortreder ved institusjoner med slik stilling, og etter styrets nærmere bestemmelser andre administrative ledere. Tilsetting i stilling som administrerende direktør kan skje på åremål.
2. Tilsetting som administrerende direktør skjer på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg oppnevnt av styret. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet. Tilsetting i andre stillinger etter denne paragraf skjer på grunnlag av

innstilling fra administrerende direktør.

§ 33. Saksbehandlingsregler ved tilsetning

1. Når styret tilsetter, gjelder ikke tjenestemannslovens § 5 nr. 3. Når et annet organ tilsetter, bringes saker etter tjenestemannslovens § 5 nr. 3 inn for styret til avgjørelse. Krav om dette må framsettes i det møte hvor tilsetningssaken behandles.
2. I de tilfeller som omhandles av tjenestemannslovens § 4 nr. 5, er departementet avgjørelsesmyndighet når styret tilsetter, og styret selv er avgjørelsesmyndighet når et annet organ tilsetter.

§ 34. Avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff

1. Tilsettingsorganet selv avgjør sak etter tjenestemannslovens § 17 nr. 3 om avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff.
2. For saksbehandlingen i styret gjelder ikke tjenestemannslovens § 18 nr. 2. Når vedtaket skal fattes av et annet organ enn styret, kan saker etter tjenestemannslovens § 18 nr. 2 bringes inn til styret selv for avgjørelse. Krav om dette må framsettes i det møte hvor vedtaket skulle treffes.

§ 35. Klage over vedtak om avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff
Klage over vedtak om avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff avgjøres av departementet når vedtaket er fattet av styret, og ellers av styret selv.

§ 36. Utfyllende regler om kombinerte stillinger

Departementet kan gi utfyllende regler om framgangsmåten ved behandlingen av saker om tilsetning i undervisnings- og forskerstilling som er kombinert med stilling utenfor institusjonen.

Kapittel 9. Opptak som student. Rett til å gå opp til eksamen. Bortvisning og utestenging

§ 37. *Kravfor* opptak til høgre utdanning

1. Det generelle grunnlag for opptak som student (generell studiekompetanse) er fullført og bestått norsk videregående opplæring med de krav til fagsammensetning og timefordeling som departementet fastsetter. Departementet kan fastsette at også annen høvelig utdanning eller kombinasjon av utdanning og yrkespraksis skal være generelt opptaksgrunnlag. Institusjonen skal vurdere om søkere har kvalifikasjoner likeverdig med de fastsatte krav for opptak.
2. Institusjonene kan gi søkere som er 25 år eller eldre i opptaksåret, opptak til enkeltstudier dersom de på grunnlag av realkompetanse har de nødvendige kvalifikasjoner for vedkommende studium. Departementet kan gi nærmere regler om dokumentasjon, saksbehandling og eventuell samordning.
3. *Departementet kan i forskrift fastsette at institusjonene i særskilte tilfeller kan gjøre unntak fra bestemmelsen om generell studiekompetanse for søkere under 25 år.*
4. Departementet kan, etter innstilling fra styret, unnta enkelte studier eller fag fra kravene til generell studiekompetanse.
5. Departementet kan, etter innstilling fra styret, fastsette spesielle opptakskrav når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig.

6. *Styret kan* fastsette særlige faglige minstekrav ved opptak til høgre grads studier.
7. Den som er tatt opp som student ved en institusjon under loven, har adgang til åpne studier ved de øvrige, så fremt opptakskravet er generell studiekompetanse og søkeren ikke er tatt opp med hjemmel i nr. 2, 3 eller 4.

§ 38. Studentopptaket

1. *Detskal* være eget opptak til høgre grads studier.
2. Departementet kan gi bestemmelser om nasjonal samordning, *herunder klagebehandling*, av opptakene.
3. Dersom en institusjon oppdager at en søker har levert falskt vitnemål eller andre falske dokumenter, kan andre institusjoner under denne lov informeres. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

§ 39. Opptaksregulering

1. Når kapasitetshensyn eller ressurs-hensyn krever det kan *styret selv* regulere adgangen til det enkelte studium eller deler av det, *innenfor de rammer og mål som gis av overordnet myndighet*.
2. Departementet kan fastsette adgangsregulering når det er nødvendig etter en samlet vurdering av utdanningen i landet.
3. Departementet gir *forskrift* om rangering av søkerne.

§ 40. Rett til å gå opp til eksamen

1. Den som oppfyller kravene til opptak (jf. § 37) og andre krav for å gå opp til eksamen i vedkommende fag eller studium, har rett til å gå opp til eksamen. Dette gjelder også studenter som ikke er opptatt ved faget eller studiet.
2. Oppmelding etter denne paragraf kan nektes dersom kandidaten ikke har fulgt obligatorisk undervisning eller gjennomført obligatorisk praksis.
3. *Styret gir* nærmere regler om adgangen til å gå opp til eksamen uten å være opptatt som student, og kan fastsette særskilt oppmeldingsfrist for slik *eksamen*.
4. *Styret kan* fastsette at eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter *til vedkommende studium*, skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen. *Studenter som følger utdanningsplan skal ikke betale slikt vederlag*. Departementet kan gi *forskrift*.

§ 41. Studenter taushetsplikt

En student som i studiesammenheng får kjennskap om noens personlige forhold, har taushetsplikt etter de regler som gjelder for yrkesutøvere på vedkommende livsområde. Institusjonen skal utarbeide taushetsplikterklæring som må underskrives av de studenter dette er aktuelt for.

§ 42. Bortvisning. Utestenging

1. En student som tross skriftlig advarsel fra styret gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved institusjonen ellers, kan etter vedtak av styret selv bortvises fra nærmere bestemte områder ved institusjonen for inntil ett år. Hvis en student etter skriftlig advarsel fra styret fortsatt ikke respekterer slik bortvisning, kan styret selv utestenge ham eller henne fra studiet inn-

- til ett år.
2. En student som grovt klanderverdig har opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse for pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som del i klinisk undervisning eller praksisopplæring, eller som gjør seg skyldig i grove brudd på taushetsplikt eller i grovt usømmelig opptreden overfor disse, kan etter vedtak av styret selv utestenges fra studiet i inntil 3 år. Institusjonen skal informere *Sosial- og helsedirektoratet* om utestenging etter dette alternativ når det gjelder studenter som følger utdanninger som kan utløse rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 første ledd.
  3. En student som har opptrådt slik som beskrevet i § 54 nr. 1 eller 2, kan ved vedtak av styret selv *eller styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1*, utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved institusjoner under denne lov i inntil ett år. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.
  4. Vedtak om bortvisning eller utestenging treffes med minst to tredelers flertall. Vedtak om slik reaksjon kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet *eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette*, er klageinstans.
  5. Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak om bortvisning eller utestenging er reist, eventuelt fra skriftlig advarsel etter nr. 1 er gitt. Utgiftene ved dette dekkes av institusjonen.

§ 42 a. Utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring grunnet straffbare forhold

1. I studier der studenter kommer i kontakt med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, kan det kreves at studentene legger fram politiattest ved opp-tak til studiet.
2. Poliattiatten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep, grove voldsforbrytelser eller straffbare forhold vedrørende besittelse og bruk eller omsetning av narkotiske stoffer eller medikamenter. Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning.
3. Den som er dømt for forhold som innebærer at hun eller han må anses som uskikket til å delta i arbeid med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning hvor slik deltakelse må anses som uforsvarlig på grunn av den kontakt studenten får med disse i denne forbindelse.
4. Den som er siktet eller tiltalt for straffbart forhold som omtalt i nr. 2, jf. nr. 8, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning til rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt, hvis dette er nødvendig av hensyn til sikkerhet eller behandlingsmiljø for pasienter, klienter, barn, elever eller andre som studenten vil komme i kontakt med i denne forbindelse.
5. En nasjonal nemnd oppnevnt av departementet avgjør, etter uttalelse fra styret, om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring. Forvaltningsloven § 42 gjelder tilsvarende. Nemnda skal ha fem medlemmer. Lederen skal oppfylle kravene til *lagdommer*, og to av medlemmene skal oppnevnes etter forslag fra studente-

nes organisasjoner.

6. Departementet er klageinstans for nemndas vedtak.
7. § 42 nr. 5 gjelder tilsvarende.
8. Kongen gir forskrifter om hvilke studier som skal omfattes av nr. 1, om hvilke straffbare forhold som kan føre til utestenging, og om saksbehandlingen.

§ 42 b. Utestenging etter skikkethetsvurdering

1. Kongen kan fastsette at i enkelte utdanninger skal institusjonen vurdere om den enkelte student er skikket for *yrket*. Skikkethetsvurdering skal foregå gjennom hele studiet.
2. Vitnemål for fullført *utdanning* forutsetter at studenten er vurdert som skikket for *yrket*.
3. Styret selv kan etter innstilling fra en egen skikkethetsnemnd vedta at en student ikke er skikket for *yrket*. Student som ikke er skikket for *yrket*, kan utestenges fra studiet.
4. Vedtak om at en student ikke er skikket og om utestenging, treffes med minst to tredels flertall. Vedtak kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet er klageinstans.
5. Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak er reist i skikkethetsnemnda. Utgiftene ved dette dekkes av institusjonen.
6. Reglene i § 43 gjelder tilsvarende.
7. Departementet gir *forskrift* om skikkethetsvurdering i de enkelte utdanninger.

§ 43. Domstolsprøving av vedtak om bortvisning eller utestenging

1. Studentene kan bringe vedtak om bortvisning eller utestenging inn for prøving ved tingretten i den rettskrets institusjonens administrasjon har sitt sete. Slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at endelig vedtak foreligger.
2. Forliksmegling foretas ikke. Institusjonen dekker alle omkostninger ved søksmålet, herunder også honorar til saksøkers advokat.
3. Retten prøver alle sider av vedtaket.

Kapittel 10. Læringsmiljø. Grader. Eksamen

§ 44. Læringsmiljø

1. Styret har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø. Styret skal, i samarbeid med studentsamskipnadene, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.
2. Styret har ansvar for at læringsmiljøet på institusjonen, herunder det fysiske og psykiske arbeidsmiljø, er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det, så langt det er mulig og rimelig, sørges for:
  - a) at lokaler, adkomstveier, trapper m.v. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives.
  - b) at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklimate og luftkvalitet.
  - c) at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige.

- d) *at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for studentene unngås.*
- e) *at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges.*
- f) *at tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at studentene er vernet mot skader på liv og helse.*
- g) *at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen.*
- h) *at læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn.*
- i) *at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.*

Departementet kan fastsette forskrift.

3. *Ved institusjonen skal det være et læringsmiljøutvalg som skal bidra til at bestemmelsene i nr. 1 og 2 blir gjennomført. Utvalget skal delta i planleggingen av tiltak vedrørende læringsmiljø, og nøye følge utviklingen i spørsmål som angår studentenes sikkerhet og velferd. Styret kan tillegge utvalget også andre oppgaver. Læringsmiljøutvalget rapporterer direkte til styret, og skal hvert år avgi rapport om institusjonens arbeid med læringsmiljø. Studentene og institusjonen skal ha like mange representanter hver i utvalget. Utvalget velger hvert år leder vekselvis blant institusjonens og studentenes representanter.*
4. *Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne systemer for kvalitetssikring etter § 2 nr. 8.*
5. *Institusjonen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles ved det enkelte studium.*

§ 44 a. Undervisning

1. *Studieåret er normalt 10 måneder. Styret fastsetter undervisningsterminene. Et fullt studieår er normert til 60 studiepoeng.*
2. *Forelesninger er offentlige. Når forelesningenes art tilsier det, kan styret likevel bestemme at visse forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller visse grupper av studenter.*
3. *Styret kan bestemme at andre enn fagets studenter skal få delta i kurs og øvelser når det er ledig kapasitet.*

§ 44 b. Utdanningsplan

I løpet av første semester skal institusjonen og studenter som blir tatt opp til studier av 60 studiepoengs omfang eller mer, inngå en utdanningsplan. Utdanningsplanen skal inneholde bestemmelser om institusjonens ansvar og forpliktelser overfor studenten, og studentens forpliktelser overfor institusjonen og medstudenter. Departementet kan gi forskrift om innhold i utdanningsplan.

§ 45. Grader og yrkesutdanninger. Titler

1. *Kongen bestemmer hvilke grader og yrkesutdanninger institusjonen kan gi, den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til. Departementet kan fastsette forskrift om krav til høyre grad og om omfang av selvstendig arbeid i høyre grad.*
2. *En institusjon som har rett til å gi doktorgrad, kan på de samme fagområder tildele graden æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig eller kunstnerisk innsats, eller fremragende arbeid til gagn for vitenskapen eller kunsten.*

3. Kongen kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av titler som uriktig gir inntrykk av å være av samme karakter som titler som er beskyttet etter nr. 1 eller nr. 2, eller som på en misvisende måte er egnet til å forveksles med disse.
4. Den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel, alene eller som del av en annen tittel, uten å ha rett til dette etter nr. 1 eller nr. 2, eller i strid med bestemmelse gitt i medhold av nr. 3, straffes med bøter.

§ 46. Fag, emner og emnegrupper. Rammeplan. Studieplan

1. *Universiteter som eksisterte før 2002, bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for en grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1.*
2. *Øvrige universiteter, vitenskapelige høyskoler, statlige høyskoler og kunsthøyskoler bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1. Innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad bestemmer de selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1. For fagområder der de ikke kan tildele doktorgrad fastsetter departementet slike bestemmelser.*
3. *Departementet kan fastsette at bestemte emner inntil 20 studiepoeng skal inngå i en grad.*
4. *Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger.*
5. *Styret fastsetter studieplan for det faglige innholdet i studiene, herunder bestemmelser om obligatoriske kurs, praksis og lignende og om vurderingsformer.*
6. *Myndighet gitt i § 46 nr. 1-2 kan trekkes tilbake av departementet dersom institusjonene ikke har tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring, jf. § 2 nr. 8.*

§ 47. Godskriving av grad, yrkesutdanning, fag eller emne fra institusjon under denne lov

Grad, yrkesutdanning, fag, emne eller emnegruppe fra en institusjon som går inn under denne lov, skal godskrives studenten ved de andre institusjonene med samme antall studiepoeng. Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold.

§ 48. Godkjenning av grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov

1. Den som har grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov, kan søke *organ for akkreditering og evaluering* om å få utdanningen generelt godkjent som jevngod med grad, del av grad eller utdanning som gis ved institusjonene med hjemmel i §§ 45 og 46. Departementet kan gi forskrift om godkjenning og klageadgang, jf. § 13 nr. 4.
2. *Det tilligger den enkelte institusjon under denne lov å avgjøre søknader om godkjenning som faglig jevngod med grad, del av grad eller utdanning institusjonen gir. Godkjenning etter denne bestemmelsen gir rett til å bruke tittel som er fastsatt for den grad eller yrkesutdanning som det er jevnført med.*
3. *Eksamen eller grad som er godkjent etter lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler § 9, skal godskrives studenten ved institusjoner*

under denne lov med samme antall studiepoeng.

4. I særlige tilfeller kan godkjenning gis helt eller delvis på grunnlag av kunnskaper som er dokumentert på annen måte enn ved eksamen. Prøve til kontroll av de dokumenterte kunnskaper eller tilleggsprøve kan kreves avlagt.

§ 49. Fritak for eksamen eller prøve

Fritak for eksamen eller prøve skal gis når det godtgjøres at tilsvarende eksamen eller prøve er avlagt ved samme eller annen institusjon. Det kan også gis slikt fritak på grunnlag av annen velegnet eksamen eller prøve. Dokumentasjon av realkompetanse kan også gi grunnlag for fritak. Styret bestemmer om vedkommende avdeling eller særskilt organ ved institusjonen skal avgjøre saker om fritak. Departementet kan pålegge institusjonene å samordne praksis.

§ 50. Eksamen og sensur

1. Styret skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. *Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.*
2. *Styret oppnevnersensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for vedkommende studium. Det skal være minst to sensorer, hvorav minst en ekstern, ved bedømmelse av kandidatens selvstendige arbeid i høyre grad.*
3. Den muntlige del av eksamener og prøver skal være offentlig, med mindre hensynet til gjennomføringen av eksamenen eller prøven tilsier noe annet. Styret kan gjøre unntak fra regelen om offentlig eksamen i det enkelte tilfelle etter ønske fra vedkommende eksamenskandidat, når tungtveiende hensyn taler for det.
4. Sensuren skal foreligge innen tre uker hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Styret selv kan gjøre unntak for enkelteksamener og kan i midlertidig forskrift etter nr. 7 fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antall kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å avvikle sensuren på tre uker. Styret selv kan i forskrift etter nr. 7 fastsette lengre frist for avhandlinger og tilsvarende større skriftlige arbeider.
5. Ved ny sensurering etter § 51 nr. 2 og § 52 nr. 4 benyttes *minst to nye sensorer, hvorav minst en ekstern.* Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve, og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsettning av endelig karakter.
6. *Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.*
7. Styret selv gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener og prøver, herunder vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve på nytt og for adgang til ny praksisperiode, og bestemmelser om oppmelding og vilkår for oppmelding. For utdanninger med nasjonale rammeplaner fastsatt etter § 46 nr. 4 må forskriften ta utgangspunkt i de *eventuelle* generelle bestemmelser om eksamen og sensur som gis i rammeplanen. Styret kan

delegere til *avdeling eller grunnenhet* å gi utfyllende regler om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.

8. Departementet kan fastsette alternative *vurderingsformer* til eksamen ved kunstutdanninger når faglige hensyn tilsier det.

§ 51. Klage over formelle feil ved eksamen

1. Den som har vært oppe til eksamen eller prøve, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at han eller hun er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen. Slik klage avgjøres av styret selv eller av styrets klagenemnd på vegne av styret.
2. Hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne, skal sensurvedtaket oppheves. Hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider, foretas ny sensurering. I motsatt fall holdes ny eksamen eller prøve med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan påklages etter reglene i § 52.
3. Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.
4. Finner styret eller styrets klagenemnd at det er begått formelle feil, og det er rimelig å anta at dette kan ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon eller bedømmelse av denne, kan det bestemmes at det skal foretas ny sensurering eller holdes ny eksamen eller prøve.

§ 52. Begrunnelse for og klage over karakterfastsetting

1. Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse framsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Ved annen bedømmelse må krav om begrunnelse framsettes innen en uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, dog aldri mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.
2. Begrunnelsen skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg.
3. Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelige for studentene etter at karakter er fastsatt.
4. En student kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultat er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. Er krav om begrunnelse for karakterfastsetting eller klage over formelle feil ved oppgavegivning, eksamensavvikling eller gjennomføring av vurderingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. *Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten skal framsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annen vurdering, eller om klage skal framsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.*
5. Bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisopplæring eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når *prøven* ikke er bestått.

6. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan ikke påklages.

§ 53. Vitnemål

1. *Institusjonen utferdigervitnemål om fullført utdanning. Samtidig skal det utferdiges Diploma Supplement.*
2. Den som ikke har avsluttet *utdanning* skal på anmodning gis karakterutskrift for de eksamener eller prøver som han eller hun har bestått.
3. *For en kandidat som går opp til eksamen etter § 40 nr. 1 annet punktum skal det angis på vitnemål eller karakterutskrift dersom kandidatens kunnskaper og ferdigheter er prøvet på en annen måte enn for studenter som er tatt opp ved studiet.*
4. *Institusjonen skal tildele autorisasjon for helsepersonell, i forbindelse med utstedelse av vitnemål, i den utstrekning det er fastsatt i forskrift gitt i medhold av lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.*

§ 54. Annullering av eksamen eller prøve

1. Styret selv eller styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1, kan annullere eksamen eller prøve, eller godkjenning av kurs, hvis studenten
  - a) ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden har skaffet seg adgang til å gå opp til vedkommende eksamen eller prøve, eller til å delta i vedkommende kurs, eller
  - b) *forsettlig eller grovt uaktsomt* har fusket eller forsøkt å fuske ved avleggelsen av, eller forut for endelig sensur av, vedkommende eksamen eller prøve, eller under gjennomføringen av vedkommende kurs.
2. Styret selv eller styrets klagenemnd, jf. § 24 nr. 1, kan annullere godskrivning eller godkjenning av utdanning, eller fritak for eksamen eller prøve, hvis studenten har oppnådd dette ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden.
3. Vedtak om annullering etter nr. 1 eller nr. 2 kan påklages til departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette.
4. Adgangen til annullering foreldes ikke.
5. Etter avgjørelse om annullering pliktes eventuelt vitnemål eller karakterutskrift tilbakelevert institusjonen. Blir ikke vitnemålet eller karakterutskriften tilbakelevert institusjonen i rett tid, kan denne kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangfullbyrdelseslovens kap. 13.
6. Hvis vitnemålet kan danne grunnlag for autorisasjon for yrkesutøving, skal institusjonen gi melding om annulleringen til vedkommende myndighet.
7. Andre institusjoner under denne lov kan informeres om annullering av eksamen eller prøve. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

Kapittel 10a. Lærerutdanning

§ 54a. Formål

1. Lærerutdanning skal gjennom undervisning, forskning og faglig utviklingsarbeid, gi den faglige og pedagogiske kunnskap og praktiske opplæring som er nødvendig for planlegging, gjennomføring og vurdering av

undervisning, læring og oppdragelse. Utdanningen skal ta utgangspunkt i ulike forutsetninger hos elever og barnehagebarn og være i samsvar med målene for det opplæringsnivå utdanningen sikter mot.

2. Utdanningen skal fremme studentenes personlige utvikling og yrkesetiske holdning, utvikle evne til refleksjon, vekke interesse for faglig og pedagogisk utviklingsarbeid som er relevant for arbeid i skole og barnehage, og gi forståelse for sammenhengen mellom læreryrket og opplæringssystemets funksjon i samfunnet.

§ 54b. Innholdet i lærerutdanning

1. Lærerutdanning som nevnt i nr. 2-6 skal gis i samsvar med rammeplaner fastsatt av departementet.
2. Førskolelærerutdanning skal omfatte:
  - a) Pedagogikk
  - b) Praksisopplæring
  - c) Faglig-pedagogiske studier i enkeltfag, fagområde eller arbeidsområde. Studiet av minst ett enkeltfag, fagområde eller arbeidsområde skal til vanlig ha et omfang på minst 1/2 års studietid.
3. Allmennlærerutdanning skal omfatte:
  - a) Pedagogikk
  - b) Praksisopplæring, herunder minst 18 ukers veiledet praksis innenfor studiets obligatoriske del.
  - c) En obligatorisk del som består av enkeltfag, fagområder eller arbeidsområder som omfatter sentrale obligatoriske fag i grunnskolen. En valgfri del som kan bestå av andre enkeltfag, fagområde eller arbeidsområder som er relevante for undervisning i grunnskolen.
  - d) Fagdidaktikk
4. Faglærerutdanning skal omfatte:
  - a) Pedagogikk
  - b) Praksisopplæring
  - c) Ett eller flere enkeltfag eller fagområder
  - d) Fagdidaktikk
5. Yrkesfaglærerutdanning skal omfatte:
  - a) Pedagogikk
  - b) Praksisopplæring
  - c) Yrkesfag og yrkesfagsområde
  - d) Yrkesdidaktikk
6. Praktisk-pedagogisk utdanning skal omfatte:
  - a) Pedagogikk
  - b) Praksisopplæring
  - c) Fag- eller yrkesdidaktikk

Kapittel 11. Søksmål

§ 55. Partsforholdet

1. Staten ved departementet er part i søksmål som vedrører institusjonens forhold, hvis ikke annet følger av nr. 2.
2. Staten ved institusjonen er part når gjenstanden for tvisten skriver seg fra

institusjonens enkeltvedtak etter forvaltningsloven, og det ikke er adgang til å påklage vedtaket til departementet eller annet organ utenfor institusjonen.

3. Departementet kan bestemme at staten ved institusjonen skal være part også i andre saksforhold som vedrører institusjonen.

§ 56. Institusjonens lovlige stedfortreder

1. Rektor er lovlig stedfortreder for institusjonen i saker som kommer inn under § 55 nr. 2 eller nr. 3.
2. I den enkelte sak kan rektor oppnevne stedfortreder i sitt sted. Som stedfortreder kan oppnevnes medlem av styret, administrerende direktør eller den administrerende direktør utpeker.

Kapittel 12. Forskjellige bestemmelser

§ 57. Enerett til bruk av visse stillingstitler

1. Stillingsbetegnelsen professor kan bare benyttes om stillinger på høyeste vitenskapelige eller kunstneriske nivå ved institusjoner som går inn under denne lov.
2. Kongen kan i forskrift bestemme at regelen i nr. 1 skal gjelde tilsvarende for visse andre titler på undervisnings- og forskerstillinger.
3. Departementet kan gi institusjoner som driver høgre utdanning og forskning/kunstnerisk utviklingsarbeid, løyve til å bruke tittel som er vernet etter nr. 1 og 2. Ikke-statlig institusjon som er godkjent etter reglene i lov av 11. juni 1986 nr. 53 kan bruke tittel som er nevnt 1 etter nr. 1. Bedømmelsen av kvalifikasjonene skal i det vesentlige være den samme som ved institusjon som går inn under denne lov.

§ 57 a. Bevilling som statsautorisert translatør

Departementet gir bevilling som statsautorisert translatør. Departementet kan gi forskrifter om vilkårene knyttet til slik bevilling. Tittelen statsautorisert translatør kan bare benyttes av den som er gitt bevilling i henhold til denne bestemmelse.

§ 58. Bruk av vernet tittel etter tilsettingsforholdets opphør

1. Den som har hatt stilling med vernet tittel etter § 57 nr. 1 i minst 10 år, eller som etter kortere tjenestetid blir pensjonert fra slik stilling, har rett til fortsatt å bruke tittelen.
2. Den som er avskjediget fra eller fradømt sin stilling, har ikke rett til å bruke vernet tittel.

§ 59. Brudd på tittelvernet

Den som i strid med bestemmelsene i dette kapitlet forsettlig eller uaktsomt bruker en vernet tittel, alene eller som del av en tittel, straffes med bøter.

§ 60. Utnevnte i embete

Bestemmelsene i kapittel 8 i denne lov endrer ikke tilsettingsforholdet for dem som er utnevnt i embete før 1. januar 1990.

§ 61. Tilsatte ved vitenskapelig samling

Den som er tilsatt ved vitenskapelig samling, må ikke uten samtykke fra styret holde egne samlinger av samme eller lignende art, eller for egen regning drive handel eller bytte med saker som hører til slik samling.

§ 62. Grunnlagsmateriale for almanakker

Universitetet i Oslo skal utarbeide det astronomiske grunnlagsmaterialet som trengs for utgivelse av almanakker og kalendre i Norge.

Kapittel 13. Sluttbestemmelser**§ 63. Ikrafttredelse**

1. Denne lov trer i kraft fra 1. januar 1996.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

§ 64. Oppheving av lover

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves: - - -

§ 65. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, foretas følgende endringer i andre lover: - - -

